UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri|| quatuor.||

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

[Præfatio]

urn:nbn:de:hbz:466:1-72607

Visual Library

Præfatio in quatuor

Diuinarum Veritatum

EXIMII AC PROFVNDI PERSCRVTA toris, & difficultatum tam Philosophicarum, quàm Theologicarũ, solidi resolutoris, Magistri nostri, M. Durandi de Sancto Porciano, ordinis Prædicatorum, & Meldensis Episcopi, in quatuor librorum Magistri sententiarum elucidationem editionis nouissimæ incipit Præfatio.

EST Deus in cœlo reuelans mysteria. Dan. 2. Luc. cap. 12. dicitur, ꝙ nihil opertum est, quod non reueletur: neq; absconditum, quod nõ sciatur. Cuius ratio est, quia Deus cuius perfecta sunt opera, qui homini inseruit naturale sciendi desideriũ, non relinquit ipsum (quantum in ipso est) imperfectum: quin potius animam rationalem, quam creauit ad imaginem & similitudinem suã et ob hoc sui capacẽ (vt dicitur. 14. dist. de Trin.) deducit de imperfecto ad perfectum, per modum congruentissimum reuelando alia, & seipsum: vt scilicet nihil sit operatum quod non reueletur.

2. Est siquidẽ triplex modus, quo Deus reuelat seipsum, & alia, secundum ꝙ sapientia sua scripta est in triplici libro, scilicet creaturæ, scripturæ, & vitæ. Prouerb. 22. Ecce descripsi eam tripliciter, id est, in triplici libro.

3. Primus & infimus modus est, quo Deus nobis reuelat seipsum, in libro creaturæ, inquantum naturali lumine intellectus ab inferioribus & sensibilibus potest homo, licet debiliter, ad aliquam diuinorum notitiam peruenire: secundum illud Rom. 1. Inuisibilia ipsius à creatura mundi, id est, ab homine, per ea quæ facta sunt, intellectu conspiciuntur. Et hęc est reuelatio, de qua ibidem prę mittitur, Quod notum est Dei, manifestum est illis: Deus enim illis manifestauit. Vbi dicit glossa Ambrosii: Vt Deus qui natura inuisibilis est, etiam à visibilibus posset sciri, opus fecit, quod visibilitate sui opificẽ manifestauit.

4. Supremus verò & perfectissimus modus est, quo Deus reuelat nobis seipsum, & alia, in libro vitæ, id est, in seipso per manifestã visionẽ. De quo dicitur Esa. 40. Reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter ꝙ os Domini locutũ est. Et hic est finis, & expectatio creaturæ humanæ, secundũ illud. Ro. 8. Expectatio creaturæ reuelationẽ filiorũ Dei expectat. Tunc enim cõplebitur desideriũ humanũ, quãdo omnia erunt nuda & aperta oculis cordis, creator scilicet, & creatura. Sed quia hanc visionem non patitur status mortalitatis præsentis, secundum illud Io. 16. Multa habeo vobis dicere, sed nõ potestis portare modo: ideo ex primo modo infimo, & imperfectissimo, nõ deducimur ad supremũ & perfectissimum, nisi per mediũ modũ, quo Deus nobis reuelat seipsum, in libro sacræ scripturæ: in quo reuelauit nobis quædam de seipso, quæ naturalem cognitionẽ excedunt. In quo præeminet primo modo. Sed quia nõ manifestè videntur, sed quasi audita creduntur, deficit à supremo: vt rationabiliter sit inter vtrũq; quasi medius. De hoc dicit Apost. 1. ad Cor. 2 Quod oculus nõ vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligũt illum. Nobis autẽ Deus reuelauit per Spiritum suũ. Et quia hæc à solo deo primò & originaliter sunt tradita, et nullo modo per rationẽ naturalem inuestigata, ideo dicuntur reuelata. Quia verò nõ manifestè videntur, sed quasi velantur, dicũtur mysteria, secundum illud. 1. ad Cor. 2. Loquimur sapientiam Dei in mysterio, quæ abscondita est. Et Dan. 2. dicitur, ꝙ Danieli mysteriũ per visionẽ nocte reuelatum est. De hoc ergo modo, quo Deus nobis reuelat in libro scripturæ seipsum, & alia, ad salutem nos promouentia, intelliguntur verba proposita, Est Deus in cœlo reuelans mysteria.

5. In quibus verbis ad cõmendationem sacræ scripturę tanguntur quatuor, in quibus scientias cęteras antecellit Excellit enim cæteras scientias in celsitudine dignitatis, in plenitudine bonitatis, in certitudine veritatis, et in vorągine profunditatis. Primum habet sacra scriptura ex

principio originali, ibi, Deus: Secundum habet ex intento finali, In cœlo: tertium ex ornamento formali, Reuelans: quartum ex contento materiali, Mysteria.

6. Dico primò, ꝙ sacra scriptura excellit oẽs alias scientias celsitudine dignitatis & autoritatis, quam habet à principio originali: quia est immediatè inspirata à Deo. Sicut enim est in corporalibus, sic suo modo in spiritualibus. In corporalibus autẽ illa quæ immediatè fuerunt à Deo facta, quandam prærogatiuã habuerunt, sicut dicit Chrysost. de vino, in quod Christus cõuertit, aquã in nuptiis. Ergo inter scientias & scripturas, quæ ad spiritualẽ perfectionẽ animæ pertinent, sacra scriptura, quæ immediatè à Deo est inspirata, quandam prærogatiuam dignitatis obtinet: quia est emanatio quædam claritatis Dei omnipotentis syncera. Sa. 7.

7. Hæc prærogatiua dignitatis figurata fuit Dan. 2. in statua Nabuchodonosor, cuius caput erat de auro optimo pectus autẽ & brachia de argento: porrò venter & femora ex ære: tibiæ autẽ ferreæ: pedum autẽ quędam pars ferrea, quædam autẽ fictilis. Hæc statua figuram humanam habens, ex metallis diuersis cõposita, significat hominem omni genere scientiarũ artium ꝙ perfectũ. Pars enim inferior hominis, est quasi ex ferro & luto, quo ad artes mechanicas: Media pars, quasi ex ære & argento, quo ad scientias morales & speculatiuas naturaliter acquisitas: sed suprema pars est ex auro purissimo, propter sacrã scripturam, & veritates saluberrimas, in ea reuelatas. Et ideo sapientia ostensa est Boetio li. 1. de Consolat. Philos. Prosa prima, in specie mulieris, quæ pulsare cœlum summo verticis cacumine videbatur, quæ cũ altius caput extulisset, etiã ipsum cœlum penetrabat. Quod innuit Aug. 11. de ciuit. dei, ca. 1. in principio: Ciuitatem dei dicimus, cuius ea scriptura testis est, quæ nõ fortuitis motibus animorum, sed planè summæ prouidẽtiæ dispositione super oẽs õm gentium literas, omnia sibi genera ingeniorũ humanorũ diuina excellens autoritate, subiecit. Et hoc habet ex eo ꝙ immediatè à Deo inspirata est. De hoc Ecc. 1. Sapientiã dei, præcedentem omnia, quis inuestigabit? In hoc tangitur materia primi lib. Sententiarũ, in quo agitur de Deo quantum ad vnitatem essentiæ & trinitatem personarũ de propriis & appropriatis, vt patebit in processu. Hæc sunt secreta diuina, quæ optabat Iob nobis aperiri. Iob. 11 Vtinã loqueretur tecum, et aperiret labia sua tibi, vt ostenderet tibi secreta sapientiæ suæ.

8. Secundo excellit scriptura sacra alias in plenitudine bonitatis, quam habet ex finali intento. Et istud secundum sequitur ex primo. Quæ enim ex altiori principio deriuantur, ad altiorẽ finem ordinantur: aqua enim tantum in altũ ascendit, quantũ de alto descendit. Cæteræ enim scientiæ humanitus inuentæ, sicut habent creatũ & quasi terrenũ principiũ, sic & ad finem creatũ, & quasi terrenum perducunt. De terra sunt, & in terrã pariter reuertentur. Eccl. 3. sed sacræ scripturæ. Sicut à summo cœlo egressio eius, sic occursus eius vsq; ad summum eius.

9. Ex nomine sacræ scripturę cõparantis se aliis scientiis, potest dici illud Esaiæ. 55. Sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris. Sicut ergo terra est insensibilis quantitatis, respectu cœli, sic bonitas & veritas ex aliis sciẽtiis acquisita est, quasi nullius momenti respectu bonitatis, ad quã sacra scriptura dirigit & conducit. Non simus igitur, sicut filii Agar, exquirentes sapientiã, quæ de terra est, vt habetur Baruch. 3. Sed vt dicit Hieron. ad Paulinũ, Discamus in terris, quorum scientia perseueret nobiscũ in cœlis. Hoc autem solum est in sacra scriptura, ex cuius nomine dicitur Eccl. 24. Gyrum cœli circuiui sola. Propter quod inquirentibus eã dicitur Mat. 5. Gaudete & exultate: ecce enim merces vestra copiosa est in cœlis. Sic igitur habemus plenitudinẽ bonitatis in intento finali in nomine cœli, in quo tangitur materia. 2 lib. Sent. Agitur enim in. 2. lib. Sententiarũ de creaturarũ productione, & de creaturæ intellectualis, tam angelicæ, quàm humanæ deuiatione per culpam. Primũ. s. creaturarum productio, cõuenienter intelligitur nomine cœli, intelligendo pro parte totũ. Cœlum enim inter creaturas corporales, quæ sunt nobis notiores, est pars nobilior: & ideo per cœlum intelligitur vniuersitas creaturæ secundum illud Psal. Verbo domini cœli firmati sunt. Potest

etiam nomine cœli spiritualis creatura intelligi, secũdum Aug. super Gen. ad literam. De cuius creatione, & deuiatione agitur in. 2. lib. Senten. Et de hoc potest intelligi illud, quod dicitur Esa. 50. Induam cœlum tenebris. Et ob hoc Iob. 15. Cœli non sunt mundi in conspectu eius.

10. Tertiò sacra scriptura excellit omnes alias in certitudine veritatis, quam habet ex formali ornamẽto, quod notatur ibi, reuelans. Quęcunq; in sacra scriptura traduntur, aut solum, aut principaliter diuina reuelatione tenentur: talia autem certissima sunt. Ratio huius est, quia supremum inferioris deficit ab infimo superioris. In omni enim genere visa sunt certiora auditis: sed audita à Deo quanuis sint infima in gradu certitudinis in illo genere cogitationis, tamen certiora sunt & veriora his, quæ sciũtur & videntur à nobis, in lumine creaturæ rationalis. Vnde claræ & certæ authoritati diuinæ cedit ratio, vt dicit Hier. ad Marcellã, Si contra scripturarũ authoritatẽ redditur ratio, quantũcunq; acuta sit, vera esse nõ potest. Ideo petebat Sapiens, Eccl. 1. Radix sapientiæ, cui reuelata est? certè Prophetis & Apostolis, qui poterant dicere cũ Apo. 2. ad Cor. 3. Nos reuelata facie gloriã dei speculantes, in eandẽ imaginẽ transformamur, à claritate in claritatem, tanquã à Domini spiritu. De hoc simul & de præcedenti mẽbro Hugo dicit lib. 3. de anima, In sacra doctrina quicquid docetur, veritas: quicquid præcipitur, bonitas: quicquid promittitur, felicitas est. Nã Deus veritas est sine fallacia, bonitas sine malitia, felicitas sine miseria. Et ideo præ cæteris sciẽtiis, in quibus est plurimũ falsitatis & modicum vtilitatis, transeundũ est ad istã, vt dicamus cum Apostolo. 1. ad Cor. 12. Veniã ad visiones & reuelationem Domini. In hoc etiã tangitur materia tertii libri Senten. Quanuis enim tota Trinitas principaliter reuelauerit ea, quæ in sacra scriptura continentur: tamen Dei filius incarnatus Iesus Christus ore proprio maiora & excellentiora diuinitatis sacramenta reuelauit & docuit. Ipsum enim misit pater, tanquam lumen ad reuelationem gentium: vt dicitur Luc. 2. Vnde Apost. Galat. 1. Notum vobis facio Euangelium, quod Euangelizatum est à me: quod non est secundum hominem: neq; enim ab homine accepi illud nec didici: sed per reuelationem Iesu Christi. De Iesu Christo autẽ, hoc est de Dei filio incarnato: & de Dei gratia, & de scientia, ac cæteris virtutibus ipsum perficientibus, agitur in tertio libro.

11. Quartò sacra scriptura excellit omnes alias in voragine profunditatis, quam habet ex contento materiali. Quod innuitur, cum dicitur, mysteria. Mysterium enim est sacrum secretum: & quod occultam habet intelligentiam, vt dicit Hugo. Talia autẽ sunt, de quibus agitur in sacra scriptura. Excedunt enim limites naturalis rationis. Nam sicut dicitur libro de spiritu & anima, Scibiliũ tria sunt genera: quædam infra rationẽ, quædam iuxta, quædam supra. Infra rationem sunt, quę sensu percipimus. iuxta rationẽ, quæ per viam rationis: supra rationẽ autem, quæ nec sensus docet, nec ratio persuadet, sed aut diuina reuelatione comprehenduntur, aut scripturarum authoritate creduntur. Et hæc sunt profundissima mysteria, de quibus agitur in scriptura sacra. Vnde Aug. super Gene. ad literam. 10. capi. sic loquitur: Sacra scriptura, vt altitudine superbos irrideat, profunditate attentos terreat, veritate magnos pascat, affabilitate paruos nutriat. Quia sicut dicit Grego. in Prologo Moralium, In vno & eodem sermone, dum narrat gestum, prodit mysterium. Ideo dictum fuit discipulis Mat. 13. Vobis datum est nosse mysterium regni cœlorum. Quia sicut dicitur. 1. ad Corint. 14. Spir. tu loquitur mysteria. Iste autẽ est, qui sacram scripturam & doctrinã reuelauit. In hoc tangitur materia quarti libri Sententiarum, in quo agitur de sacramentis, & de gloria resurrectionis. Sacramẽtum autem meritò dicitur mysteriũ, quasi sacrum secretum. De quo dicitur. 1. Cor. 4. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Item gloria resurrectionis futurę dicitur mysterium, propter suam occultationem. De quo 1. ad Corin. 15. Ecce mysterium vobis dico, omnes quidem resurgemus. His igitur, & aliis consideratis, patet quòd sacra scriptura plena est cœlestibus mysteriis, quæ Deus suis fidelibus reuelauit, vt verè possit dici illud nobis: quod fuit dictum Daniel. 2. Verè Deus vester Deus Deorum est, dominus q; regum, reuelans mysteria.

12. Concludo igitur cum Apost. Colos. 4. Orantes simul, vt Dominus aperiat ostium sermonis, ad loquẽdum mysterium Christi, vt manifestetur illud, ita vt me loqui oportet. Oportet autem loqui de mysterio Christi, & vniuersaliter de his, quæ merè tangunt fidem, cõformiter ad ea, quæ tradidit sacra scriptura. Vnde Ioan. 5. Christus: Scrutamini scripturas: illæ sunt quæ testimonium perhibent de me. Si quis autem hoc non seruat, non loquitur de mysterio Christi, ac de cæteris directè fidem tangentibus, sicut oportet: sed incidit in illud, quod dicit Apost. 1. Cor. 8. Si quis autem existimat se aliquid scire, nondum cognouit quicquam, quomodo oporteat eum scire. Modus enim est non excedere mensuram fidei: de qua dicit Apost. Rom. 12. Non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, & vnicuiq; sicut Deus diuisit mensuram fidei. Quæ quidem mensura in duobus consistit, videlicet vt non subtrahatur fidei, quod sub fide est: nec attribuatur fidei illud, quod sub fide non est. Vtroq; enim modo mensura fidei exceditur, & à continentia sacræ scripturæ, quæ fidei mensuram exprimit, deuiatur. & hunc modum, Deo adiuuante, tenere volumus, vt nihil scribamus, vel doceamus, sacræ scripturæ dissonum. Quod si per ignorantiam, vel inaduertentiam aliquid dissonum scriberemus, ipso facto pro non scripto habeatur. Et quia interpretatio dubiorum sacræ scripturæ ad sanctam Ecclesiam Romanam & catholicam pertinet, omnia opera nostra huius libri, ac sequentium, eius correctioni totaliter supponimus: vtpote qui à pueritia in fide & obedientia Romanæ ecclesiæ nutriti sumus, & in Romana curia in scholis sacri palatii veritatem sacræ scripturæ docuimus, & per sedem Apostolicam ad Episcopalem dignitatem, quanuis immeriti, promoti sumus. Modus autem loquendi, ac scribendi, in cæteris, quæ fidem non tangunt, est, vt magis innitamur rationi, quàm authoritati cuiuscunque doctoris, quantumcunq; celebris, vel solennis: & paruipendatur omnis humana autoritas, quando per rationem elucescit contraria veritas. Quanuis enim captiuandus sit intellectus noster in obsequium Christi, & in his, quæ fidem tangunt, plus acquiescere debeamus autoritate sacræ scripturæ, quàm cuicunque rationi humanæ, quia diuina notitia, quam exprimit sacra scriptura, plus excedit humanam notitiam, quàm humana notitia bestiales: tamen omnis homo dimittens rationem propter autoritatem humanam, incidit in insipientiam bestialem, vt comparatus sit iumẽtis insipientibus & similis factus sit illis. Quis enim, nisi temerarius existens, audeat dicere, quòd magis sit acquiescendum autoritati cuiuscunque Doctoris, quàm autoritati sanctorum Doctorum sacræ scripturæ, Augustini, Gregorii, Ambrosii & Hieronymi, quos celebritate condigna sancta Romana ecclesia sublimauit? Et tamen Augustinus inter Doctores celeberrimus, dicit de seipso. 1. de Trinitat. circa principium: Noli meis literis, quasi scripturis canonicis, inseruire: sed in illis & quod non credebas, cum inueneris, incunctanter crede: in istis autem, quod certum non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmum retinere. Et ad Vincentium Victorem libro secundo: Negare non possum, nec debeo, sicut in ipsis maioribus, ita multa esse in opusculis meis, quæ possunt iusto iudicio, & nulla temeritate culpari. Et recitantur istæ autoritates, cum pluribus aliis ad idem pertinentibus, dist. 9. in Decretis. Ex quibus patet, quòd compellere seu inducere aliquem, ne doceat vel scribat dissona ab iis, quæ determinatus Doctor scripsit, est talem Doctorem præferre sacris Doctoribus, præcludere viam inquisitioni veritatis, & præstare impedimentum sciendi, & lumen rationis, non solum occultare sub modio, sed comprimere violenter. Nos igitur plus rationi, quàm cuicunque autoritati humanæ, consentientes, nullius puri hominis autoritatem rationi præferimus, attendentes, quòd omnibus existentibus amicis sanctum est præhonorare veritatem, quam omnis terra inuocat, cœlum etiam ipsum benedicit, benedictus Deus veritatis. Amen.

FINIT PRAEFATIO.

INCIPIT BREVIS, ET PERVTILIS diuisio literæ Magistri Sententiarum, quæ ad perfectam intellectionem eiusdem plurimum confert, edita per solidissimum diuinæ veritatis inquisitorem, Magistrum Durandum de Sancto Porciano.

Diuisio literæ Prologi.

CVpientes aliquid de Penuria &c. Huic operi Magister premittit proœmium suum: in quo principaliter tria facit, quia primò reddit auditorē benevolum, secundò docilem, tertiò attentum. Prima in principio, Cupientes: secunda ibi, horum igitur Deo odibilem: tertia ibi non igitur debet hic labor. Primò reddit auditorem benevolum, assignans causas mouentes ipsum ad compilationem huius operis: ex quibus ostenditur affectus eius in Deum & proximum. Sunt autem tres causæ ipsum mouentes. Prima sumitur ex parte sui, scilicet desiderii proficiendi in Ecclesia dei: secunda ex parte Dei, scilicet promissio mercedis, & confidentia diuini auxilii: tertia ex parte proximi, videlicet profectus fratrum & sociorum. Quarū primæ duę insinuant charitatē in Deū: tertia vtilitatem in proximum. Econtrà sunt tres causæ ipsum abhoc opere retrahentes. Prima est ex parte sui, scilicet defectus ingenii & scientiæ: secunda ex parte operis, scilicet altitudo materiæ & magnitudo laboris: tertia ex parte proximi, scilicet inuidorum contradictio.

2 Sic igitur in hac parte, vbi reddit auditorē benevolum, sex facit per ordinē. Primò enim ponit causam vnā mouentē, et ei annectit statim causam contrariā retrahentem. Secundò, adiungit aliā causam mouentē, cū alia retrahente. Tertiò, has quatuor causas simul colligit per oppositum. Quartò ostendit causarū mouentium victoriā ad retrahentes. Quintò ponit tantū causam mouentē. Sextò ponit causam retrahentē. Secunda pars incipit ibi, Ardua scandere. Tertia ibi, delectat vos veritas. Quarta ibi, quā vincit zelus domus Domini. Quinta ibi, nō valētes studi osorū. Sexta ibi, quanuis nō ambigamus. Item vltima in tres partes diuiditur: qa primò ponit cōtradictionis causam. Secundò cōtradictionis euidentiam. Tertiò cōtradictionē nequitiam. Secunda pars incipit ibi, quia dissentis entibus voluntatum motibus. Tertia ibi, qui non rationi voluntatē subiiciunt. Et hæc vltima diuiditur in tres partes, quia primò ostendit contradictium nequitiam ex inordinata affectione. Secundò, ex simulata religione. Tertiò, ex pertinaci contentione. Secunda pars incipit ibi, habent rationem sapientiæ. Tertia ibi, qui contentioni studentes.

3 Secunda pars principalis, in qua reddit auditorem docilem, diuiditur in quatuor partes: secundū quod præmittit quatuor causas, ex quibus redditur auditor docilis. Primò enim ponit causam finalem: secundò efficientem: tertiò materialem: quartò formalem. Secunda pars incipit ibi, in labore multo. Tertia ibi, ex testimoniis veritatis. Quarta ibi, in quatuor libris distinctum.

4 Illa pars, in qua reddit auditorem attentum, diuiditur in tres partes, secundum quòd ex tribus reddit ipsum attentum. Primò ex operis vtilitate: secundò ex materiæ profunditate: tertiò ex modi procedendi ordinabilitate. Secunda pars incipit ibi, In hoc autem tractatu. Tertia ibi, vt autem quod quæritur. Hæc diuisio est, & sententia in generali.

5 In speciali verò sic procedit Magister. Vt enim reddat auditorem benevolū, primò vnā causam ponit mouētem ipsum ad cōpilationem huius operis, quæ est desiderium proficiendi: et statim adiungit contrariā causam ipsum retrahentem, quæ est defectus ingenii & scientiæ. Postea ponit aliā causam retrahentē, quæ est altitudo materiæ huius operis, & magnitudo laboris. Et subiungit aliam causam mouentem, scilicet confidentiā diuini auxilii, & prēmium à Christo promissum. Postea has quatuor causas enumeratas simul colligit. Deinde ostendit victoriā causarum mouentiū. Et dicit quòd illa duo, quæ videtur eum retrahere à cōpilatione huius operis, vincit ardor intensus, quem habet ad ecclesiam, quo inflāmatus opus aggreditur. Et suam intentionē circa tria principaliter dicit versari, scilicet circa fidei defensionem: catholicæ fidei explanationem: sacramentorum etiā manifestationem. Postea

ponit aliam causam mouentē, quæ est charitas & instantia fratrum & sociorum. Deinde ponit etiā causam retrahentem præcedenti contrariā, quæ est contradictio, & inordinatio inuidorū. Ibidem ponit contradictionis causam, quæ est discordia & inordinatio: ex quibus prouenit error: ex errore autē inuidia: ex inuidia contradictio oritur. Et statim ponit contradicentiū nequitiā ex inordinata affectione: quia scilicet voluntatē suam non subiiciunt rationi. & rationis rectitudinē non sequuntur: nec autoritati sacræ doctrinæ se subiiciunt: sed tā rationi, quā scripturæ autoritati sensum suum præponunt. Deinde tangit eorum nequitiā ex simulata religione: quia scilicet quidā superflua & superstitiosa religione, exterius simulata, habent argumentum ad ostendendum sapientiā, quandam doctrinam nouam adinueniendo. Et statim ponit eorum nequitiam ex pertinaci cōtentione: quia scilicet clamosa contentione impugnant pertinaciter veritatem.

6 Sequitur altera pars, in qua reddit auditorē docilem, causas operis assignando: vbi primò ponit causam finalē quæ est duplex, scilicet destructio erroris, & manifestatio veritatis. Deinde ponit causam efficientē, quæ est duplex: principalis, scilicet Deus: & instrumentalis, vt ipse Magister. Ibidem ponit causam materialē, scilicet & exempla, & autoritates sanctorum. Deinde ponit causam formalē, quæ est duplex: scilicet forma tractatus, quæ cōsistit in diuisione operis: & forma tractandi, quę est quidam modus agendi. Deinde reddit auditorē attentum. Et primò ex operis vtilitate, quia scilicet illa, quæ alibi sunt diffusa, hic breuiter & vtiliter cōpilantur. Deinde reddit ipsum attentum, propter materiæ profunditatem: quia scilicet hoc opus versatur circa profundas quæstiones veritatis. Vltimò reddit ipsum attentum ex modi procedendi ordinabilitate: quia scilicet singulorum librorum præmittit capitula ad facilitatem quæsitorum. Et in hoc terminatur sententia totius Proœmii in generali, & speciali.

PRIMA QVAESTIO PROLOGI.

Vtrum Theologia sit scientia.

De hac S. Tho. 1. q. 1. ar. 2. Scotus in Prolog. q. 4. & 5.

HIc primò quæritur de causis Theologiæ secundum se; & deinde de comparatione eius ad alias scientias. Quantùm ad primum, quæritur, de tribus partibus ad tres causas Theologiæ: scilicet formalem, materialem, & finalem. De efficiente enim nō est magna dubitatio. Circa causam formalem quæruntur duo: Primum est, Vtrum Theologia sit scientia. Secundum, Vtrum sit vna. Adhuc circa primum tria quæruntur: Primum est, Vtrum Theologia, prout communiter traditur, & habetur, sit propriè scientia. Secundum est, Vtrum sit scientia, supposito quodam lumine, quod quidam ponunt esse in perfectioribus Doctoribus. Tertium est, Vtrum virtute diuina possit cōmunicari viatori cognitio scientifica de articulis fidei. Ad primū sic proceditur: & arguitur, quòd Theologia, prout communiter traditur, & habetur, sit propriè scientia, quia omnis sapientia est propriè scientia (quia sapientia includit scientiam vt habetur. 6. Ethico. cap. 7.) sed Theologia est sapientia, cùm sit cognitio diuinorum, quæ dicitur sapientia secundum August. 12. de Trinit. cap. 14. ergo ipsa est scientia.

2 Item Philosophus. 6. Ethic. distinguit habitus intellectuales in septem, scilicet sapiētiam, scientiam, intellectū, prudētiam, artem, opinionem, & suspitionem. Sed Theologia est habitus intellectualis, & non est opinio, nec suspicio, quibus contingit falsum dicere, non autē per Theologiam: nec est ars, quę est de factibilibus à nobis: nec prudentia, quæ est de agibilibus, cùm Theologia sit de Deo, vt communiter ponitur: nec est intellectus, qui est habitus principiorum, quia illa sunt per se nota, non autē illa, de quibus est Theologia. Relinquitur ergo, per locum à sufficienti diuisione, quòd sit scientia, vel sapientia: sed si est scientia, habetur propositum: si verò est sapiētia, idem habetur, cum sapientia includat scientiam vt dictum est. Quare, &c.

3 Item Hiere. 9. dicitur, quòd in hoc glorietur, qui gloriatur scire & noscere me. Et videtur loqui de notitia, quę habetur de Deo per sacram scripturam seu Theologiam: ergo ipsa est scientia.

4 IN contrarium arguitur. Primò, quia scientia est virtus intellectualis, vt patet ex.6. Ethico. sed Theologia non est virtus intellectualis: ergo non est scientia. Minor probatur: Quia virtus est dispositio perfecti ad optimũ, vt habetur.7. Physicorum: sed Theologia non disponit, nec perficit intellectum ad id, quod optimum est intellectui: quia non facit euidentiam de his, quæ tradit, sicut nec fides, ex cuius arculis procedit. Clara autem euidẽtia veritatis est illud, quod est optimũ intellectui. Quare, &c.

5 Item, Perfectior est habitus principiorum, quã habitus conclusionum: quia habitus conclusionum dependet ex habitu principiorum, & non econuerso, sed fides, quæ est habitus principiorum, ex quibus Theologia procedit, non est virtus intellectualis. nec inter illas nominatur.6. Ethic. Ergo nec Theologia est virtus intellectualis.

6 RESPONSIO. Circa quæstionem istam procedetur sic: quia primò ponetur quędam distinctio Theologiæ. & secundò, iuxta membra illius distinctionis, respondebitur ad quæstionem. Quantùm ad primũ notandum est, quòd Theologia videtur pòsse accipi tripliciter: Vno modo, pro habitu, quo solũ vel principaliter assentimus his, quæ in sacra scriptura traduntur, & prout in ea traduntur. Et hoc rationabiliter. Si enim scire ea, quę cõtinentur in libris Naturalibus Aristotelis, & quorumcunq; aliorũ Philosophorum, vocatur cõmuniter Naturalis Philosophia: multo magis, scire ea, quæ in sacra scriptura cõtinentur, debet vocari Theologia: quia naturalis Philosophia nõ est scire, quid Aristoteles, vel alii Philosophi senserũt: sed quid habeat veritas rerum: Vnde vbi deuiat mẽs Aristotelis à veritate rerum, nõ est scientia, scire quid Aristoteles senserit, sed potius error. Sed verè Theologia dicitur scire eorum mentem, qui sacrum canonem Spiritu sancto inspirante tradiderunt: quia intellectus eorum nũquam deuiauit à veritate rerum.

7 Secundo accipitur Theologia, pro habitu, quo fides, & ea quæ in sacra scriptura traduntur, defendũtur, & declarãtur, ex quibusdã principiis nobis notioribus. Et sic accipit eã Aug. li.14. de Trin. ca.1. Dicit enim, q̃ huic scięti æ tantũmodo tribuitur illud, quo fides salũberrima gignitur, nutritur, defenditur, et roboratur. Et subdit immediatè, Qua scięti a nõ pollent fideles plurimi, quãuis polleãt fide plurimũ. Aliud est enim, scire tantũmodo quid homo credere debeat: aliud autem, scire quomodo hoc ipsum & piis opituletur, & cõtra impios defendatur: quã proprio vocabulo Apost. ad Cor. scientiã appellare videtur. Verba sunt Augustini. Ex quo satis apparet, q̃ ipse vocat scientiã Theologiæ habitum, quo fides & scriptura defenduntur, & declarantur. Sic eam accipit & intendit eam tradere Magister Sentent. in Prologo dicens, Sic fidem nostram aduersus errorem carnalium hominum turris Dauidicæ clypeis munire, vel potius munitã ostendere: ac catholicarũ inquisitionum abdita aperire: necnon sacramentorũ ecclesiasticorum, pro modulo nostræ intelligentiæ, notitiam tradere studuimus. Dicit autem, munitam ostendere, quia vtitur autoritatibus Augustini, & aliorum, qui suis dictis fidem defenderant, & clarificauerant.

8 Tertio accipitur Theologia communius (nescio si *verius) pro habitu eorum, quæ deducuntur ex articulis fidei, & ex dictis sacræ scripturæ, sicut cõclusiones ex principiis: & hic modus nunc vertitur communiter in ore loquentium, &c.

9 Hac distinctione præmissa, dicendũ, quòd si Theologia capiatur primomodo, scilicet pro habitu, quo cognoscuntur ea, quæ in sacra scriptura traduntur, & modo, quo in ea traduntur: Theologia nõ differt à fide. Cuius ratio est, quia quę in sacra scriptura traduntur, sic solùm diuina autoritate tenentur. Sic autem assentire eis, scilicet vt diuina autoritate sunt tradita, solius fidei est. Et ideo Theologia sic accepta, non differt à fide. Propter quod, quærere vtrum Theologia sic accepta, sit scientia, idẽ est, ac si quæreretur, vtrum fides esset scientia, & non solùm, vtrũ cum fide stet scientia de eodem. Et quia nullus vnquàm dubitauit, an fides formaliter sit scientia, nisi loquendo largissimè de scientia, sicut loquitur Augustinus de videndo Deum, dicens, quòd illud dicimur scire, quod credimus aliorum testimonio: ideò hic sensus conclusionis ad præsens dimittitur.

10 Si autem Theologia accipiatur secundo modo, scilicet pro habitu, quo fides, & ea quæ in sacra scriptura traduntur, defendũtur, & declarantur, sic fides & Theologia sunt de eodẽ: nisi q̃ illud, quod tradit fides sola autoritate, tradit Theologia ratione. Et ideo quærere, vtrũ Theologia sic accepta sit scientia, est quærere, vtrum de eodem possit simul haberi fides & scientia.

11 Accipiendo autẽ Theologiam tertio modo, sicut cõmuniter accipitur, pro habitu eorum, quæ deducuntur ex articulis fidei: & ex dictis sacræ scripturæ, sicut conclusiones ex principiis: sic quærere, vtrũ Theologia sit scientia, est quærere vtrũ ex articulis fidei possit aliquid demonstratiuè concludi, quod sit verè scitum.

12 Et his duobus modis vltimis tractabitur quæstio: Primò, vtrũ de eodem possit esse fides, & scientia. Secundò, vtrum ex articulis fidei possit deduci cõclusio verè scita. Sed antequam hæc tractentur, excludendæ sunt quædam obiectiones, quę fiunt contra prædictã distinctionẽ. Quidam enim arguunt contra duo mẽbra distinctionis. Contra primum mẽbrum dupliciter: Primo sic: Per fidẽ propriè acceptã, solum assentitur alicui, vt est à Deo reuelatũ, & non, vt est ex aliquo deductum. Sed sacra scriptura tradit quædã, vt ex aliis deducta & concluſa. Ergo talia non tenentur sola fide: cuius oppositũ dictũ est in primo membro distinctionis. Maior patet: sed minor probatur: quia in sacra scriptura vnus articulus deducitur, & cõcluditur ex alio: sicut Apost.1. Corin.15. concludit resurrectionem nostram ex resurrectione Christi Item deducendo ad inconueniens contra fidem, probat illud idem, dicens, Si mortui nõ resurgunt, vana est fides nostra, inanis est probatio nostra. Et quædã similia frequenter inueniuntur in epistolis & libris sapientialibus. Quare, &c.

13 Secundò sic: Fides est habitus infusus: sed Theologia primo modo, est habitus requisitus: quia habitus, quo cognoscimus ea, quæ continentur in sacra scriptura, est acquisitus per studium & doctrinam: ergo talis Theologia non est idem, quod fides.

14 Contra secundum membrum arguitur sic: Habitus, quo sacra scriptura, & contenta in ea, defenduntur, & declarantur, se habet ad sacram scripturam, sicut se habet habitus opinatiuus circa vnumquodq; cognoscibilium, ad scientiã de illis scibilibus. Multa enim probabilia dicuntur de Naturalibus & Geometricis, quorum habitus se habet ad scientiam naturalem, vel Geometriam, sicut suprà dictus habitus ad Theologiam, vel sacrã scripturam. Sed propter habitum opinatiuum, annexum Naturali scięti, vel Geometriæ, non dicitur, quòd sunt duæ Geometriæ: Ergo nec propter suprà dictum habitum annexum sacrę scripturæ, debet dici, quòd sint duæ Theologiæ. Dicunt ergo isti, quòd ille habitus persuasiuus, non est alius habitus à Theologia propriè dicta, vel nõ est alia Theologia propriè dicta, sed est annexus Theologiæ propriè dictæ, sicut habitus opinatiuus est annexus scientię, quãdo sunt de eisdem obiectis.

15 Ad primum istorũ, quod est contra primũ membrum distinctionis, dicendũ est ad maiorem, q̃ per fidẽ solũ assentitur alicui, vt reuelatũ est à Deo, & non, vt est ab alio deductũ, deductione purè fundata super naturas rerum, seu deductione humana: sed si deductio tenetur, vt à Deo inspirata, vel ipsa deducta traduntur alibi in sacra scriptura, vt absolutè à Deo sunt reuelata, tunc talis deductio, & ipsa deducta, tenentur ex fide propriè dicta. Deinde dicendum ad minorem, q̃ quamuis in sacra scriptura quædã tradantur, vt deducta ab aliis: tamen illa deductio, vt ad scripturam pertinet, habetur vt à Deo inspirata, & nõ vt humana ratione inuenta: alioquin liceret eam negare, & sic falsificaretur scriptura pro illa consequentia deducta: quod est erroneum. Quædam etiam talium quæ hic traduntur, vt ex aliis deducta, traduntur alibi in scriptura, vt absolutè reuelata, sicut resurrectio nostra, quæ concluditur ab Apostolo ex resurrectione Christi, traditur, vt absolutè reuelata, Iob.19. & Dan.12. & per Christum in Euangelio, in pluribus locis: & omnia talia tenentur solùm, vel principaliter, per fidem propriè dictam.

16 Ad

Quomodo differunt hi, tres habitus Theologiæ, infrà explicatur.q.4.

1. Cor.15.

Quomodo sint de eodem, declaratur infrà.q.5. num.16.

Huius rationem vide infrà, nu.48.

16 Ad secundum dicendū, ꝙ nullus habitus potest exire in actū, nisi præsente vel proposito obiecto: propter quod necesse est, ad hoc quòd per fidē credamus explicitè & in particulari omnia credibilia, ꝙ ipsa proponantur nobis, & explicentur. Et quia ipsa cōtinentur in sacra scriptura, quæ non est nobis naturaliter nota: ideo oportet habere notitiam eius, per acquisitionem studii vel doctrinæ: ex quibus si in nobis generatur aliquis habitus, bene quidē: sed ille habitus de se non facit assensum: imò potest esse communis assentientibus, & nō assentientibus: quia tam illi, quàm isti, possunt cognoscere, quid cōtinetur in sacra scriptura: sed nō assentiunt, nisi illi qui credūt sacram scripturam esse à Deo inspiratā: quòd pertinet ad fidē: & ita fides aut solum, aut principaliter, facit assentire dictis scripturæ. Primus autem habitus, qui est per studium acquisitus, requiritur propter solam propositionē seu præsentationem obiecti: propter quod non debet dici Theologia ob defectum assensus, sicut nō debent dici Geometrici habitus, quibus cognoscitur, quicquid continetur in libris Geometricalibus, si eis nō assentiretur. Minor igitur propositio illius obiectionis, implicat falsum, vocādo Theologiam illum habitum acquisitum, qui de se non facit assensum: & sic patet, quòd Theologia, prout dicit habitū, quo solum, vel principaliter, assentimus his, quæ in sacra scriptura traduntur, & vt in ea traduntur, non differt à fide: quod fuit primum membrum distinctionis.

17 Ad illud, quod obiicitur contra secundū membrum distinctionis, dicendū est, quòd si argumētantes intēdant dicere quòd ille habitus defensiuus sacræ scripturæ, quem vocant Theologiā, non sit alius habitus à tali Theologia sed sit ei adiunctus, cōtradictio est in dictis, quia nihil adiungitur sibiipsi. Et ideo si est adiunctus, est alius. Si verò intendant dicere, quòd sit alius habitus, sed nō debet dici Theologia, quia non est principalis, sed adiunctus, sicut habitus opinatiuus circa Geometricalia, nō dicitur Geometria, sed sola scientia Geometriæ, tanquā principalior: adhuc isti contradicunt sibi ipsis. Dicunt enim alibi, quòd opinio non stat cum scientia: hic autem dicunt, habitum opinatiuum circa vnumquodq; genus scibiliū, annexum esse scientiæ, quę est de eisdem scibilibus. Nō autem possibile est, imò videtur esse cōtradictio, quòd incomposibilia sint sibi inuicē annexa: quin potius vnum annexorum est amminiculatiuum alterius.

18 Sed quicquid sit de hoc, dicendum est ad rationem istorum, quòd non est simile, quod inducitur pro simili: quia habitus opinatiuus, adiunctus scientię Geometricæ, quanuis sit habitus Geometricus, tamen nō dicitur Geometria: quia scientia Geometriæ, tanquam certior & perfectior, illud nomen sibi appropriat. Et illo modo, si quis esset habitus Theologicus, qui esset propriè scientia, ille solus diceretur propriè Theologicus, propter suam excellentiam, respectu aliorum: sed non est ita vt inferius patebit: quinimò omnes habitus Theologici deficiunt à ratione scientiæ propriè dictæ. Et ideo nulli appropriatur nomen Theologię, sed cōuenit omnibus habitibus Theologicis cognitiuis facientibus assensum, & maximè illi habitui, de quo nunc loquimur: vt testatur autoritas Beati Augustini prius allegata. Et sic patet, quòd obiectiones factæ contra istam distinctionem prius positam, non concludunt.

19 NVNC procedendum est ad pertractandū articulos propositos: & primò primum, videlicet vtrum fides & scientia posiint simul esse in eodem homine de eadē conclusione. Et vt larius tractetur quæstio, notandū est, quòd fides potest capi dupliciter: vno modo pro fide, quæ innititur autoritati humanæ: alio modo, pro fide quæ innititur autoritati diuinæ. Prima fides non differt ab opinione: quia locus ab autoritate humana, est topicus, & argumētum inde sumptum, est debilissimum. Et ideo fides, quæ tali autoritati innititur, est opinio debilissima. Propter quod idem est quærere, vtrum talis fides & scientia propriè dicta, possint simul esse in eodem, & de eodem, sicut de opinione & scientia. Et in hoc sensu primò tractabitur quæstio: & postea de fide, quæ innitetur autoritati diuinæ, & de scientia dicetur.

20 Quantum ad primum, notandum est, quòd distinctio scientiæ & opinionis potest accipi dupliciter. Vno modo, ex parte cōclusionis scitæ & opinatæ, ita videlicet, vt scientia dicatur habitus conclusionis necessariæ, quam imposśibile est aliter se habere: & quòd de hoc constet scienti, sicut ponitur in diffinitione eius, quod est scire, vt habetur primo Posteriorum, ꝙ scire est cognoscere de cōclusione, quòd imposśibile est eam aliter se habere. Opinio verò proportionaliter sit habitus conclusionis cōtingentis realiter, vel quæ ęstimatur ab opinante esse contingēs, & posśibilis aliter se habere. quod pro tāto additur, quia per scientiā non dicitur, nisi verum. Et ideo qualis est conclusio scita, talis videtur esse scienti: sed opinione contingit dicere verum & falsum: vt habetur .6. Ethic. propter quod conclusio, de qua est opinio, & quæ ab opinante æstimatur contingens, secundū hanc distinctionē opinionis à scientia, potest esse contingens, vel secundū rem, & secundum ęstimationem opinantis simul: & tunc est opinio vera, quo ad hoc: vel solùm secundum æstimationem opinanti: & tunc est opinio falsa. *Cap. 2.* *Cap. 3.*

21 Sic autem distinguendo opinionem à scientia, imposśibile est, eundem hominem habere simul opinionem & scientiam de eadem conclusione, nec secundum actum, nec secundum habitum. De actibus patet faciliter sic: Imposśibile est cōtradictoria simul esse vera. Æstimare enim contradictoria simul esse vera, nō potest esse in mente hominis, etiamsi voce proferatur: vt habetur quarto Metaphysicæ. Sed eandem conclusionē necessariam esse, & contingentem includit contradictionem, scilicet posse aliter se habere, & non posse aliter se habere. Æstimare autem conclusionem nō posse aliter se habere, quod fit per scire: & æstimare eandem conclusionem posse aliter se habere quod fit per opinari, secundum distinctionem præacceptam, est exisłimare contradictoria simul esse vera, vt de se patet. Ergo scire, & opinari, sic accepta, non possunt fi- mul esse in eodem homine, & de eadem conclusione. Et in hoc sensu dicit Aristoteles in fine primi Posteriorum, quòd non contingit eundem hominem simul scire, & opinari eandem conclusionem. *4. Cap. 7.* *Cap.* *26. Cap.*

22 Idem patet de habitibus, quia habitus, qui causantur ex actibus formaliter incomposśibilibus, sunt incomposśibiles vt patet ex .2. Ethicorum, quia quilibet actus faciens ad generationem vnius habitus, facit ad corruptionem alterius, & completa generatione vnius, cōpleta est corruptio alterius. Sed scięntia, & opinio, prædictis modis acceptæ, causantur ex actibus formaliter incomposśibilibus, scilicet ex scire, & opinari, qui prędicto modo accepti sunt actus incomposśibiles formaliter, vt statim probatū est: ergo scientia & opino sic acceptæ, sunt habitus incomposśibiles: & per consequens, scientia, & fides, quæ innititur autoritati humanæ, cùm sit quędam debilis opinio, vt dictum fuit prius. *1. Cap. 8.* *Cap.*

23 Alio modo potest accipi distinctio sciętiæ, & opinionis, ex parte mediorum, ex quibus procedunt. Nā scientia procedit per medium necessariū. Opinio verò, per mediū probabile, & contingens, vel quod æstimatur tale. Et ista distinctio videtur magis propria, quàm prima: quia licet distinctio consimilium habituum, puta scientiæ à sciętia, debeat accipi ex parte obiecti magis, quā ex parte medii, quod est in omnibus scientiis consimile formaliter, quia est necessariū, quanuis vnum dicat propter quid, & aliud quia, de quo nihil est ad propositum: tamen distinctio dissimilium habituum, qui possunt esse eiusdem obiecti, tam incomplexi, quàm complexi, quemadmodum sunt opinio & scientia, oportet quòd sumatur ex parte mediorum, ex quibus procedunt: ita vt scientia sit habitus conclusionis conclusæ per medium necessarium, de cuius necessitate euidēter constet scienti: opinio verò sit habitus conclusionis conclusæ per medium, quod est contingens, vel ęstimatur esse contingens. Accipiendo autem sic scientiam & opinionē, possunt verè scientia & opinio simul esse in eodem homine de eadem conclusione, secundum actum, vel saltem secundum habitum.

24 Circà hoc videndũ est primò de actibus, qui sunt nobis notiores, & postea de habitibus. De actibus autẽ dicẽdum est, ꝙ si ponãtur esse diuersi secundũ rẽ, simul esse nõ possunt simul esse: quia plures actus intelligendi non possunt simul esse in eodẽ intellectu secundũ cursum naturæ, vt alibi probatũ fuit. Scire autem est quidam actus intelligẽdi, & opinari similiter: ergo quando scire, & opinari, sunt plures & distincti actus, tunc nõ possunt esse simul in eodẽ intellectu: neq; de eadẽ conclusione, neq; de diuersis: & hoc modo non contingit vnum & eundẽ hominem simul scire, & opinari, neq; idem, neq; diuersa.

25 Si autẽ plures actus intelligẽdi possent esse simul, nihil prohiberet eundẽ hominẽ quandoq; simul scire & opinari eandẽ conclusionem. & quandoq; nõ esset possibile. Quod quandoq; esset possibile, patet, quia assentire cõclusioni necessariæ per medium contingens, quod æstimatur esse necessariũ, est opinari; sed tale assentire potest esse cum scire, cùm nullã habeat cum eo repugnantiã: ergo tale opinari, & scire, possunt esse simul in eodẽ. Maior patet, quia tale assentire, nõ est scire: cùm sit per mediũ, quod est realiter cõtingens: nec est actus cuiuscunq; alterius habitus, quàm opinionis, quia quæram, quis est ille habitus, & nõ poterit dari, nisi fingatur nouus habitus, præter illos, de quibus loquutus est Philos. quare, &c. Nec obstat, quia talis decipitur, æstimando mediũ, quod est contingens, esse necessariũ: quia nõ est contra rationẽ opinionis, decipi tã circa conclusionẽ opinatã, quã circa mediũ, per quod concluditur. Opinione enim contingit verũ & falsum dicere, vt habetur. 6. Ethic. Et sic patet maior. Minor probatur: quia illi actus, qui se habent cõformiter ad cõclusionem, nullam habent repugnantiã formalẽ, quin possint simul esse in eodẽ homine de illa conclusione: sed scire aliquam conclusionẽ, & opinari eandẽ per medium contingens, quod æstimatur necessarium, se habent conformiter circa conclusionem: quia per vtrunq; æstimatur conclusio esse necessaria, & impossibilis aliter se habere: ergo opinari, & scire, sic accepta, nullam habet formalem repugnantiam. quin possint esse simul in eodem homine de eadem conclusione.

26 Et si dicatur, ꝙ decipi, opponitur ei quod est scire: sed sic opinari est decipi: ergo opponitur ei quod est scire: & illa non poterũt simul esse. Dicendũ est ad hoc, ꝙ scire, & decipi circa diuersa, nõ opponuntur, nec sunt incõpossibilia in eodẽ: alioquin qui sciret vnã propositionẽ, non posset decipi circa quancunq; aliam, quod falsum, & contra illud quod passim experimur. Modò in proposito nostro, scire, & decipi, non sunt circa idem, quia opinans nõ decipitur circa conclusionẽ, quæ est eadem respectu vtriusque actus sciendi scilicet, & opinãdi: quia opinans æstimat eã esse necessariam, sicut verè est: sed decipitur solũ circa medium, quod æstimat esse necessarium, cùm sit contingens. Non est autem idem mediũ sciendi, & opinãdi, sed aliud. Propter quod tale decipi, non opponitur ei quod est scire conclusionem eandẽ per aliud medium. Et sic patet, quòd si plures actus intelligendi possent esse simul, nihil prohiberet eundem hominem scire & opinari simul eandẽ conclusionem, quando scilicet opinans æstimat mediũ, quod est contingens, esse necessarium.

27 Si autẽ opinans æstimet mediũ suũ esse contingens, tunc tale opinari nõ potest simul esse cũ scire. Cuius ratio est, quia impossibile est hominẽ eundẽ cognoscere certitudinaliter aliquã conclusionẽ, & simul formidare de eadẽ. Hæc enim sibi inuicẽ opponuntur. Sed per scire cognoscitur conclusio certitudinaliter, sicut conceditur: per opinari autẽ, si sit vnus actus per se, & sit per solum medium, quod æstimatur contingens, formidatur de conclusione, vt probatur. Ergo non est possibile, eundem hominem sic opinari, & scire simul eandẽ cõclusionẽ. Assumpta minor probatur, quia illa cognitio conclusionis, quæ est per solum mediũ, quod æstimatur posse deficere à cõcludendo talem cõclusionẽ, est cum formidine. Sed opinari, quãdo est per se quidã actus procedẽs per solũ medium, quod æstimatur contingens cum formidine est talis cognitio: quia de medio, quod æstimatur contingens respectu cõclusionis, æstimatur ꝙ possit deficere à concludendo cõclusionem illam: & sic formidatur de ea, cùm illa cognitio fit solum per mediũ illud. Ergo sic opinari est cognoscere cum formidine. Vtraq; præmissarũ patet ex rationibus terminorum, & per cõsequens patet tota ratio. Sic igitur patet, quòd etsi plures actus intelligendi possent simul esse, nunquàm tamen scire, & opinari per mediũ, quod æstimatur cõtingens, simul esse possent: & quicquid dictũ est de actu opinandi, consimiliter potest dici de actu credẽdi, qui inititur autoritati humanæ, & per easdem rationes: quia tale credere, est opinari.

28 De habitibus autẽ correspõdentibus prædictis actibus, tenendũ est, ꝙ illi sunt cõpossibiles, qui causantur ex actibus formaliter cõpossibilibus: sed illi, qui causantur ex actibus formaliter incõpossibilibus, sunt incõpossibiles, propter rationẽ prius dictã. Dico aũt actus formaliter incõpossibiles, quãdo respectu eiusdem obiecti includãt oppositas habitudines. Tunc enim, quantũ vnus eorũ facit ad generationẽ proprii habitus, tantũ facit ad corruptionẽ alterius, vt prius dictũ fuit. Alii autẽ actus, qui nõ includunt prædictã oppositionẽ, non vocãtur hic formaliter incõpossibiles: & habitus causati ex talibus, possunt simul esse, quanuis secundũ veritatẽ plures actus nunquã fiat simul, nõ quidẽ propter oppositionẽ prædictam, quia illam nõ habent: sed quia (vt dictũ fuit prius) non puto, ꝙ plures actus intelligendi possint esse simul in eodem intellectu secundum cursum naturæ: neq; de eodẽ obiecto, neque de diuersis, quanuis ex suppositione opposita, sint deductæ duæ conclusiones immediatè præcedentes, propter causam, quæ inferius apparebit.

29 Nunc ergo supponẽdo, quòd scire, & opinari, vt sunt distincti actus intelligendi, non possunt esse simul in eodem intellectu, nec de eadẽ conclusione, nec de diuersis: inquirendũ est, vtrum mediũ contingens, quod de se natũ est facere opinari: & mediũ necessarium, quod de se natũ est facere, quòd homo verè sciat, possint simul concurrere ad causandũ vnum & eundẽ assensum de eadem cõclusione, & sic scientia & opinio dicãtur posse stare simul, si medium necessarium, quod est scientificum, & medium contingens, quod est natum facere opinionem, possunt cõcurrere ad causandum vnum assensum de eadem cõclusione, an non. Solum enim in hoc sensu potest procedere quæstio, stante suppositione prædicta.

30 Sic ergo intelligendo quæstionẽ, dicendum, ꝙ medium contingens, vel æstimatur esse necessariũ, vel cõtingens. Si æstimetur esse necessariũ, sic potest concurrere cũ alio medio verè necessario ad causandũ eũdẽ assensum de eadẽ conclusione. Cuius ratio est, quia pro omni assensu idem est iudiciũ de duobus mediis necessariis, & de duobus, quorũ vnum est necessariũ, & aliud cõtingens, si æstimetur necessarium: sed duo media necessaria possunt concurrere ad causandũ vnum assensum: ergo & medium necessariũ, & contingẽs, si æstimetur necessariũ, possunt similiter ad idẽ concurrere. Maior patet, quia assensus conclusionis, vt deducta est ex mediis vel principiis, totaliter dependet ex assensu & æstimatione principiorũ, seu mediorum, & nõ ex natura mediorũ secundum se, nisi quatenus cadunt sub æstimationẽ deducentis. Et ideo media, quæ æstimantur similia, possunt similiter concurrere ad eundẽ assensum, dato ꝙ non sint similia in re. Minor patet de se: quia si quis haberet plura media necessaria ad eandẽ conclusionẽ, posset ea copulare in eadẽ demonstratione loco vnius medii, & sic ex eis haberet vnũ assensum de eadẽ conclusione loco vnius medii. Et sic patet minor. Sequitur ergo prædicta conclusio.

31 Si verò mediũ contingẽs æstimetur esse contingens, adhuc tale mediũ siue sumptũ ex apparentibus de re, siue ex humana autoritate, potest cõcurrere cũ medio necessario ad causandũ eundẽ assensum: quanuis habens mediũ necessariũ euidens, nõ indigeat autoritate, nec medio contingente, ita ꝙ medium necessariũ excludit necessitatẽ habendi autoritatẽ, & mediũ contingens, sed non excludit compossibilitatẽ. Quòd excludat necessitatẽ, patet de facili: quia qui habet aliquid certius & euidẽtius autoritate, aut quocunq; medio contingẽte, nõ indiget eis: sed habens mediũ necessarium, de cuius veritate & necessitate constat ei, per resolutionẽ ad per se nota, habet quid certius & euidentius, quàm sit autoritas, & quodcunq; medium contingens, quantumcunque probabile: ergo talis non indiget autoritate, nec medio contingente.

32 Quod

32 Quod autem medium necessarium non excludat compossibilitatem autoritatis, vel medii contingentis, probatur sic: Si autoritas, vel medium contingens, non possent concurrere cum medio necessario ad causandum eundem assensum, hoc esset propter oppositionem euidentis & ineuidentis, certi & dubii. Sed istud non impedit, vt probatur. Ergo possunt simul concurrere. Maior patet quia nulla causa impossibilitatis prædictorum mediorū apparet, nec per aliquem est adhuc assignata, nisi hoc solum, quòd assensus per medium necessarium est certus & euidens, assensus autē per autoritatem, & per quodcunq; medium cōtingens, est dubius & ineuidens, quæ cùm sint opposita non possunt simul eidem conuenire. Minor probatur, scilicet quòd hoc non obstet.

33 Circa quod aduertendum est, quòd aliqua, quæ secundum se sola habent effectus conditionum incompossibilium, possunt concurrere ad vnum effectum, qui est cōmunis amborum. Verbi gratia, lumen quod à Sole causatur, & lumen quod causatur à sola stella, habent conditiones incompossibiles, scilicet clarum & obscurum, & tamen Sol, & stella, quando sunt ex eadem parte hemisphærii, concurrunt ad causandum vnum lumen in medio. Non enim solus Sol tunc illuminat, & stella nihil facit, cùm omne lucens præsens diaphano de necessitate causet lumen, sed fit vnum lumen ab vtroque, nō seorsum & distincte agentibus, sed simul, vt vnum agens: & cū isto lumine non fit aliud lumen et alia claritas eius, sed vnum & idem lumen. Et ideo loquendo de re vtraque, tam stella, quàm Sol, est causa luminis & claritatis, non quidem totalis, sed partialis, quanuis non ex æquo, quia perfectior ratio causandi est in Sole, & quasi totalis: in stella autem imperfecta, & minima, & à sensu imperceptibilis: ratio tamen conuincit, quòd sit aliqua. Et propter hunc excessum virtutrs illuminatiuæ in Sole respectu stellæ, qui patet, quando seorsum agunt, quia tunc Sol causat lumē clarum, & stella obscurum, idcirco quando simul causant vnum lumen clarum, per appropriationem rationis claritas attribuitur causalitati Solis, & non stellæ, quanuis secundum rem totū sit ab ambobus, vt à partialibus causis simul concurrentibus & tenentibus locum vnius causę totalis. Et sic patet, quòd aliqua, quæ secundum se sola habent effectus conditionum incompossibilium, quandoq; possunt concurrere ad eundem effectum, qui est communis amborum.

34 Ratio autem, quare talis conuersus est possibilis, est ista, quia clarum, & obscurū, non accipiuntur hic pro habitu & priuatione circa commune subiectum, ab vtroque realiter differens, vt sunt lumen & tenebræ in aēre, quia causæ istorum, scilicet luminis & tenebrarum (accipiendo tenebras pro pura priuatione) nunquam possunt concurrere ad causandum eundem effectum, cum effectus vnius, sit formaliter priuatio alterius. Sed accipiuntur hic clarū, & obscurum, pro gradu perfectionis, & imperfectionis, in essentia luminis: nec differt talis gradus realiter à lumine. Et talis perfectio, & imperfectio, est in effectu, ex perfectione, vel imperfectione suæ causæ, & non ex alia formali oppositione in causalitate. Propter quod, sicut causa imperfecta, seorsum agens, causat imperfectum lumen, scilicet obscurum, propter defectum perfectionis virtutis, sic ipsa coniuncta cum perfectiore virtute, & tenens cum ea locum vnius totalis causæ perfectæ, causat perfectum lumen, scilicet clarum, quia iam non deficit perfectio, quę prius deficiebat.

35 Ex hoc, ad propositum, omnis cognitio veritatis, lumen quoddā est, & lumen vocatur ab ipso Apost. Ephe. 3. vbi dicit sic: Mihi omnium sanctorū minimo, data est gratia hæc, in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, illuminare, &c. Id est, dare cognitionem, quæ est quoddam spirituale lumen. Quędam autem cognitio est clara, & quædam obscura: nec talis claritas & obscuritas sunt habitus, & priuatio, circa cognitionem, tanquam circa subiectum, quia tunc causa obscuritatis non posset concurrere cum causa claritatis ad causandum vnam cognitionem claram: quemadmodū dictum fuit prius de causa luminis, & tenebrarum: sed sunt gradus perfectionis maioris, vel minoris, indifferentes realiter ab essentia cognitionis. Et sunt isti gradus in cognitionem, secundum gradum perfectionis, & imperfectionis, in medio causante illam cognitionem, & non ex alia formali oppositione in causalitate. Medium ergo sumptum ex autoritate humana, & medium necessarium, si quodlibet eorū causet seorsum aliam, & aliam cognitionem conclusionis eiusdem, istæ cognitiones erunt conditionum incompossibilium, quia vna erit clara & euidens, illa scilicet, quę erit per medium necessarium, propter eius perfectionem in veritate & connexione ad conclusionem: alia verò obscura, & ineuidens, quæ erit per solam autoritatē, propter defectum prædictæ perfectionis, quæ est in medio necessario. Sed si autoritati adiungatur medium necessarium, iam non deficit in medio perfectio, quę prius deficiebat, nec per consequens in cognitione deficiet claritas & euidentia, quæ prius deficiebat: imò erit vna cognitio clara & euidens, causata ab illis duobus mediis, tanquam à causis partialibus simul concurrentibus, & tenentibus vicem vnius causæ totalis. Claritas tamen illa & euidentia magis debet attribui medio secundum rem necessario, quàm autoritati, quia perfectius est & secundum se natum facere cognitionem claram & euidentem, quam secundum se non faceret authoritas.

36 Quicquid autem dictum est de oppositione clari & obscuri, euidentis & ineuidentis, & de possibili concursu mediorum ad causandum vnam cognitionem claram & euidentem, intelligendum est circa oppositionem certi & dubii, & circa concursum mediorū ad causandum vnam cognitionem certam: quia mediū contingēs, & autoritas humana per se sola faciunt assensum dubium: medium autem necessarium facit assensum certum. Et hi duo assensus non possunt simul esse in eodem homine & de eadē conclusione. Hoc tamen non obstante, prædicta media in ratione mediorum, possunt concurrere ad causandū vnum assensum, qui non erit simul, nec successiuè, certus & dubius, sed certus tantùm: & sic in assensu nulla erit oppositio, aut repugnantia secūdum certum & dubium, clarum & obscurum, euidens & ineuidens, vt declaratum est. Et sic patet minor, & principale intētum, quantum ad istum articulum, videlicet quòd medium necessarium, quanuis excludat necessitatem autoritatis humanæ, & cuiuslibet medii contingentis: tamen non excludit compossibilitatem eorum in ratione mediorum causantiū vnum assensum. Et hoc modo scientia, & opinio, nec non & fides, quæ innititur autoritati humanæ, possunt simul esse in eodem, & de eodem, non quidem vt distincti habitus, habentes distinctos actus: sed quia media, quæ secundum se nata essent causare distinctos actus, ex quibus in nobis fierent prædicti habitus, vt distincti, possunt concurrere ad causandum vnum assensum.

37 Et huic concordat communis doctrina, quæ dicit, quòd vnus homo potest simul cognoscere eandem cōclusionem per medium probabile & demonstratiuum. Thomas prima secundæ, quæst. 67. articulo. 3. in corollario solutionis. Et alibi dicit, quòd opinio potest stare cum scientia demonstratiua, quod non potest esse secundum pluralitatem actuum, sed solùm eo modo, quo dictum est: & hoc vltima parte, quæstio. 9. articulo tertio, in solutione secundi argumenti.

38 NVNC RESTAT inquirere, vtrum scientia, & fides, quę innititur autoritati diuinæ, possint simul esse in eodem homine de eadem conclusione. Ad quod dicendum est, quòd aut quęritur de simultate habituum, aut de simultate actuum. Si de simultate habituum, sic dicēdum est, quòd fides, quæ est habitus infusus à Deo, potest stare simul cum scientia. Cuius ratio est, quia habitus fidei infusæ, se extendit ad omnia, quæ sunt nobis tradita per reuelationem diuinam, & maximè ad illa, quæ non sunt ex aliis deducta. Sed de quibusdam talibus habent aliqui fideles veram scientiā: ergo in illis sunt simul fides, & scientia de eodem. Maior patet de se. Minor consimiliter nota est: quia Deum esse vnum, traditum est in sacra scriptura, sicut à Deo reuelatum, & non vt ex alio deductum. Deuteronomii. 6. Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est. De hoc autem multi fideles habent veram scientiam per demonstrationem acquisitam. Ergo habitus fidei infusæ, & veræ scientiæ, possunt simul stare.

Tb. 22. q. 2. articulo. 5. Scotus lib. 3. d. 24.

39 Si verò quæratur, de simultate actuum, dicendum est, ꝙ respectu taliũ, de quibus potest haberi à viatoribus vera scientia, sicut est, deum esse vnum, possunt stare simul actus fidei & scientiæ: nõ quidem sic, ꝙ sint diuersi actus, sed quia autoritas diuina, & ratio demonstratiua, possunt simul concurrere ad causandum vnũ assensum, de hoc ꝙ Deus sit vnus. Quod patet per eandem rationẽ, quæ prius facta fuit, videlicet ꝙ concursum prædictorum nõ potest impedire, nisi oppositio clari & obscuri, euidentis & ineuidentis: sed illa nõ impedit, vt prius probatum fuit: ergo possunt simul stare. Et satis durum videtur dicere, ꝙ fidelis acquirens scientiam, ꝙ Deus sit vnus, nõ credat ipsum esse vnum, quia ipsemet Deus hoc in scriptura sacra reuelauit. Alia autem sic subsunt fidei, ꝙ secundum communem cursum humanæ cognitionis non sunt demonstrabilia, vt Deum vnum in essentia, esse trinũ in personis: & illud suppositum, esse Deum & hominem. Et de his puri viatores sic habent fidem & actum fidei, ꝙ non possunt de eis habere actum scientiæ, nec per consequens habitum acquirere, non propter oppositionem euidentis & ineuidentis, quia illa sublata est ex præcedentibus, sed propter conditionem materiæ, quæ non est demonstrabilis, aut simpliciter, aut huic, scilicet viatori, secundum cõmunem cursum. Et circa hoc ostendentur tria.

Deut. 6

40 Primum est, ꝙ non potest demonstrari, ꝙ ita sit, sicut ponit articulus. Secundum est, ꝙ non potest demonstrari, ꝙ articulus nihil impossibile includat. Tertium est ꝙ non omnes rationes, quæ possunt adduci contra articulum, possunt sic solui, quòd scientificè constet de earum solutione. Primum patet, quia si articulus posset demonstrari, vel hoc esset à priori & per causam, vel à posteriori & per effectum. Non primo modo, quia licet aliqui articuli habeant causam, pura articulus incarnationis, & quidam alii: illa tamen causa, quoad articuli existentiam actualem, est voluntas diuina, quę secundũ se est nobis ignota. Etiam articulus trinitatis causam non habet. Quare articuli non possunt demostrari à priori. Item nec à posteriori, siue per effectum, quia effectus ducit in cognitionẽ causæ secundum quòd ab ea procedit: sed nullus effectus apparens nobis, procedit à Deo: nisi secundum illud, quod est vnum & cõmune cuilibet personæ intrinsecæ, scilicet secundum rationem scientiæ, potentiæ, & voluntatis, vt infra patebit: ergo nullus effectus potest nos ducere in cognitionem Dei, quantum ad distinctionem personarum, sed solùm quantum ad vnitatem essentiæ, & attributorũ essentialium. Omnes enim articuli includunt articulum Trinitatis aliquo modo: sicut articuli pertinentes ad humanitatem Christi, includunt distinctionem personæ filii ab aliis personis, sicut esse incarnatum, passum, & resurrexisse & huiusmodi, Quare, &c. Item demonstrationi assentit homo necessariò velit nolit: sed articulis nõ assentit homo, nisi liberè volens (vt dicit Augustin.) alioquin gentiles Philosophi potuissent, & adhuc possent, necessitari rationibus nostris, ad assentiendum fidei articulis, ꝙ non est verum; ergo articuli fidei non possunt demonstrari: nec aliquis adhuc visus est, qui demõstratiuè probauerit, quòd ita sit, sicut ponit articulus.

d. 35. & sequen.

41 Secundum scilicet ꝙ articulus nihil impossibile includat, patet, quia talis demonstratio, cùm nõ posset esse à priori & per causam, propter illa quę dicta sunt prius sumetur ex his quæ apparent ex creaturis: sed apparentia ex creaturis, magis videntur cõcludere impossibilitatem articuli, quàm possibilitatem: ergo &c. Minor probatur, quia in creaturis apparet, ꝙ impossibile est, suppositа distingui per relationes, sed distinguuntur necessariò per absoluta. Cuius oppositum ponitur in articulo trinitatis. Item, in creaturis natura completa in genere substantiæ constituit proprium suppositum, nec potest subsistere in supposito alieno: cuius oppositum includit articulus incarnationis: & similiter in aliis: ergo ex his quæ apparẽt, magis posset concludi impossibilitas articulorum, quàm possibilitas. Itẽ, quicquid est in Deo intrinsecè, vel necesse est ibidem esse, vel impossibile est ibi nõ esse. Et quicquid non est in Deo, impossibile est ibi esse (neque enim potest aliquid euenire Deo contingenter, aut ab ipso recedere, quoad illa, quæ sunt intrinseca) sed esse trinum in personis, est Deo intrinsecum: ergo necessarium est Deum esse trinum, vel impossibile est non esse trinum. Sed non potest demonstrari, quòd Deus sit trinus, vt probatũ est: ergo nec demonstrari potest, quòd sit possibile Deum esse trinum. ad vnum enim sequitur aliud, vt dictum est. Itẽ meritum fidei consistit in difficultate actuseius: sed si posset demonstrari, quòd articulus fidei est possibilis, actus fidei circa articulum nihil, vel modicum difficultatis haberet: non enim est multum difficile, credere illud esse factum, quod demonstratur possibile fieri: ergo hęc positio tollit, vel quasi tollit, meritum fidei.

3. d. 24. q. 3. num. 9.

42 Tertium patet, scilicet ꝙ non omnes rationes, adductæ contra articulum, possunt solui, sic quòd clarè & scientificè constet de eorum solutione. Ad quod videndũ notandum est, quòd ratio, quæ adducitur contra articulum, aut peccat in forma arguendi, & tunc potest eã soluere scientificè, quicunq; scit artem libri Elenchorum, aut peccat in materia, eò ꝙ assumit falsam propositionem: vtpote si sic argueretur, Semper in distinctis suppositis est distincta natura: sed in diuinis natura non potest distingui: ergo nec suppositum. Ratio ista non peccat in forma, sed materia: quia maior propositio non est vera vniuersaliter, sicut assumitur, sed tantum creaturis. Cùm ergo talis ratio sic soluitur per interemptionem propositionis, quæ solùm habet instantiam in proposito in quo datur, vel de quo, scilicet in diuinis, nunquid potest clarè & scientificè constare de tali solutione? certè non, vt videtur: quia per idem, & eodem modo constat de falsitate propositionis affirmatiuæ, & de veritate negatiuæ sibi oppositę quia eadem est, causa vtriusq;: sed de veritate huius negatiuæ scilicet, quòd in diuinis non distinguitur natura, distinctione suppositorum, nec econuerso, non potest clarè constare & scientificè, sed solùm per fidem, quę hoc ponit ergo de falsitate affirmatiuæ sibi oppositæ, scilicet quòd semper distinguatur natura, vbicunque distinguntur suppositа, non potest constare clarè & scientificè, sed solum per fidem, quæ hoc ponit.

43 Sic ergo patet, quòd considerando fidem secundũ specialem materiam de qua est, quæ non est demonstrabilis, aut simpliciter, scilicet viatori (qualis est fides articulorum) fides & scientia non stant simul in eodem, & de eodem: quia viatori non potest demonstrari, ꝙ ita sit, sicut ponit articulus, nec quòd articulus sit possibilis: nec rationes contra articulum possunt solui clare & scientificè, secundum communem cursum, quo à nobis habetur Theologia.

44 Dico autem, secundum cõmunem cursum, propter duo. Primum est, quia aliqui bene ponunt, ꝙ vera scientia (quam dicunt abstractiuam) potest haberi à puro viatore, quòd Deus sit vnus & trinus, sed non secundum communem cursum, sed virtute diuina, & miraculosè. De hoc tamen suo loco inquiretur. Secundum est, quia videtur quibusdam, ꝙ Apostoli, & illi qui viderunt Christum miracula facientem, & suscitantem mortuos, in testimoniũ suæ diuinitatis, & suæ doctrinæ, habuerunt veram scientiam de diuinitate Christi, & de veritate suæ doctrinæ, quia necessarium & per se notum est, tam infideli, quàm fideli, Deum non posse mentiri. Cui ergo notum esset, Deum aliquid dicere, vel facere in testimonium alicuius rei, ille haberet ex per se notis scientiam de re dicta vel testificata.

Tho. 3. 45. ar. 4.

45 Qualiter autẽ posset esse alicui per se notum, Deũ aliquid dicere, vel facere in testimonium alicuius rei? Dicunt, ꝙ dupliciter: vno modo, si Beatus videns Deum per essentiam, videret ipsum mouere intellectum alicuius ad assentiendum alicui veritati: & iste modus non competit viatori. Alio modo, si aliquis videret aliquem effectum excedentem totam virtutem creaturæ, fieri in testimonium alicuius rei. Ex hoc enim sciretur, ꝙ Deus faciens talem effectum, testificaretur illud, propter quod fieret. Et hoc modo Apostoli, & illi qui viderunt resuscitationem Lazari quatriduani in testimonium diuinitatis Christi, sciuerunt Deum testificari, quòd Christus esset Deus, & per hoc habuerunt scientiam, quasi per talem demonstrationem procedentem ex per se notis eis. Quicquid testificatur est verum: sed Deus per tale factum testificatus est Christum esse Deum: ergo Christus est verus Deus. Et per consequens habuerunt scientiam, quòd doctrina tota

quam

quam audierunt à Christo, quem sciebant esse verum Deum, fuit vera.

46 Quicquid sit de modo, quo Beati possunt videre Deum aliquid dicentem, modus tamen assignatus pro viatoribus, non videtur verus, propter tria. Primum est, quia demonstratio necessitat intellectum ad assentiendū: sed aliqui, qui viderunt Christum resuscitantem Lazarū, & alia miracula facientem, non assenserunt, q̄ ipse esset Deus, vt patet Ioan. 11. quod etiam Christus exprobrando dicit Ioan. 15. Si opera non fecissem, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Ergo illa non fuerunt sufficientia ad probandum demōstratiuè Christum esse Deum. Secundum est, quia si Apostoli habuerunt per talia scientiam de Christo, quòd ipse esset Deus, & per consequens quòd doctrina eius esset vera: sequeretur, quòd ex tunc nihil meruerint in credendo prædicta: quia secundum Gregorium in Homilia in Octauis Paschæ, Fides nō habet meritum, vbi humana ratio præbet experimentum. Hoc autem fortè videretur esse inconueniens: quare & illud, ex quo sequitur, videlicet quòd Apostoli habuerunt de talibus scientiam. Tertium est q̄ dato q̄ esset per se notum, aliquid posse fieri à solo Deo, sicut fuit resuscitatio Lazari: tamen non esset per se notum, q̄ hoc fieret ad testificandum hoc, quod diceret iste, vel ille, qui prædiceret miraculum: quia de nullo homine est per se notum, quòd non possit dicere falsum ex ignorantia, vel malitia: nec de Christo fuit hoc per se notum, sed solùm creditum ab illis, qui crediderunt ipsum esse Deum: & quantumcunque etiam aliquis videatur verum dixisse in vno, non est propter hoc per se notum, quod dicat verum in alio. Posito ergo, quòd Christus dixisset, quòd Deus resuscitaret Lazarum, ad testificandum, quòd ipse Christus esset verus Deus, & constaret euidenter de resuscitatione Lazari facta à Deo, & ex hoc de veritate Christi prædicentis talem resuscitationem: non tamen propterea esset per se notum quòd Christus verum dixisset pro illo addito, scilicet quòd resuscitatio fieret in testimonium, quòd ipse esset Deus.

47 Sed diceret aliquis, quòd imò: quia Deus nō permittit testimonium falsitati: sed si Christus nō fuisset Deus, & tale miraculum factum fuisset à Deo, Christo inuocante Deum, vt per tale miraculum testificaretur ipsum esse Deum, sequeretur, q̄ Deus faciendo tale miraculum ad talem Christi inuocationem, permittisset testimoniū falsitati. Quare &c. Est ad hoc dicendum, quòd si Deus per talem inuocationem Christi faceret miraculum, tunc esset in testimonium inuocationis: sed quantumcunque concurrant talis inuocatio, & miraculum, non est tamen propter hoc per se notum, quòd miraculum fiat ob talem inuocationem: quia aliquis potest per reuelationem scire quod facturus sit Deus, & ignorare, propter quid debeat fieri, & propria præsumptione, vel malitia, coniecturare, vel fingere ac dicere, quòd Deus facturus sit illud propter aliud quàm fiat à Deo. Donum enim Prophetiæ cōmune est bonis & malis: & talis sic dicens, falsum dicit: sed deus faciens miraculum, quod prædicitur, non testificatur falsum: quia non facit miraculum propter illud, quod alius dicit, quanuis simul concurrant: & sic non est per se notū, q̄ miraculum fiat ad testificandum dictum cuiuscunque hominis, etiam Christi, sed solùm creditum ab illis, qui credunt ipsum esse Deum: & per consequens non posse mentiri, propter quod minor propositio rationis, (quam alii vocant demonstrationem) non est per se nota. Credo ergo, quòd Apostoli, per nihil, quod audierunt à Christo vel viderunt fieri ab eo, habebant scientiam propriè dictam, quòd ipse esset Deus, quanuis ex concursu talium miraculorum cum fide, habuerint quandam perfectiorē notitiam, quàm nos. Et sic patet primus articulus quæstionis, scilicet qualiter fides, & sciēria, possunt similiter esse de eodem, & qualiter non: & quòd Theologia, prout dicit habitum, quo declarantur & defenduntur articuli fidei, vt Deum esse trinum & vnum, & huiusmodi, non est propriè scientia, & simpliciter.

48 NVNC videndum est de secundo articulo principali, scilicet vtrum Theologia accepta pro habitu eorū, quæ deducuntur ex articulis fidei, situt conclusiones ex principiis, sit verè & propriè scientia. Sic enim (vt dictum est prius) Theologia sumitur communius, nescio si verius, vel proprius: quod pro tanto dico, quia illa, quæ quidam dicunt deduci ex articulis, magis adducuntur secundum veritatem ad sustinendum vel ad declarandum articulum: verbi gratia, ex hoc quòd articulus Trinitatis ponit, quòd in diuinis sint tres personæ, & vna essentia, deducitur tanquam conclusio, quòd distinctio personarum est per relationes, & non per aliquod absolutum. Similiter ex hoc, quòd articulus ponit, quòd filius Dei est homo, deducitur, quòd habeat veram carnem, non phantasticam, vt ponunt Manichæi. Sed secundum veritatē, ista magis adducuntur ad sustinendum vel declarandum articulum. Propter hoc enim dicimus, distinctionem diuinarum personarum fieri per relationes, et non per absoluta, vt sustineamus, qualiter articulus posit esse verus. Si enim fieret per absoluta, necessario sequeretur, q̄ fieret, vel per essentiam diuinā, & tunc ipsa plurificaretur, quod est impossibile: aut per aliquod absolutum, additum essentiæ, & tunc esset vera et realis compositio in deo, quod rursus est impossibile. Vt ergo articulus Trinitatis, qui secundum rationem humanam multùm est obscurus, sustineatur aliqualiter, tanquam possibile, adducimus id, quod dictum est, ad sustinendum articulum, & non deducimus principaliter ex articulo. Similiter, quod dicimus, filium Dei habere veram carnem, & non phantasticam, adducimus ad declarandum, qualiter intelligatur articulus, qui ponit quod filius Dei est homo, scilicet quòd est verus homo, non secundum apparentiam tantùm. Et isto modo vsus est Saluator, Apostolis volens declarare articulum resurrectionis, Lucæ vltimo, vbi dicit, Palpate & videte, quia Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Certè poterat concludere, Ego resurrexi verè: ergo habeo veram carnem, Sed non sic fecit, imò econuerso ad articulum declarandum suæ resurrectionis adducit quod dictum est de veritate carnis. Et eodem modo potest deduci, ex hoc, quòd filius est verus homo, q̄ ipse habebat verā carnem: nec est magna philosophia, imò fortè petitio principii. Credo tamen, quòd principalius adducatur ad insinuandum intellectum articuli, modo, quo dictum est. Practicè autem ex articulis multa deducuntur, & aliis dictis scripturæ, vt patet in libris Moralibus Gregorii, et aliorum Sanctorum, necnon in Homiliis eorum, & aliorum Doctorum.

49 Sed siue sic, siue primo modo, fiat deductio ex fidei articulis, dicendum, quòd Theologia sumpta pro habitu quo talia deducuntur, non est propriè scientia: quod patet, quia syllogismus demonstratiuus, qui facit solus proprie scire, procedit ex propositionibus necessariis, & per se notis, vel reducibilibus ad aliqua per se nota: sed nulla ratio procedens ex articulis, qui meræ sunt fidei, est huiusmodi: ergo nulla talis ratio facit propriè scire. Maior patet ex primo Posteriorum, vbi dicitur, quòd demonstratio est syllogismus faciens scire: & ibi determinatur, quòd procedit ex necessariis, & per se notis, vel quæ possunt resolui ad per se nota, cùm in talibus non sit processus in infinitum. Minor similiter manifesta est, quia articuli, qui sunt meræ fidei, vt Deum esse trinum, filium incarnatum, passum, resurrexisse, & huiusmodi, non sunt de se noti, nec possunt resolui in aliqua per se nota: sed solum, vel principaliter, eis autoritate scripturæ, quam credimus à Deo esse inspiratam: & hoc ipsum, videlicet scripturam esse à Deo inspiratam, non est per se notum, nec reducibile ad aliquid per se notum. Quare, &c. *Infra. q. 3 Num. 22*

50 Contra rationem istam instatur dupliciter. Et primò contra maiorem propositionem, dicendo, quòd ipsa solùm habet veritatem in scientiis, quæ non subalternantur aliis scientiis. Scientia enim subalterna non procedit ex principiis per se notis in illa scientia, sed solùm creditis. Quod probatur: quia principia scientiæ subalternæ, aut sunt ei euidentia, & hoc, aut ex sola ratione terminorum, aut quia sunt ex aliis conclusa, aut sunt solùm credita. Primum non potest dici, quia illa euidentia solùm est in principiis primis & vniuersalissimis, quorum termini, & rationes terminorum, omnibus sunt noti: quod nō est verum de principiis scientiæ subalternæ. Nec secundum potest dici: quia accipere ea, vt conclusa, pertinet ad scientiam talia concludentem, sicut est scientia subal-

ternans. Reiinquitur ergo, quòd in scientia subalterna sint tantum credita.

51 Secundò instatur contra minorem propositionem, dicendo, quòd Theologia non procedit ex solis articulis creditis, imò cum articulo credito assumit aliam propositionem, quæ potest esse per se nota, virtute cuius cõclusio poterit esse nota, & per consequens propriè scita.

52 Ad primum istorum dicendum, quòd principia scientiæ non sufficit esse credita ex sola autoritate alterius, quia cùm principia debeant esse euidentiora conclusione conclusio non esset nisi credita, & non scita. Sunt ergo euidentia in scientia subalterna, non aliquo illorum modorum, de quibus agitur, sed via sensus, memoriæ, & experientiæ, modo, quo determinat Philosophus primo Metaphysicæ: quòd ex multis sensibus fit vna memoria, & ex multis memoriis vnum experimentum, & cum multis experimentis vniuersale, quod est principium scientiæ & artis: & sic omnis scientia subalterna, facit euidentiam de suis principiis, quantum ad quia est.

Verius Post. vlt. cap.

53 Ad secundum dicendum, quòd sicut ex vna propositione necessaria & altera contingente non sequitur conclusio necessaria, sed contingens: sic ex vna euidente, & per se nota, & altera ineuidente & solùm credita, non sequitur conclusio euidens, & per se nota, qualem oportet esse conclusionem propriè scitam. Et ratio huius est, quia cùm maior extremitas non concludatur de minore, nisi propter connexionem medii cum vtraq;, impossibile est, quod ex vi talis illationis inhærentia maioris extremitatis cum minore in conclusione sit magis necessaria, vel magis nota, quàm inhærentia medii cum vtraq;. Propter quod in quacunq; præmissarum medium conueniat alicui extremitati, vel extremitas sibi contingenter vel ineuidenter, impossibile est, quòd in conclusione ex vi talis illationis maior extremitas conueniat minori necessariò vel euidenter, prout requiritur ad conclusionem propriè scitam. Et sic remanet adhuc, quòd Theologia, prout dicit habitum, quomodo deducuntur aliqua ex articulis fidei, siue ex vno articulo, & quacunque alia propositione assumpta, non est propriè scientia, sed solum largè, vocando scientiam habitum, quo aliquid concluditur ex veris, tamen immanifestis ipsi deducenti. Et huic cõcordat doctrina communis, quæ dicit sic: Si esset aliqua scientia, quæ non posset reduci ad principia naturaliter cognita, non esset eiusdem speciei cum aliis, nec vniuocè diceretur scientia.

54 Ad primum argumentum dicendum, quòd sapientia, prout de ipsa loquitur Philosophus, 6. Ethi. est quædã scientia, vel includit scientiã propriè dictam, propter modum procedendi, quem habet: sed Theologia, qualitercunq; sumpta, quanuis posset dici sapientia ratione subiecti, vel materiæ, de quo est (iuxta quem sensum beatus Augustinus vocat eam sapientiam) tamen deficit à modo procedendi scientiæ propriè dictæ: & ideo non est propriè scientia.

55 Ad secundum dicendum, q; Aristoteles nihil nouit de cognitione, quæ est per autoritatem diuinam, propter quod de illo habitu non fecit mentionem. Vnde propriè loquendo, sub nullo illorum, quæ enumerantur. 6. Ethic. continetur Theologia, qualitercunq; accepta. Per idem patet ad tertium, quia in autoritate Hiere. non accipitur scire ita strictè, sicut Philosophus accipit primo Posteriorum, sed accipitur pro notitia diuinorum, quã tradit scriptura sacra, inquãtum creditur à Deo reuelata. Rationes in oppositum probant, q; Theologia non est propriè & strictè scientia, quod concessum est.

QVAESTIO SECVNDA.

Vtrum Theologia lumine alio à lumine fidei supposito, sit propriè scientia.

Henricus Quodlib. 12. quæst. 2. Olzam. 3. q. Prologi maioris. 3. dist. 25. q. 5. Vide Carthusianum.

AD secundum sic proceditur, & arguitur, quòd Theologia, supposito quodã lumine alio à lumine fidei, sit propriè scientia: quia altius lumen causat altiorem cognitionem: sed respectu credibiliũ est dare in viatoribus lumẽ altius fide: ergo est dare eis altiorem cognitionem, q; sit cognitio fidei: sed supra fidem non est nisi scientia: ergo &c. Maior de se videtur manifesta. Minor probatur per autoritatẽ beati Aug. super illud Ioan. 1. Erat lux vera, vbi dicit, q; aliud est lumen ad credendum, aliud ad intelligendum: ergo præter lumen fidei est dare aliud lumen, & altius.

2 Item ibidem dicit, quòd lux increata illuminat hominem duplici lumine, paruulos quidem lumine fidei, quo nutriuntur, vt lacte: maiores autem, lumine sapientiæ, quo, vt solido cibo, vescuntur. Quod lumen habebat Apostolus, qui dicebat. 1. Cor. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos. Igitur præter lumen fidei, quod habent omnes fideles, quãtumcunq; simplices, est aliquod lumen clarius, quod habẽt maiores, & doctores. & hæc fuit minor: sequitur ergo conclusio.

3 Item, Deus non deficit in necessariis, multo minus, q; naturæ: sed necessariũ est, quòd fides defendatur contra errores infidelium & hæreticorũ, ergo Deus prouidit ecclesiæ q; semper sint in ea aliqui, qui possint fidem defendere: hoc autem nõ potest fieri per solum lumẽ fidei, nec per solam cognitionem Dei, quæ communis est omnibus fidelibus: ergo oportet in maioribus esse aliquod lumen clarius fide, in quo habeant de credibilibus altiorem cognitionẽ, quàm per fidem: sed illa non videtur esse nisi cognitio scientifica: quare, &c.

4 Ad idem est, quod dicit beatus Aug. in secunda epistola ad Volusianum: Ego catholicam fidem profiteor, & per illam ad certam scientiam me venturũ præsumo. Autoritas videtur expressa.

5 IN CONTRARIVM arguitur, quia omnis scientia resoluitur ad per se nota, vt prius ostensum fuit: sed nullus inter viatores adhuc inuentus est, qui credibilia resoluerit, vel resoluere potuerit ad per se nota: ergo nullus adhuc fuit illuminatus, in tantum q; habuerit scientiam de credibilibus.

6 RESPONSIO. Circa quæstionem istam sic procedetur: quia primo ponetur quædam opinio, quæ asserit Theologiam esse scientiam propriè dictã, eo q; articuli, ex quibus, tanq; ex principiis, ipsa procedit, sunt verè intellecti nõ solo lumine fidei, quia in illo sunt tantum credditi, sed quodã lumine medio inter lumen fidei & lumen gloriæ. Et secundo inquiretur de his, quæ dicta opinio ponit.

7 Quantum ad primum, sciendum est, quòd illa opinio tria ponit: primum est, q; est dare lumen tale. Secundum est, quòd in illo lumine possunt esse articuli verè intellecti, quemadmodũ in lumine naturali intellectus nostri, principia scientiarum sunt verè intellecta: & per consequens conclusiones ex articulis sic intellectis demonstratæ sunt veræ, & propriè scitæ. Tertium est, quòd tale lumen & scientia in illo lumine habita, non euacuant fidem.

Henri. vt. Quodl. q. 2.

8 Primum istorum, scilicet q; est dare tale lumen, probant duabus autoritatibus beati Aug. positis in primo argumento quæstionis. Necnon & secunda ratione ibidem subiuncta.

9 Secundum autem probãt duabus autoritatibus, & vna ratione. Prima autoritas sumitur ex Canone Esa. 7. vbi dicit translatio nostra, Nisi credideritis, non permanebitis: alia translatio habet, non intelligetis. Ergo supposita credulitate per fidem, possibile est intelligere articulos per aliud lumen. Secunda autoritas est beati Aug. ad Volusianum, prius in arguendo posita. Ratio autem talis est, non minus potest lumen, supposita fide, supernaturale, q; naturale lumẽ intellectus nostri supposito phantasmate. Sed lumẽ naturale intellectus nostri, supposito phantasmate, facit clare intelligi principia naturalia, & sciri conclusiones ex eis deductas. Igitur lumen supernaturale, supposita fide, sufficit ad faciendum intelligi principia supernaturalia, id est, articulos fidei, & scire conclusiones ex eis deductas.

10 Tertio

10 Tertiò probant, q̃ tale lumen non euacuat fidem sed stat cum ea: quia si tale lumen non posset stare cum fide, istud esset maximè propter oppositionem, quæ videtur esse inter ænigma fidei, & claritatem illius luminis: sed illud non impedit, quia contraria, licet non compatiantur se in suis excellentiis, tamen, vt dicunt, compatiuntur se in esse remisso. Nunc ita est, q̃ obscuritas fidei, & claritas gloriæ opponuntur, sicut contraria in suis excellentiis: sed obscuritas fidei, & claritas illius luminis medii, opponuntur sicut contraria in esse remisso: quia claritas illius luminis non est perfecta claritas, nec obscuritas fidei, est perfecta obscuritas: & ideo licet lumen gloriæ euacuet fidem, tamen illud lumen medium non euacuat ipsam. Exemplum est autem eiusdem de aëre, qui de nocte est simpliciter tenebrosus, & in meridie simpliciter illuminatus, sed in aurora est partim illuminatus, & partim tenebrosus: nec tenebrositas totaliter expellitur, vsq; ad meridiem, quando claritas perficitur. Sic fides est quasi tenebræ, gloria quasi lumen meridianum, quod totaliter expellit tenebras fidei, sed lumen medium est quasi lumen auroræ, quod stat cum tenebris fidei, nec expellitur per lucem meridianam gloriæ, sed potius perficitur.

11 Ad declarationem huius positionis, adducunt, quòd duplex est euidentia, scilicet visionis, & intelligentiæ. Euidentia autem visionis est, quando res nudè & immediatè cognoscitur, seu videtur. Euidentia verò intelligentiæ est, quando res non est præsens, sed per discursum rationis cognoscitur. Primam euidentiam habet rusticus de eclypsi, quam videt. Secundam habet Astrologus de eclypsi, quam non videt. Et secunda euidentia sufficit ad scientiam, absque prima: nec tollit fidem, licet prima tollat. Et eodem modo Beati habent de articulo euidentiã visionis, quæ tollit fidem propter claritatem perfectam luminis gloriæ. Habentes autem illud lumen medium, habent de articulo euidentiam intelligentiæ, quæ est imperfectior, nec tollit fidem, sufficit tamen ad scientiam: simplex autem fidelis fidem tantum habet de eisdem.

12 NVNC SECVNDO restat inquirendum de prædictis. Et primò ostendetur, q̃ fictitium est ponere tale lumen. Secundò ostendetur, q̃ dato q̃ poneretur, tamen in ipso articuli fidei nõ essent propriè intellecti, nec conclusiones ex eis deductæ, essent propriè scitæ. Tertiò ostendetur, quòd tale lumen, si esset, euacuaret à viatoribus necessitatem habẽdi fidem. Primum probatur: quia tale lumen aut daretur ad vtilitatem personæ, aut ad vtilitatem cõmunitatis. Si ad vtilitatem personæ, cum Deus non sit personarum acceptor, daretur æqualiter omnibus æqualiter disponentibus se per meritum vitæ, & exercitium studii in sacra scriptura. Sed multi æquales, vel melioris ingenij, quã alij, & æqualis meriti, & æquè, vel plus exercitati in studio sacræ scripturæ, sentiunt se non habere tale lumen, quia nõ experiuntur se habere euidentem cognitionem de articulis fidei, nec de conclusionibus ex eis deductis, (quod tamen oporteret, si haberent tale lumen quod facit de articulis euidentem cognitionem) ergo tale lumen nõ datur ad vtilitatem personæ. Item nec ad vtilitatem communitatis, sicut sunt gratiæ gratis datæ, de quibus loquitur Apostolus. 1. ad Corinth. 12. quia omne donum ordinatum ad vtilitatem communitatis, manifestatur aliis per proprium actum, sicut donum linguarum, gratia sanitatum, operatio virtutum & miraculorum. Vnde ibidem dicitur, quòd vnicuiq; datur manifestatio spiritus ad vtilitatem, supple, cõmunitatis: quia nulla posset ex talibus donis vtilitas peruenire communitati, nisi per manifestationem actus. Sed tale lumen nõ potest per aliquem effectum manifestari aliis. Ergo, &c. Maior patet ex dictis. Minor probatur: quia manifestatio habitus cognitiui, est per doctrinã. Signum enim scientis, est posse docere, vt habetur. 1. Metaphysicæ. Tale autem lumen & habitus, scientialiter per eum, & in eo acquisitus, si quis esset, non posset per doctrinam manifestari aliis: quia habentes tale lumen, & talem habitum, aut facerent ea, quæ docerent euidentia aliis, aut non: si nõ, tunc doctrina eorum nõ differret à doctrina aliorum, & sic per talem doctrinam nõ manifestaretur illud lumen, nec ille habitus scientificus.

13 Si verò dicatur, quòd habentes tale lumen possunt facere ea, quæ docent aliis esse euidentia. Arguitur contrà: quia non habentibus aliquod lumen, non potest esse euidens illud, quod totam euidentiam suam habet ab illo, & in illo lumine: sed credibilia & deducta ex eis, habent totam suam euidentiam ab illo, & in illo lumine, quod isti ponunt: ergo non possunt per quancunque doctrinam fidei euidentia aliis non habentibus prædictum lumẽ. Nec sine dubio inuentus est adhuc aliquis, qui per doctrinam suam fecerit de eis euidentiam, nisi qualem faciunt doctores communiter, quæ tamen non est tanta, q̃ sufficiat ad scientiã proprie dictam: & sic tale lumen non est donum, quod possit per suam manifestationem in alĩ quo actu esse vtile communitati: nec est ordinatũ ad vtilitatem personæ, vt probatum est. Ergo fictitium est ponere tale lumen. Et sic patet primum, & amplius patebit in sequentibus.

14 Secundum probatur, videlicet q̃ dato, quòd tale lumen poneretur, adhuc articuli fidei nõ essent in eo intellecti, nec conclusiones ex eis deductæ essent propriè scitæ. Et hoc patet primo autoritate beati Aug. 9. de Trin. cap. 1. vbi dicit sic: De credendis nulla infidelitate dubitemus: de intelligendis nulla temeritate affirmemus. Reputat ergo beatus Augustinus temerarium, quòd aliquis affirmet se pro statu viæ posse intelligere credibilia, seu articulos fidei.

15 Idem patet duabus rationibus. Prima est: quia ille, qui principalius assentit alicui propter autoritatem alicuius dicentis, q̃ propter quancunq; euidẽtiam rationis, ita q̃ autoritate cessante, vel non assentiret, vel non firmiter adhæreret propter ineuidẽtiam rationum, non diceretur habere habitum scientificum: quia habitus scientificus importat adhæsionem principaliter propter euidentiam rationis. Sed quilibet, quantumcunque perfectus in doctrina fidei, est huiusmodi. Vnde si quæreretur à Theologo, quare principaliter assentit huic quod est, verum corpus Christi esse in sacramento altaris: non responderet, quia ratione euidẽti hoc scio: imò, quia hoc dicit autoritas sacræ scripturę: quanuis Theologus sciret assignare locum scripturę, vbi hoc dicitur: quod non faceret simplex fidelis. Ergo nullus Theologus, quantumcunq; perfectus, habet de articulis fidei rationem euidẽtem, & necessariam, nec per consequens scientiam.

16 Secunda est, quia si in isto lumine intelligatur euidenter, quòd Deus est trinus & vnus, aut hoc est, quia immediate repræsentatur intellectui sic illuminato diuina essentia, in qua sic repræsentata in se & immediate, intelligatur euidenter connexio terminorum articuli Trinitatis: aut talis euidentia ex alio deducitur. Sed neuter illorum modorum est possibilis, vt probabo. ergo, &c. Maior patet: quia omne quod intelligitur, vel intelligitur per se & immediate in ratione obiecti: vel intelligitur per aliquod aliud prius intellectum. Minor probatur, primo quantum ad primam partem: quia cognitio, qua cognoscitur essentia diuina in se & immediate & non ex aliquo præcognito, est cognitio, quę vocatur facialis, siue facie ad faciem, quia non est per aliud medium præcognitum. Sed talis cognitio cum sit gloriosa, non potest haberi à puro viatore. Quare, &c.

17 Item nec alius modus possibilis est, scilicet quòd euidentia articuli ex alio deducatur: quia vel deduceretur ex aliquo præcognito in creaturis, vel in Deo. Non ex aliquo præcognito in creaturis, quia ex nullo quod sit in creaturis, potest demonstrari articulus Trinitatis, vt probatum fuit. Nec ex aliquo præcognito in Deo: tum quia ille est primus articulus Trinitatis, quòd quicquid præintelligimus in Deo, totum pertinet ad vnitatem essentiæ, & nullo modo ad distinctionem realem: tum quia quæreretur de illo præcognito, si sit immediate cognitum, vel ex alio præcognito. Non potest dici, quòd sit immediate cognitum, propter eandem rationem, qua nec articulus: nec alio præcognito, quia quæreretur de illo similiter, & esset processus in infinitum, vel deueniretur ad aliquid, quod

quod esset immediate cognitum in ipsa natura diuina, in se & immediate intellectui nostro repræsentata: quod nõ est possibile in via. Patet ergo, quòd nullum lumen est in viatoribus, quod reddat eis articulum euidentem euidentia intelligentiæ.

18 Tertium probatur, scilicet quòd tale lumen, si esset, euacuaret necessitatem habendi fidem & autoritatem, quia ille, cui cõstat certitudinaliter aliquid sic esse ex euidentia rei, quocunq; alio dicente, vel nõ dicente, non indiget testimonio, vel autoritate alterius: sed habẽs scientiam alicuius conclusionis deductæ ex principiis necessariis & euidentibus, est certus: ergo talis non indiget alio testimonio, vel alia autoritate, nec fide innitente autoritati. Si ergo illud lumen, quod isti ponunt, faceret articulos fidei euidẽtes, & conclusiones ex eis deductas verè scitas, sequeretur, quòd tale lumen euacuaret necessitatem fidei & autoritatis. Puto tamen, quòd non euacuaret possibilitatem fidei, nec quãtum ad actum, nec quantum ad habitum, quãdo possent concurrere ad faciendum vnum assensum, modo, quo dictum est in præcedenti quæstione de scientia, & fide, & opinione.

19 Modus tamen, quem isti assignant, est impossibilis: quia cõtraria quantumcunq; sint remissa, sunt incompossibilia. Sed obscuritas fidei, & claritas illius luminis, opponuntur, secundum ipsos, contrariè (licet secundum gradum remissum) ergo nullo modo compatiuntur se in eodẽ. Minor patet eorum dicto. Maior probatur primo, quia oppositio est causa repugnantiæ & incompossibilitatis. Sed contraria in omni gradu, tam remisso, q̃ intenso, opponũtur. Ergò, &c. Minor istius rationis patet, quia contrarietas est oppositio secundum formã, vt habetur. 4. Metaphys. ergo vbicunq; manent formæ, ibi est oppositio, vel nunq̃ est. Formę autem manent tam in gradu remisso, q̃ intenso: ergo in omni gradu opponuntur, & sunt incompossibiles. Secũdo, quia impossibile est idem & secundum idem, simul esse album & nigrum: sed albedo in quocunq; gradu sit, ex quo realiter est ibi, dat esse album, & nigredo esse nigrum: ergo, &c. Tertio terminus à quo, & ad quem in eodem motu sunt incompossibiles, alioquin vnus nõ abiiceretur per introductionem alterius: sed vna forma cõtraria in quocunque gradu potest esse terminus ad quem, & ex quo, respectu alterius: ergo formæ contrariæ in quocunque gradu sunt incompossibiles. Quarto, quia magis repugnant inuicem album & nigrum in quocunque gradu, quàm magis album & minus album: quia illa differunt specie, hæc autem solo numero. Inter ea autem, quę differunt solo numero, non potest inueniri ita formalis oppositio, sicut inter ea, quæ differunt specie. Sed magis & minus album, non stant simul in eodem. Ergo nec album & nigrum in quocunq; gradu. Item sequeretur, q̃ solum summè album, & summè nigrum essent contraria, & incompossibilia, quia maxime distãt: omnis autem alia albedo, & nigredo esset compossibilis: quod est manifestè falsum. Puto autem in hoc esse deceptionem: quia inter contraria est quandoq; dare medium aliquo modo vnum per essentiam, in quo aliqualiter dicuntur extrema manere, non quidem sic, quòd in illo medio sint distinctæ formæ contrariæ sub esse remisso (hoc enim impossibile est, vt probatum est statim: nec illud mediũ aliquo modo esset tunc vnum, nisi per aggregationem) sed quia illud mediũ participat naturam vtriusque, & comparatum ad quodcunque extremum, habet aliquo modo rationẽ extremi alterius: vt patet de tepido respectu calidi & frigidi. Ipsi autem accipiunt primo modo, cum ponãt fidem manere cũ illo lumine, tãquam duo distincta: & obscuritatem fidei cum claritate illius luminis: ideo decipiuntur.

20 Nunc restat discurrere per dicta eorũ, soluendo quę adducunt pro se. Cum enim dicunt, illud lumen esse, & probant per autoritatem Aug. potest dupliciter respõderi: vno modo, q̃ B. Aug. distinguit duplex lumen. s. fidei, quod habetur in via, & lumen gloriæ, quod habetur in patria: vt sit sensus, Aliud est lumen ad credendũ, dum sumus in via, scilicet fides: aliud, ad intelligẽdum in patria, s. gloria. Alio modo, & fortè magis secũdum intentionẽ Aug. q̃ duplex est notitia credibiliũ, vna, qua assentimus simpliciter eis propter autoritatẽ dicentis: & hoc est per fidem, quã habent omnes fideles. Alia est, quã quidem maiores possunt alios instruere & persuadere ea quæ sunt fidei, & aliqualiter declarare, & defendere: quam notitiam potest quis habere vel à deo per infusionẽ, vel ab alio per doctrinam, vel à seipso per exercitium studij: & hanc notitiã vocat beatus Aug. scientiam, vel sapientiam. 14. de Trin. cap. 1. Hoc etiam vocatur lumen ab eodem in autoritatibus allegatis, quo lumine articuli intelliguntur nõ simpliciter, ita vt sint euidentes intellectui nostro, modo, quo alij ponunt, sed quia habetur de eis quædam altior notitia, q̃ per solam fidem, quæ notitia est fidei declaratiua, & aliqualiter persuasiua. Et hoc lumine, id est, hac notitia, sunt illuminati maiores, qui habent fidem docere, & defendere, nec oportet eos esse illuminatos aliquo lumine, in quo articuli sunt intellecti, vel sciti, vt alij ponunt, quia ad ea, quæ sunt fidei, non potest adduci cogẽs ratio, ne tollat meritũ fidei. Nam secundum Greg. fides nõ habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Et sic excluſa est ratio, quam adducunt.

21 Quod dicunt secundo de euidentia intelligentiæ, quã facit illud lumen. Primo per illud Esa. 7. Nisi credideritis &c. potest dici dupliciter: Primo sic, quia de credibilibus non habetur notitia, nisi credulitas. Nisi, inquam, crediderit is, non intelligetis i. aliter nõ cognoscetis. Vel sic, Quia notitia doctorum fidem defendentium, fidem supponit, nisi crediderit is per fidem, non intelligetis, id est, non habebitis illam notitiam altiorem, quæ dicta est. Similiter ad illud Aug. Ego catholicã fidẽ profiteor, &c. potest dici dupliciter: primo sic, Per fidem præsumo me venturum ad veram scientiam Beatorum, id est, quæ habetur in patria, non in via. Vel sic, Præsumo me venturũ ad scientiam Beatorum, id est, Doctorum magis illuminatorum, modo quo dictum est, & nõ illo modo, quo ipsi intelligunt.

22 Ad rationem eorũ, Plus potest lumen supernaturale suppositа fide, q̃ intellectus noster suppositо phãtasmate, dicendum, q̃ nullum lumen, quod possit haberi à puro viatore, potest tãtum respectu articulorum fidei, quantũ potest lumen naturale intellectus nostri respectu principiorum naturalium, & eorum quę ex ipsis deducuntur. Cuius ratio est, quia singularia, quorũ phantasmata sunt quædam similitudines, habent necessariam habitudinem ad vniuersalia, vt ex inductione facta sufficienter, possit in singularibus euidenter vniuersale concludi, quod est principium artis: Sed nec fides, nec aliqua cognitio, trãdit nobis euidentem notitiam aliquorum, in quibus, vel ex quibus possit articulus euidenter intelligi, vel concludi: lumen tamen gloriæ (si quod est) prout communiter ponitur, facit euidentiam tantam, vel maiorem de articulis, quantam habemus de principiis naturalibus. Sed de illo non est sermo ad præsens.

23 Tertium autẽ dictum eorum, euacuatum est, ostendendo quòd falsum assumunt, scilicet quòd contraria in esse remisso possunt simul esse. Ad alias rationes principales, factas in arguendo ad quæstionem, patet responsio ex iam dictis.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum viatori possit communicari scientia de articulis fidei.

Gandan. Quodlib. 8. q. 14.

AD tertium sic proceditur: & arguitur, quòd puro viatori virtute diuina possit communicari cognitio scientifica de articulis fidei, vel cognitio certa & expressa: quia omnis illa cognitio potest cõmunicari viatori, quæ non ponit ipsum extra terminos viæ: sed cognitio abstractiua de Deo q̃ sit trinus & vnus, quantumcunq; sit certa & expressa, vel scientifica, nõ ponit hominem extra terminos vię: igitur potest cõmunicari viatori. Maior patet, quia nihil repugnat viatori, vt viator est, nisi illud: quod faceret ipsum nõ esse viatorẽ, vel extra terminos viæ. Omnis enim repugnãtia resoluitur in contradictionem. Minor probatur: quia sola cognitio intuitiua, quã Apost. vocat, facie ad faciem, est beatifica, quæ ponit hominẽ extra statũ viæ: sed cognitio abstractiua, quantumcunq; sit expressa & perfecta, est distincta cõtra intuitiuã, & imperfectior

fectior ea: quia habens abstractiuam, adhuc desideraret intuitiuam: ergo nulla cognitio abstractiua ponit hominem extra statum viæ.

2 Item, prior cognitio potest haberi sine posteriore: sed cognitio abstractiua, quantūcunq; sit perfecta expressa & scientifica, est prior q̄ intuitiua, quæ sola est beatifica: ergo potest haberi ab homine sine ea: & sic homo remanebit purus viator. Maior de se patet. Minor probatur: quia cognitio intuitiua, cum respiciat rem secundum esse præsentialis existentiæ, & se habeat ad abstractiuam per additionem, quæ respicit rem secūdum quidditatem eius absolute: certe est posterior ea.

3 Item, quicquid faceret essentia diuina, si esset presens intellectui sub ratione obiecti naturaliter mouentis, posset facere voluntas diuina, dato quod essentia diuina nō sit illo modo præsens: sed si essentia diuina esset præsens intellectui nostro in ratione obiecti naturaliter mouentis, ipsa causaret cognitionē quidditatis suæ, & omnium quæ sunt in ea expressam & perfectā: ergo hoc idem potest facere voluntas diuina absq; præsentia prædicta. Sed illa cognitio esset abstractiua. ergo &c. Maior patet: quia voluntas diuina potest supplere vicem cuiuscunq; causæ mouentis. Minor de se patet, & per cōsequens tota ratio.

4 Item, Paulus, qui in raptu vidit diuinam essentiam, post raptum habuit memoriam de visione, & de re visa, quia ipse locutus est de ipsa. 2. ad Cor. 12. Illa autem cognitio memoratiua, non fuit intuitiua, sed abstractiua: ergo ista est possibilis homini sine illa. Et sic idem, quod prius.

5 IN CONTRARIVM arguitur, quia cognitio abstractiua de Deo, aut est æquè perfecta, sicut intuitiua, aut perfectior, aut minus perfecta. Si sit æquè perfecta, vel perfectior, tunc sicut vna est beatifica, nec est communicabilis, ita & altera. Si autem dicitur, q̄ sit minus perfecta, arguitur contra. Deus non habuit ab æterno de rebus creabilibus nisi cognitionē abstractiuam: quia creaturę non fuerunt ab æterno præsentes Deo secundum suum esse reale, eo quòd ab æterno nihil erant. Nunc autem habet de eis, vel de aliquibus earum, cognitionem intuitiuam: hęc autem non est perfectior prima, alioquin deus profeciset in cognitione rerum, quod est impossibile. Ergo cognitio abstractiua, nō est minus perfecta, quàm intuitiua: & per consequens est beatifica, & incommunicabilis viatori, sicut intuitiua.

6 RESPONSIO. Circa quæstionem istam procedetur sic, quia primo ponetur, & exponetur quædam opinio, quæ dicit, quòd viatori potest cōmunicari cognitio perfecta, certa, & expressa de Deo, q̄ sit trinus & vnus, nō quidem intuitiua, sed abstractiua: & secundo inquiretur de veritate illius opinionis.

7 Quantum ad primum, sciendum quòd ponentes dictam opinionem, distingūt duplicem cognitionem. s. abstractiuam, & intuitiuam. Vocant cognitionem intuitiuam, illam, quæ immediate tendit ad rem sibi præsentem obiectiue, secūdum eius actualem existentiam: sicut cum video colorem existentem in pariete, vel rosam, quam in manu teneo. Abstractiuam autem vocant, omnem cognitionem, quæ habetur de re, non sic realiter presente in ratione obiecti immediate cogniti. Vnde secūdum istos, cognitio abstractiua dicitur nō solū per abstractionē quidditatis ab esse, & a non esse, sicut est illa cognitio, per quā cognoscitur de aliqua re, puta de rosa, quid sit, nō considerādo an sit, vel non sit: sed etiam dicitur abstractiua illa cognitio, per quam cognoscitur de re q̄ ipsa sit in rerū natura, dum tamen ipsa, vt sic, non sit præsens in ratione obiecti immediate cogniti. Verbi gratia, si eclipsis Lunæ sit in rerum natura, & Astrologus existens in domo, sciat Lunam tunc actualiter ecclipsari, quia scit adesse tempus & horam interpositionis terræ inter solem & Lunam, dū tamen non videat eclipsim in se, dicitur habere de eclipsi cognitionem abstractiuam, & non intuitiuam. Et eodem modo Philos. sciens demonstratiue Deum esse, habet de Deo cognitionem abstractiuam, non per abstractionem quidditatis ab esse, sed quia cognitio eius non tendit immediate in deum, vt sibi realiter præsentem, sed solum cognoscit ipsum esse ex effectibus suis. Vnde oīs cognitio, cuiuscunq; rei, quæ non est de eius actuali existentia immediate, vt præsente, cognoscenti est abstractiua, & non intuitiua. Et ideo, qui accipiunt cognitionem abstractiuam primo modo solū, non vadunt ad intentionem aliorum, nec per consequens rationes, quas super hoc fundant. Accipiendo ergo cognitionem abstractiuam, illo modo, quo expositum est, dicunt quidam, quòd Deus posset communicare cognitionem abstractiuam puro viatori de seipso, adeò perfectam, quòd ipse sic cognoscendo Deum, cognosceret certitudinaliter & expresse, ipsum esse trinum in personis, quia cognita perfecte & certitudinaliter natura subiecti, cognoscuntur ea quæ conueniūt subiecto: quibus cognitis cognoscitur propositio complexa ex subiecto & prædicato. Et ideo cognitio abstractiua de Deo quidditatiua & perfecta, sufficit ad perfectam, certam, & expressam cognitionem omniū, quæ conueniunt Deo intrinsece, sicut est, esse trinum & vnum, & consimilia. Rationes autem huius opinionis, probantes talem cognitionem posse cōmunicari viatori, positæ sunt in arguendo ad quæstionem. Et hoc sufficit de primo.

8 Quantum ad secundum, dicendum, q̄ viator purus potest habere de Deo cognitionem abstractiuam, qualis potest concludi ex creaturis. Et hæc nullò modo se extendit ad cognoscendum de Deo, q̄ sit trinus, sicut in præcedentibus probatum fuit. Potest etiā habere de Deo, q̄ sit trinus, & vnus, per cognitionem expressam, qualis potest haberi per fidem. Sed q̄ viator possit habere de Deo cognitionem abstractiuam, adeò expressam, & perfectam, vt suprà dicti dicunt, non apparet mihi possibile, semper tamen salua reuerentia diuinæ potentiæ, quæ non potest à nobis comprehendi perfectè. Et hoc probatur dupliciter. Primò sic, Impossibile est cognitionem abstractiuam cuiuscunque rei esse primam, sed necessariò sequitur aliam priorem, ex qua deducitur: sed in puro viatore non potest præesse aliqua cognitio, ex qua cognitio abstractiua de Deo possit deduci: ergo impossibile est, quòd cognitio abstractiua de Deo communicetur viatori. Maior patet inductiuè & ratione. Inductiuè sic, Deus nihil cognouit abstractiuè, puta res antequam sint, nisi cognoscendo essentiam suam intuitiuè. Similiter & angelus primò intuitiuè cognoscit essentiam suam, & ex ea deducitur cognitio abstractiua aliorū. Similiter experimur in nobis, quòd omnem cognitionem abstractiuam intellectiuam præcedit cognitio intuitiua sensitiua. Et similiter est in brutis, si habeant aliquam cognitionem abstractiuam. Non autem sunt plura cognoscentia, quàm Deus, angelus, nos, & bruta. Quare &c.

9 Ad hoc autem dicunt quidam, q̄ hæc inductio solū concludit id, quod est secundum consuetum cursum naturæ, sed non concludit, q̄ non possit aliter fieri diuina virtute. Sed contra hoc arguitur sic: Certum est q̄ Deus non intelligit, nec intelligere potest abstractiuè alia à se, nisi cognoscendo intuitiuè essentiam suam, per quā cognoscit alia. Angelos dimittamus, quia pārū scimus de eis & loquamur de nobis, de quibus est quæstio. Concessum est etiam ab omnibus, q̄ secundum cōmunem cursum naturæ, vires interiores, tam sensitiuæ, quàm intellectiuæ, non possunt exire in actum, nisi præuia cognitione intuitiua alicuius sensus exterioris: quia nō habent immediatum ordinē ad res exteriores, sed solum mediante cognitione sensitiua exteriore. Propter hanc mediationem, omnes actus interiorum virium, sunt abstractiui, & non intuitiui. Ex hoc sic arguitur: Si virtute diuina fieret, quòd intellectus, & aliæ vires interiores, exirent in actus suos, respectu rerum exteriorum, absq; vlla præsuppositione quorumcunq; actuum sensuum exteriorum, tunc intellectus, & vires sensitiuæ interiores haberent, quo ad tales actus, immediatū ordinem ad res exteriores, sicut & sensus. Sed actus sensuum exteriorū sunt intuitiui, propter immediatum ordinem ad obiecta sua. Ergo & actus intellectus, & aliarum virium interiorum, essent intuitiui, & non abstractiui propter eandem causam. Si ergo aliqua cognitio sit abstractiua, oportet q̄ eam præcedat aliqua alia, quam supponit, vel ex qua deducatur. Et sic patet, quòd illa inductio cōcludit illud, quòd sic est in Deo, & in nobis, quòd impossibile est fieri oppositum quacunque virtute.

10 Rā

Scot. li. 2. d. 3 quæst. 9. et in quodl. q. 13.

Solutio Oxō in solutione vltimi. Dubii q. 4. prologi. Vide & de hac re Gabr. ar. 3. q. 1. prologi.

10 Ratione sic probatur eadem maior: Prima cognitio necessariò est entis in actu: sed talis cognitio necessariò est intuitiua, vt probatur: Ergo omnis alia cognitio necessariò præsupponit intuitiuam, & ex ea deducitur. Maior patet: quia non ens non potest cognosci, nisi per ens: nec ens in potentia, nisi per ens in actu, vt habetur. 9. Metaphysicæ: Ergo prima cognitio, ex qua omnis alia dependet, est entis in actu. Minor probatur, quia illa cognitio est intuitiua, quæ fertur immediatè in rem, vt sibi præsentè, secundū eius existentiā actualem: & hoc patet ex ratione cognitionis intuitiuæ prius posita. Sed prima cognitio, quę est entis in actu, vt præcogniti, fertur in ens in actu, secundū eius existentiā actualē, cū hoc sit formalis ratio sui obiecti: et fertur immediatè in ipsum, quia nō mediante alia cognitione, cū illa sint prima: nec mediāte alio cognito, cū sit illud prius. Ergo talis cognitio est intuitiua, quā supponit omnis alia. Et hæc fuit maior principalis rationis. Minor probatur, videlicet, ꝙ in puro viatore nō potest præcedere aliqua cognitio, ex qua deducatur talis cognitio abstractiua, qualem illi ponūt, quia cognitio vel esse eiusdē cogniti, scilicet Dei, aut alterius. Non alterius, quia illud esset creatū: ex nullo autē creato præcognito potest deduci talis cognitio Dei, per quā certitudinaliter & expresse cognoscatur deus esse trinus & vnus vt probatum est in præcedentibus. Nec potest esse eiusdē cogniti, scilicet Dei, quia vel esset abstractiua, vel intuitiua. Si abstractiua, adhuc ipsam præcederet quædā alia, de qua quæreretur, vt prius. & sic esset processus in infinitū. Relinquitur ergo, ꝙ sit intuitiua: sed illa non potest communicari viatori, cū sit beatifica: ergo nec abstractiua.

11 Sed diceret aliquis, ꝙ quāuis viatori, qui nunquā fuit cōprehensor, nō possit talis cognitio abstractiua cōmunicari, viatori tamen poterit cōmunicari, si primò rapiatur ad visionē intuitiuā Dei, ac deinde cesset illa visio, & ille raptus: sicut fuit in Beato Paulo. Sed quia hoc tangitur in quodam argumento prius facto, ideo nunc dimittitur vsque ad solutionem illius argumenti.

Nu. 4. huius quæst.

12 Secundò probatur principalis conclusio sic: Si talis cognitio abstractiua esset possibilis viatori, aut essentia diuina secundum se immediate præsentaretur intellectui, aut mediante aliquo alio. Si primū, tunc esset cognitio intuitiua, sicut visio coloris in pariete, & talis visio nō potest cōmunicari viatori. Si secūdum, aut illud esset medium cognitū, aut solū ratio cognoscendi (sicut quidā ponunt de specie) nō medium cognitū, quia nihil creatū potest per modū obiecti cogniti ducere in tam perfectā cognitionem Dei, ꝙ expresse cognoscatur, esse trinus (vt prius dictū fuit, & probatū) nec aliquis vnquā hoc posuit. Si autē illud medium sit solū ratio cognoscendi, vt species, tale mediū nō faceret cognitionem abstractiuā, sed intuitiuam. Quod patet: quia si aliqua res esset secundū se realiter præsens potentiæ cognitiuæ, & præsentetur ei in ratione obiecti cognoscibilis per solā speciē, illa cognitio est intuitiua, quia potētia fertur in talem rem, vt sibi realiter præsentē in ratione obiecti immediate cogniti: quia species nō est medium cognitū, sed solum ratio cognoscēdi. Exemplā de cognitione sensitiua visiua. Sed essentia diuina est secundum se præsens realiter cuicunq; potentię cognitiuę, & cuilibet rei. Si ergo ipsa præsentetur in ratione obiecti cognoscibilis per solā speciem illi potentię quę est capax eius, necesse est talem cognitionē esse intuitiuā. Et hoc modo ponūt quidā speciem in visione beata, quæ est intuitiua. Puto tamen, ꝙ nulla species (prout loquimur de specie) potest repræsentare essentiam diuinam vt per eam cognoscatur intuitiue, vel abstractiue: quod plenius patebit in. 4. lib.

d. 49. q. 2.

13 Sed diceret aliquis, ꝙ non oportet essentiā diuinā, nec quodcunq; aliud obiectum esse præsens potentię, neq; secundū suam actualem existentiā, neq; per medium cognitum, neq; per medium, quod est ratio cognoscendi solum, vt species: quia sola cognitio rei apud potentiam cognitiuam, facit obiectum præsens esse potentiæ, nō in ratione existentis, sed in ratione agniti. Hanc enim præsentiā facit solus actus, & nulla alia præsentia obiecti requiritur ad eius cognitionē, nisi quādo cognitio causatur effectiue ab obiecto, quia propter hoc bene requiritur actualis præsentia obiecti, secūdum eius realem existentiā, ꝙ illud, quod nō est realiter in actu, nihil potest agere: sed Deus potest per seipsum facere, quod facit mediante obiecto. Et ideo, vt videtur, Deus potest causare in intellectu cognitionē alicuius rei quæ nō est præsens intellectui, secundū suam actualem existentiā, nec secundum mediū cognitum, nec secūdum speciem aliquam: cuius oppositum assumebatur in præcedenti ratione.

14 Istud autē prima facie videtur mirabile satis, quia secundū hoc Deus posset facere, ꝙ oculus videret colorē, qui nō esset ei præsens realiter, imò qui omnino nō esset in rerū natura, ex quo actus potēciæ nō requirit aliquam realem existentiā obiecti, quando obiectum non mouet ad actum: quod vtiq; esset, si deus suppleret vicem obiecti in mouendo. Posset igitur secundum hoc dici, ꝙ oculus videret colorem, qui non est: & auditus audiret sonū, qui non est: & gustus gustaret saporem, qui nō est: tactus sentiret calorem, qui non est: & odoratus odorē, qui non est: quod videtur multis inpossibile.

15 Item quæcunq; cognitio creata plus videtur requirere præsentiā sui obiecti, q̄ cognitio increata: quia cognitio, quanto est perfectior, tāto pauciora requirit: & quanto imperfectior, tāto plura. Sed cognitio diuina & increata requirit necessario præsentiam cuiuscunq; obiecti sui in sua reali existentia, vel in suo repræsentatiuo: quia obiectum cognitionis diuinę primarium, est sua essentia realiter præsens: obiectū autem secundarium, sunt creaturæ, quæ ab æterno fuerūt intellectui diuino præsentes in suo repræsentatiuo. s. in essentia diuina, quæ est obiectum primum & repræsentatiuum omniū obiectorum secūdariorum: nec aliter creaturę possent cognosci ā Deo, nisi repręsentarentur in essentia diuina, vt in obiecto primo. Ergo fortiori ratione quę cūq; cognitio creata requirit necessario realem præsentiā cuiuscunq; obiecti sui in sua actuali exister̄tia, vel in suo repræsentatiuo: nec aliter videtur possibile, ꝙ aliquid cognoscatur. Et sic remanet adhuc virtus rationis præcedentis: & per consequens patet principalis conclusio, videlicet, ꝙ nullus viator potest quacunq; virtute habere cognitionē abstractiuam de Deo adeo perfectam, ꝙ possit certitudinaliter & expresse cognoscere Deum esse trinum.

16 Ad rationes in oppositū respōdendum est: Ad primā, cū dicitur, ꝙ ois illa cognitio potest cōmunicari homini viatori, quæ nō poneret ipsū extra terminos viæ: dicendum est, ꝙ hic est duplex defectus: primus est, quia ad hoc ꝙ aliqua perfectio sit cōmunicabilis alicui, oportet ꝙ illa perfectio sit in se, & secundū se possibilis: quia quod nō est possibile secundū se non potest alicui cōmunicari. Et ideo debet dici sic in maiori propositione. Quia ois illa cognitio, quę est possibilis secundū se, &c & tūc minor propositio, si directe sumatur sub ista, est falsa: quia cognitio abstractiua, qualem isti ponūt, nō est secundū se possibilis: quia cūm omnis cognitio sit alicuius cognoscētis, ista nullius est, nec esse potest, nec Dei, nec creaturæ, nec pro statu patriæ, nec pro statu viæ. Et ꝙ non sit possibilis Deo, de se clarū est: quia illa cognitio est imperfecta respectu cognitionis intuitiuę, vt ipsi dicunt. Nihil autē imperfectum potest esse in Deo. Quòd etiā nō sit possibilis creaturæ beatæ, vt beata est, patet per idem: quia cognitio creaturæ beatę, vt beata est & distinguitur à nō beata, nō est nisi cognitio beata, quæ est intuitiua, & non abstractiua. Quòd nō sit possibilis creaturæ in statu viæ, quanuis sit probatū in corpore quæstionis, nūc tamen respondendo ad rationem, sufficit negare hanc possibilitatē, & eis incumbit probatio, vel manifeste petunt principium. Secundus defectus est quia homo viator duo dicit, quæ se habent sicut excedentia, & excessa: quia non omnis homo est viator, imò quidam sunt comprehensores: nec omnis viator est homo, quia angeli fuerunt viatores, & adhuc Deus creare posset angelos, qui possent esse in statu viæ. Potest igitur aliquid repugnare homini viatori, quatenus homo est, quod non repugnat, quatenus viator est: sicut esse angelum, repugnat homini viatori, inquantum homo est, quia idem non potest esse homo & angelus: sed non repugnat, inquantum est viator, quia angeli fuerunt viatores, & adhuc possunt esse, sicut homines. Debet ergo poni in maiori propositione, quòd illa cognitio, quæ est possibilis secundum se, nec repugnat

gnat homini viatori, nec inquantũ homo est, nec inquantum viator. Et tunc in minori propositione debet probari, quòd cognitio abstractiua sit talis, quo ad singula membra: quod nõ fit, nisi de vltimo membro. Et ideo ratio est tripliciter defectuosa, vt dictum est.

17 Ad secundam rationem dicendum est, per interemptionem minoris: quia cognitio intuitiua prior est quàm abstractiua, vt probatũ fuit. Et ideo intuitiua potest haberi sine abstractiua, & nõ econtra. Et cũ probatur, q̃ abstractiua sit prior, quia tẽdit in quidditatem rei absolutæ, intuitiua autem tendit in rem secundum esse præsentialis existentiæ: concedatur: quãuis abstractiua ad aliud se extẽdat, q̃ ad cognitionẽ quidditatis, vt prius dictũ est. Sed illo concesso, adhuc non sequitur, q̃ abstractiua sit prior. Nam sensitiua exterior, quæ præcedit omnem abstractiuam, tendit in rem secundum esse præsentialis existentiç. Quòd autem additur, quòd talis cognitio se habet per additionem ad aliam, non est verum, sed totum est econtrario, sicut vna cognitio potest se habere per additionem ad aliam, scilicet secundum præsuppositionem. Nec argumentum ex parte cognitorum valet, nec simpliciter, nec in proposito. Non simpliciter quia accidentia se habent per additionem ad substantiã, tanquam posteriora. Et tamen cognitio accidentium tam sensitiua, quàm intellectiua, præcedit cognitionem substantiæ. Item in proposito, esse actualis existentiæ, non se habet in Deo per additionẽ ad quidditatem, cum sint penitus idem: vnde illa ratio nihil concludit.

18 Ad tertiam rationem dicendum est, quòd ipsa nihil concludit pro eis, sed solum contra eos, si aliquid concludit: quod patet resumẽdo rationem eorum, quicquid faceret essentia diuina, si esset præsens intellectui in ratione obiecti naturaliter mouentis, potest facere voluntas diuina sine tali præsentia existentiæ: sed si essentia diuina esset præsens intellectui in ratione obiecti naturaliter mouentis, ipsa causaret perfectam cognitionem sui intuitiuam, & non abstractiuam: ergo voluntas diuina sine præsentiã essentiç in ratione obiecti naturaliter mouentis, potest causare cognitionem perfectã intuitiuam, & non abstractiuam. quod est contra eos.

19 Ad quartam rationem dicendum est, quòd memoria quam habuit beatus Paulus post raptum de visione, quam habuerat in raptu, & de re visa, non fuit expressa cognitio essentiæ diuinæ, qualem isti ponunt: nec expressa cognitio visionis beatç: sed solum in quodam confuso recordabatur se vidisse Deũ, sicut Nabuchodonosor Daniel. 2. in somno recordabatur aliquid magnum & mirabile, & non recordabatur quid esset in speciali. Cuius ratio est, quia omnis cognitio memoratiua fit per aliquam impressionem, repræsentantem rem memoratam per modum obiecti medij: sed quicquid sit de specie in visione beata, nullus tamẽ vnquam potuit, quòd essentia diuina possit expresse & quidditatiue repræsentari per aliquod creatum, se habens in ratione obiecti medij. Et ideo illa memoria beati Pauli non potuit esse expressa cognitio Dei abstractiua, qualem isti ponunt.

20 Argumentum in oppositum, licet sit pro parte istã, quo ad cognitionem: assumit tamen vnum non verum, istud videlicet, quòd cognitio abstractiua eiusdem potentiæ & obiecti sit æquè perfecta, sicut intuitiua: quod non puto verum. Nec probatio valet, quia falsum assumit, scilicet, quòd Deus habet de creaturis quandoque cognitionem intuitiuã, de quibus habuerat prius cognitionẽ abstractiuam. Deus enim de nullo habet, nisi vnã cognitionem, & vno modo, & semper æqualiter perfectam, qualitercunque illa vocetur. Quia quantumcunque creaturæ sint in rerum natura, vel non sint, tamen eodem modo repręsentantur intellectui diuino, scilicet in ratione obiecti secundarij, per primum obiectum, quod est essentia diuina, vniformiter se habens in seipsa, & in repræsentando alia. Propter quod cognitio creaturarum non est in Deo plus abstractiua, quando non sunt: nec plus intuitiua, quando sunt. Non sic autem est in nobis. Et ideo nullum simile est hinc & inde.

QVAESTIO QVARTA.

De vnitate scientiæ.

Thom. 1. p. q. 1. ar. 3.

VIso qualiter Theologia habet rationem scientiæ, & qualiter non: nunc quærendum est de eius vnitate. Et arguitur, quòd sit vna: quia scriptura loquitur de ipsa, vt de vna scientia, Sap. 10. Dedit illi scientiam sanctorum. Quod videtur intelligi de Theologia. Ergo, &c.

2 Item illa, quę participant vnam rationem cognoscibilitatis, pertinẽt ad vnum habitum cognitiuum, sed omnia, de quibus tractat Theologia, sunt huiusmodi: quia participant rationem reuelabilem: & sic videtur pertinere ad Theologiã: ergo ipsa est vnus habitus cognitiuus, vel vna scientia.

3 Item illa pertinent ad vnam scientiam, quæ habent attributionem ad vnum, quod est in ea principaliter consideratum: sed omnia, de quibus tractatur in Theologia, habent attributionem ad Deum de quo principaliter in ea tractatur: ergo, &c.

4 In contrarium arguitur, quia supernaturalia debẽt proportionari naturalibus: sed creator, & creaturæ, speculabilia, & practica, de quibus tractatur in Theologia, prout cognoscuntur ductu rationis naturalis, pertinent necessario ad diuersas scientias: ergo hæc eadem, prout cognoscũtur lumine fidei, vel per reuelationem, pertinent ad diuersas scięias: sed oĩs talis cognitio pertinet ad theologiã: ergo ipsa nõ est vna sciẽtia. Respõsio, Nõ fiat vis in hac quęstione de noĩe scientiæ, vtrũ proprię conueniat Theologiæ vel nõ: quia de hoc satis dictũ est in prędecentibus: sed vocetur nũc scientia, omnis habitus theologicus cognitiuus: & sic fides est sciẽtia, modo, quo loquitur Aug. de Videndo Deũ, dicẽs, Illud dicimur scire, quod credimus testimonio aliorũ. Quo supposito, dicẽdum est, q̃ Theologia non est vna scientia, sed plures. Patet sic: quia illi habitus sunt plures, & distincti, qui sunt de pluribus & distinctis obiectis: vel de eisdẽ obiectis, cõsideratis per distincta media. Sed Theologia est de pluribus, & distinctis obiectis, vel de eisdẽ obiectis cõsideratis per distincta media. Ergo ipsa est plures habitus, & nõ vnus. Maior patet, quia distinctio habituum cognitiuorũ non est solũ ex parte obiectorum, de quibus sunt (sicut distingũtur inter se scientiæ proprię dictæ) sed etiã ex parte mediorũ (supposita identitate obiectorũ) sicut scientia & opinio de eodem, differunt, quia non sunt per idem medium: quia scientia est per medium necessarium, opinio verò per medium cõtingens. Et hæc distinctio est maior & formalior quàm prima. Quòd sit maior, de se patet. Plus enim differt opinio à scientia (dato quòd sint eiusdem obiecti) propter diuersitatẽ mediorum q̃ differat scientia vna ab alia, vel opinio ab opinione, ex diuersitate obiectorum. Quòd etiã sit formalior, patet, quia habitus requiritur propter modũ, quo tendit potẽtia in obiectum: & ideo habitus distinguuntur formaliter ex diuerso modo tendendi in obiecta. Vnde ab alio modo tendit intellectus in prima principia, quæ non cognoscit per discursum, & alio modo in conclusiones, quę cognoscuntur per discursum ex principiis: ideo alius est habitus principiorum, qui dicitur intellectus ab habitibus conclusionum. Rursus, quia in quasdã conclusiones tendit cum formidine, propter medium contingens, in quasdã verò sine formidine, propter necessitatem medij, & eius euidentiam: ideo differt opinio à scientia. Omnes autem scientiæ conueniũt inter se in formali modo tendendi in obiecta sua, quia omnis tendit in suum obiectum sine formidine, & necessario: Propter quod differentia, quã habent scientiæ ex parte obiectorũ, nõ est adeò formalis sicut prima. Aliã tamen habere non possunt. Et ideo dicuntur differre formaliter per sua obiecta. Quæ tamen differentia magis assimilatur differẽtiæ partium in modo sub suo toto, q̃ differentiæ specierum sub genere. Et istud sit dictum gratis de differẽtia habituum, ad prębendum aliis occasionem amplius cogitandi.

5 Ad propositum enim sufficit, q̃ distinguantur habĩtus, tam ex parte mediorum, quàm ex parte obiectorum: quod satis declaratum est. Et sic patet maior propositio. Minor autem patet ex his, quæ dicta sunt prius in prima quæstione, videlicet, quòd Theologia accipitur tripliciter: vno modo pro habitu, quo assentimus his, quæ in sacra scriptura traduntur, & modo, quo in ea traduntur: & sic non differt à fide: secundo modo, pro habitu defen- *Num. 6.*

siuo fidei: tertio modo, pro habitu, quo practicè deducuntur aliqua ex articulis fidei, & ex dictis sacræ scripturæ. Hi autem habitus sunt de diuersis obiectis, vel per diuersa media, vt infra patebit, quando quæretur de subiecto Theologiæ. Quare &c.

6. Manifestum etiã est ex alio, hos habitus esse diuersos, quia primus est infusus, & per hoc differt ab aliis duobus, qui sunt acquisiti. Et illi inter se differunt: quia secundus est declaratiuus articulorum, & defensiuus fidei, ita quòd articuli sunt conclusiones in illo habitu, sed in tertio habitu se habent, vt principia, ex quibus quędam alia deducuntur.

7. Contra hoc autẽ dicunt quidam, q̃ dato q̃ Theologia includeret prædictos tres habitus, non propter hoc sequeretur, q̃ ipsa nõ esset scientia vna, q̃ vt isti dicunt, ad vnam scientiam plures habitus concurrunt, videlicet habitus principiorum, ex quibus scientia procedit, & plures habitus pluriũ conclusionum. Non enim oportet in vna scientia esse vnã conclusionem tantum, imò sunt plures, secundum pluralitatem passionum subiecti. Et ita pluralitas habituum non excludit vnitatem scientiæ.

8. Istud enim nihil valet, nec in se nec in proposito. In se quidem, quia licet plures habitus possint ad vnã scientiam concurrere extrinsecè per modum cuiusdam antecedentis, vt habitus principiorum: seu per modum comitãtis, vt habitus opinatiuus circa vnũquodq̃ scibilium: impossibile est tamen, q̃ intrinsecè & essentialiter plures habitus cõcurrant ad vnã scientiã. Quia impossibile est, & contradictionem implicans, q̃ superius multiplicatũ pertineat intrinsecè ad naturam vnius sui inferioris, sicut impossibile est, q̃ plura animalia pertineant essentialiter ad naturam vnius hominis. sed habitus est superius ad scientiam: ergo impossibile est, q̃ plures habitus pertineant intrinsecè, & essentialiter ad vnã scientiam. Imò hoc modo sicut vnum plurificatur, & reliquum: vt sicut animalia intrinsecè pertinentia ad hominem, plurificantur plurificatis hominibus, & econtrario: sic habitus intrinsece pertinentes ad scientiam, plurificantur plurificatis scientiis, & econtrario. Item in proposito instantia illa nõ valet, qua dictum fuit, q̃ in hac quæstione accipitur scientia largè pro omni habitu cognitiuo, & ideo idem iudiciũ est, quo ad vnitatẽ & pluralitatẽ in scientia sic accepta, & de habitu cognitiuo: quia idẽ sunt, & pro eodem accipiuntur.

9 Ad primum argumentum in oppositum, dicendum q̃ scriptura loquitur ibi de sola cognitione fidei quantũ ad illa, quæ sufficiunt ad sanctè viuendum. Theologia autem pluribus modis accipitur, quàm pro cognitione solius fidei, vt prius dictum fuit. Itẽ licet scriptura loquatur ibi in singulari, hoc tamen nõ fuit ad insinuandam vnitatem scientiæ Theologicæ, aut ad excludendum pluralitatem, de quibus sacra scriptura nunquàm se intromisit: quia in eodem lib. Sapientiæ. 7. cap. signanter dixit idem Sapiens Deus dedit sapientiã horum quæ sunt, & enumerantur multa, quæ nõ pertinent ad vnam scientiã, sed ad multas. Nos etiã consueuimus dicere, aliquẽ esse magnæ scientiæ, quanuis sit habituatus in pluribus scientiis, & non in vna tantum.

10 Ad secundum dicendum, q̃ habere vnam rationẽ cognoscibilitatis, potest accipi tripliciter: duobus modis ex parte obiecti, & vno modo ex parte medii, vel modi cognoscendi. Ex parte obiecti possunt aliqua habere vnã rationem cognoscibilitatis per prædicationem, vel attributionem. Per prædicationem, sicut omnia entia naturalia conueniunt in ratione mobilis, quę prędicatur de eis: & secundum istam rationem pertinẽt ad vnam scientiã, quæ traditur in libris Physicorum. Sed per illam nesciuntur passiones propriæ singulorum entium naturalium sed solùm cõmunes, quæ conueniunt eis, inquantum mobilia sunt. & de hac non procedit argumentum: nec de illa cõmuni ratione, quæ est per attributionem ad aliquid vnum, principaliter in scientia consideratũ. De hac enim procedit tertium argumentum: sed tantùm procedit de illa communi ratione cognoscibilitatis, quæ est ex parte modi cognoscendi, vel medii per quod fit cognitio, videlicet de ratione reuelabilis. Esse enim reuelabile, non est aliud, quàm esse cognoscibile ex dicto alterius, seu per autoritatem: & talis communis ratio non sufficit ad hoc, q̃ omnia, quibus ipsa est communis, pertineãt ad vnum habitũ: alioquin si omnia, quibus assentiretur per autoritatem, pertinerent ad vnum habitum, pari ratione omnia, quibus assentiretur per demõstrationẽ, pertinerẽt ad vnã scientiam, & omnia, quibus assentiretur per medium Dialecticum, pertinerent ad vnam opinionem: & sic nõ esset, nisi vna scientia, & vna opinio: quod est inconueniens. Vnitas ergò reuelabilis nullo modo sufficit ad vnitatem Theologiæ.

11 Ad tertium dicendum, q̃ attributio aliquorum ad subiectum scientiæ, facit q̃ illa cadunt sub eadem scientia cum subiecto. Deus autẽ non est subiectum, nisi in Theologia secundo modo dicta, vt postea patebit. In Theologia autem primo & tertio modo sumpta, subiectum est idem, scilicet opus meritoriũ: sed quia procedunt per diuersa media, videlicet per diuinã autoritatem, & per humanam persuasionem: ideo sunt diuersi habitus. q. 5. nu. 13.

QVAESTIO QVINTA.

De subiecto Theologiæ.

Th. 1. p. q. 1. ar. 7. Cap. q. 4. Prologi.

COnsequenter quæritur de pertinentibus ad materiã seu ad subiectum Theologiæ.

1 Et quæritur, quid sit subiectum in Theologia, vtrũ Deus, an aliquid aliud. Et arguitur, q̃ Deus non sit subiectum. quia omnis scientia debet habere subiectum, de quo probetur, q̃ ei insint aliquæ passiones: sed Deus nõ est huiusmodi: ergo non est subiectum theologiæ, nec alicuius scientiæ. Maior patet ex primo Posteriorum, vbi dicitur q̃ omnis scientia est vnius generis, subiecti partes & passiones considerans. Minor videtur manifesta: quia Deus nullas habet passiones, cùm nulla habeat accidentia.

2 Item si Deus esset subiectum in Theologia, aut hoc esset sub ratione absoluta, vel sub aliqua alia ratione determinata. Non sub ratione absoluta: quia nihil infinitũ, sub ratione infinita, potest esse subiectum scientiæ finitæ: quia scientia sortitur rationem ab obiecto. Sed Deus sub ratione absoluta est infinitus, & sub ratione infinitatis acceptus. Ergo vt sic non potest esse subiectum vel obiectum Theologiæ nostræ, quæ finitatè habet. Nec sub alia determinata ratione: quia ad subiectum, sub ratione formali subiecti, attributionem habent omnia, de quibus determinatur in scientia. Sed multa determinantur in theologia, quæ nullam attributionem habent ad Deum sub aliqua vna speciali ratione. Ergo &c.

3 Item si Theologia esset de Deo, aut procederet per causam & à priori, aut per effectũ & à posteriori. Sed theologia nullo istorũ modorũ potest procedere ad probandum aliqua de Deo. Ergo Deus non est subiectum in ea. Maior videtur de se manifesta. Minor probatur: quia deũ esse trinũ: non habet causam: nec per aliquẽ effectum potest concludi de deo, q̃ sit trinus. Ergo &c.

4 IN CONTRARIVM arguitur: illud est subiectum in Theologia nostra, quod est subiectum in Theologia Sanctorum: quia scientia nostra, & Beatorum, nõ videntur differre ex parte obiecti, sed modi cognoscendi, vt innuit Apostolus. 1. ad Corin. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autẽ facie ad faciem: nunc cognosco ex parte: tunc cognoscã sicut & cognitus sum. Sed in scientia Beatorum subiectum vel obiectum est Deus, & sub ratione absoluta. Ergo & in nostra.

5 Item, aut Theologia est de Deo, vt de subiecto, aut de creatura, aut de ente cõmuni vtrique. Non potest dici, q̃ sit de creatura, vt de subiecto, quia tunc non consideraret de Deo, nisi quantum ad causalitatem creaturæ: quod videtur esse falsum. Nec est de ente cõmuni Deo & creaturæ: quia tunc non consideraret in speciali de Deo & creatura, sed solùm inquantum sunt entia: quod iterum est falsum. Relinquitur ergo, q̃ ipsa sit de Deo vt de subiecto. Ad idem est quia ipsa denominatur ex hoc Theologia, quasi sermo de Deo.

6 RESPONSIO. Theologia tripliciter accipitur, sicut in prima quæstione expositum est: ideo quæstio ista tripliciter deducetur, secundùm triplicem acceptionẽ Theologiæ. Prius tamen præmittetur, quid sit esse subiectum in scientia, & quæ sunt de ratione subiecti. Est ergo sciendum, q̃ nunc non quæritur de subiecto, in quo est scientia. Sic enim omnium scientiarum est vnum subiectum scilicet

scilicet intellectus. Sed intendimus de subiecto scientiæ, de quo est scientia. Et tale subiectū oportet habere tres conditiones. Prima est, ꝙ sit aliquid incōplexum. s. terminus & non propositio. Secunda est, ꝙ si primò & principaliter in scientia consideratū, & ꝙ omnia alia habeāt attributionē ad ipsum. Tertia est, ꝙ aliqua possint prædicari de ipso denominatiuè. Ratio primæ conditionis est: quia illud est subiectū scientiæ, quod est subiectū cōclusionis demonstratæ, sed subiectum conclusionis demonstratæ est terminus incomplexus, & non propositio. Ergo &c. Minor patet, sed maior probatur: quia scientia est habitus cōclusionis demonstratæ: & ideo illud est subiectum, de quo est scientia, & de quo est aliquid demonstratum in conclusione scita. Demonstratur autē prædicatū de subiecto, & nō econuerso. Ergo subiectum conclusionis scitæ, est subiectū scientiæ. Propter quod magis propriè est subiectum, q̄ obiectum: non quidē subiectum in quo, sed de quo. Obiectum enim propriè sumptum, est illud, quod primò & principaliter cognoscitur. Quod autem primò & principaliter cognoscitur scientificè, est conclusio demonstrata, quæ cōtinet subiectum & passionē. Et ideo cōclusio demonstrata, proprie dicitur obiectū scientiæ: sed subiectū conclusionis demonstratæ, est subiectū scientiæ propriè dictum, de quo alia sciuntur: quia de ipso alia demonstrantur. Vnde secundū hoc illa cōparatio, qua dicitur, ꝙ sicut se habet obiectum ad potentiā, ita subiectum ad scientiā, non est vera secundū omnē sensum. Obiectū enim potentiæ est illud, quod primò & directè cognoscitur: sed subiectū scientiæ nō est illud, quod primò & directè scitur: sed est illud de quo passiones demonstratæ sciuntur. Veruntamen in hoc potest esse vera comparatio, ꝙ sicut omnia, quæ cognoscuntur ab aliqua potentia, habēt attributionem aliquam ad principale obiectum, sic illa omnia quæ determinantur in scientia, habent attributionem ad subiectum.

7 Et hæc est secunda cōditio subiecti in aliqua scientia. Cuius ratio est, quia vnitas scientiæ est à subiecto, sicut dicitur primo Posteriorū, ꝙ scientia vna est, vnius generis subiecti partes & passiones considerās: sed nō esset vna à subiecto, nisi subiectū primò & principaliter consideraretur & alia per cōparationē ad ipsum. Si enim subiectum nō cōsideraretur principalius, q̄ alia, nō magis attenderetur vnitas scientiæ secundū subiectum, q̄ secundum alia. Rursus si aliqua nō haberent attributionē ad subiectum scientia non esset vna: quia diuersa cōsideraret, & quidem vt diuersa, & non vt aliquo modo vnum. Ergo &c.

8 Ratio tertij est, quia omnis scientia probat de subiecto aliquas passiones vel aliqua per modum passionum: sed passio, vel quodcunq; acceptū per modum passionū, prædicatur de subiecto denominatiue: ergo oportet ꝙ de subiecto scientię possint aliqua prædicari nō solum essentialiter, sed etiam denominatiue.

9 Hoc suppositō, inquirendum est de principali proposito. s. quid sit subiectum in theologia. Et primo secundū primam acceptionē, videlicet prout dicit habitum, quo assentimur his, quæ in sacra scriptura traduntur, & prout in ea tradūtur. Et dicendum, ꝙ subiectum in Theologia sic accepta est actus meritorius, vel actus salutaris, seu ordinabilis ad beatitudinem. Quod patet duabus rationibus, & quibusdam autoritatibus tam sacrę scripturę, q̄ Sanctorū. Prima ratio talis est: illud est subiectū in quacunq; doctrina, cuius cognitio est finis proximus in ea: sed in sacra scriptura cognitio actus humani meritorij, vel ordinabilis in beatitudinē, est finis proximus, Ergo, &c. Maior patet. In omni enim doctrina cognitio subiecti secundum se, & secundū ea, quę ei attribuuntur, quæritur tanq̄ finis proximus. Et dico, proximus, quia in scientia speculatiua perfecta cognitio subiecti, est finis proximus, & finis simpliciter, quia ad nihil aliud ordinatur, inquantum huiusmodi. Sed in scientia practica, licet cognitio subiecti sit finis proximus, nō tamē est finis simpliciter: quia ordinatur ad aliquid aliud, vltra. s. ad exteriorē operationē. Et sic patet maior: minor sic. Scribitur. 2. ad Ti. 3. Oīs scriptura diuinitus inspirata, est vtilis ad docendū ad arguēdum ad corrigendū ad eruidendū in iustitia: & sequitur quis sit finis: Vt perfectus sit homo dei, ad omne opus bonū instructus. Ecce ꝙ instructio de bono opere, quod est actus meritorius vitę æternę, est finis, saltē proximus, sacrę scripturę. Et hęc fuit minor: sequitur ergo conclusio.

10 Secunda ratio talis est: illud est subiectū in aliqua doctrina, quod est primum, & principaliter cōsideratum in ea, & ad quod attributionē habēt omnia, de quibus determinatur in ea: sed actus humanus meritorius primo & principaliter consideratur in sacra scriptura, & ad eum habent attributionem omnia, quæ determinantur in ea: ergo actus meritorius est subiectū. Maior patet ex secunda cōditione subiecti prius posita. Sed minor probatur: quia quæ in tota sacra scriptura à principio Gen. vsq; ad finē Apocal. habentur (præter ea, quæ proponuntur nobis credenda de Deo in se, vel de Deo incarnato) omnia illa habent claram attributionem ad opus meritorium. Sunt enim vel præcepta bene operandi, quæ traduntur nobis per Decalogum, quantum ad præcepta Iuris naturalis, & in aliis locis scripturæ, quantum ad alia præcepta: vel exempla bonæ operationis, quæ traduntur in libris historialibus: vel monita salutaria, quæ traduntur in libris Salomonis: vel præmia, & pœnæ, quæ proponuntur bene & male operātibus: vt patet in Prophetis. Et idē est in nouo test. Hæc autem, vt de se patet, attributionem habēt claram ad opus meritoriū. Quæ autem proponuntur nobis credenda de deo in se, vel de filio incarnato, vt nobis proponuntur per sacram scripturā, attributionem habent ad opus meritoriū. Illa enim, quæ sacra scriptura proponit nobis credēda de Deo, nō proponit nobis principaliter propter cognitionem, quam habemus de eis per fidem, cum illa sit ineuidentissima, & quātum est ex parte nostra, possint esse nō verorū: sed proponūtur nobis talia, ad credendū: tū quia ipse actus credendi, cū debitis circunstātiis, est opus meritoriū, ita ꝙ non solum proponuntur nobis talia vt credantur, sed etiam ipsum credere proponit nobis, vt actus meritorius vitæ æternæ, iuxta illud Ioan. 20. Hęc autem scripta sunt, vt credatis, quia Iesus est Christus filius dei viui, & vt credentes vitam habeatis in nomine eius. Item proponuntur nobis, vt regula operis meritorij, & vt adiuuantia nos ad benē operandū: Et hoc est satis clarum, quantū ad articulos, qui sunt de Christo incarnato. Oēs enim ad hoc tendunt, vt cognoscamus, ꝙ merito Christi incarnati passi, & sic de aliis, restituti sumus ad statum merendi. Iuxta quod scriptū est Gal. 4. At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret, & vt adoptionem filiorum receiperemus. Et cū hoc ipsa incarnatio & passio exempla fuerunt operis meritorij: illa quidem humilitatis, hæc autem patientiæ & charitatis. Quod inducit B. Petrus, primæ Canonicæ. 2. cap. Christus passus est pro nobis, relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius. Et rursus. 4. c. Christo igitur in carne passo, & vos eadem cogitatione armamini. De solo autem articulo Trinitatis, non est clarum, qualem attributionem habeat ad opus meritorium. Habet tamen: quia nō solum proponitur nobis articulus, vt credatur (quod ad cognitionē attinet) sed proponitur nobis ipsum credere, tanq̄ aliquid maxime meritorium, propter maximam difficultatem obiecti: tum quia articulus necessarius est ad cognoscendum personam incarnatam, cuius fides directè habet attributionē ad opus meritoriū, vt dictū est: tū quia proponitur nō solū vt credamus, sed vt credamus ꝙ deueniemus ad clarū intellectū articuli tanq̄ ad finem & mercedem operis meritorij. Finis autem in agibilibus habet rationem principij, cuius est per se habitudo ad ea, de quibus est doctrina. Patet igitur quòd omnia, de quibus tractatur in sacra scriptura, habēt attributionem ad opus meritorium. Et hæc fuit minor. Sequitur ergo conclusio principalis, scilicet, quòd actus meritorius, vel salutaris, seu ordinabilis in beatitudinem, est subiectū in sacra scriptura.

Num. 6.

Nuperrimè.

11 Ad idem sunt plures autoritates sacræ scripturę, in quibus ipsa vocatur scientia salutis: quia docet opera salutaria, vel meritoria. Introducitur enim sacra scriptura, vt loquens de se ipsa, Prou. 8. Qui inuenierit me, inueniet vitam: & hauriet sibi salutem à Domino. Et Luc. 1. dicitur, Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum. Et iterum Rom. primo Apostolus: Nō enim erubesco euangelium: virtus enim Dei in illo est

ad salutem omnium credentium. Et Act.13.dicitur: Nobis verbum salutis huius missum est. Et in pluribus aliis locis scripturæ, inueniuntur quædam consimilia. Item August.8.lib. de Trinitate ca.4. dicit sic illa tria, propter quæ in animo ædificanda omnium diuinorum machinamenta consurgunt, sunt Fides, Spes, & Charitas. Item de laude charitatis sic dicit: Ille tenet, & quod patet, & quod latet in diuinis codicibus, vel sermonibus qui charitatem seruat in moribus. Ecce q̃ dicit, omnes libros & sermones diuinos, de hoc principaliter esse, q̃ virtuose operemur per fidem, spem, & charitatẽ. Hoc est meritorie operari. propter quod opus meritoriũ esse videtur illud, de quo principaliter tractatur in sacra scriptura. Vnde qui dicunt contrariũ, aut non viderunt sacram scripturã, aut scienter auertunt oculum considerationis ab eius contuitu. Omnes enim concedunt, q̃ principalis necessitas & vtilitas sacræ scripturæ est, q̃ homo ordinetur ad beatitudinẽ supernaturalem, quæ excedit naturalem cognitionẽ hominis. Propter quod, vt homo ad hunc finẽ posset dirigere actus suos, necesse fuit aliquã doctrinam per reuelationem haberi, quæ traderet cognitionem huius finis & operum, quæ ad ipsum meritorie perducunt. Et hæc est sacra scriptura, quæ (exclusa prædicta causa) nullam necessitatem vel vtilitatem videtur habere. Propter quod principalis cõsideratio sacræ scripturæ, est de opere, per quod beatitudo supernaturalis potest acquiri.

Tho.1.q.1. art.1.

12 Contra hæc autem, quæ dicta sunt, potest sic obiici Theologia prædicto modo accepta, & fides, sunt idem, vt suprà probatum fuit: sed opus meritorium non est obiectum vel subiectum fidei: ergo nec Theologiæ prædicto modo acceptæ. Minor probatur, quia articuli, qui sunt principaliter crediti, non sunt de opere meritorio, sed de Deo. Et dicendum est ad hoc, q̃ fides potest accipi, vel secundum suã totam latitudinem, scilicet prout se extendit ad omnia quæ credita sunt reuelatione diuina: & sic est idem, quod Theologia, de qua nunc loquimur: & habet idem subiectum, scilicet opus meritoriũ: quia secundum omnes tota causa necessitatis fidei est illa, quæ dicta est de necessitate Theologiæ, vel sacræ scripturæ. Et ideo ex illa necessario debet cõcludi, idem subiectũ esse vtrobiq̃. Vnde accipiendo sic fidem, minor est falsa. Alio modo potest accipi fides, secundũ quandã arctationem ad illa, quæ secundum se habent excellentiorẽ dignitatem, & amplioren difficultatem: & sic dicitur fides articulorũ, quæ sic præcise accepta, est de Deo: quia omnes vel principaliores articuli sunt, Deum esse trinũ, incarnatum, passum, & huiusmodi. Et de fide sic arctata procedit probatio minoris. Et licet fides sic præcise accepta, nõ sit de opere nostro meritorio, vt de subiecto, sed de Deo sub ratione Saluatoris (vt postea dicetur) tamen omnes articuli qui sunt de Deo, sub prædicta ratione attributionem habẽt ad opus salutare, seu meritorium, modo quo declaratum fuit in secunda ratione. Et hoc idem dicitur in symbolo Niceno, quod cantatur in missa, vbi dicitur sic: Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est, &c. Et sic de singulis articulis. Quod etiam trahitur ex diuersis locis sacræ scripturæ, vbi expresse dicitur, q̃ omnia, quæ fecit Christus, vel passus est, ordinabantur ad nostram salutem, ita scilicet, vt nos hæc credentes, & ex eis spem salutis accipientes, ac exardescẽtes in dilectione Dei operemur opera meritoria nostræ salutis, secundum quod ipse Saluator operari nos docuit, verbo pariter & exemplo. Propter quod, sicut nauta considerat astra & motus astrorum, non secundum se & absolute, sed prout sunt regula nauigãdi ad determinatum portum, vt patet de stella, quæ dicitur nautica, & de consimilibus, secũdum quorum situm nauigatio est tuta vel periculosa: sic fides & sacra scriptura considerant de Deo incarnato, passo, & sic de aliis, non secundum se, & absolute, sed inquantum sunt quædam adiutoria iuuantia, ac dirigentia nos ad nauigandum per mare huius seculi, vsque ad portum salutis. Et ideo, sicut in arte nauigatiua astra & motus astrorum non sunt subiectum, sed nauigatio: sic in fide absolute sumpta, seu in Theol. prout nunc sumitur, Deus sub quacunq̃ ratione sumptus, non est subiectum, sed opus meritorium. Et sic patet quid sit subiectum in Theol. sumpta primo modo.

q.1. nũ.9.

q.96.prol. nũ.25.

13 NVNC videndũ est, quid sit subiectum in Theologia sumpta secundo modo s. pro habitu, quo defendãtur, & declarantur ea, quæ tradunt fides & scriptura sacra. Et dicendum, q̃ subiectum in ea est Deus. Et primo declaratur hoc, & secũdo ostendetur, sub qua ratione Deus ibi sit subiectum. Primum patet sic: Illud est subiectum in scientia, quod est subiectum in cõclusione, principaliter illata & scita: sed deus est subiectũ in conclusione principaliter scita & illata in Theo. vt nunc accipitur: ergo deus est subiectum in Theologia. Maior patet ex prima conditione subiecti supra posita. Minor probatur, quia Theologia, quæ defendit & declarat fidem, & ea quæ tradit scriptura, principaliter defendit & declarat articulos qui sunt de Deo, secundum se, vel de Deo, vt incarnato: ita q̃ tales articuli sunt cõclusiones, principaliter illatę in Theol. vt prius dictũ fuit. Causa autem est, quia licet tota scriptura, principaliter fidei innitatur: fide enim tenemus nõ solum, quòd Deus est trinus & vnus, incarnatus, & passus & huiusmodi: sed etiã, q̃ opus nostrũ potest esse vitę æternę meritorium, & multa talia: tamen istorum quædã habent rationem principij in sacra doctrina: habent etiam specialem difficultatẽ, vt articuli qui sunt de Deo. Alia autem sunt, quæ magis habent rationem conclusionis, nec habent specialẽ difficultatem, suppositis articulis: sicut q̃ dilectio diuina sit meritoria vitę æternę. Hoc enim facilitèr concluditur ex articulo incarnationis sic: Illud quod Deus dixit, verũ est: sed Christus, qui fuit verus Deus & homo, dixit, Io.14. Qui diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligã eum, & manifestabo ei meipsum. Et quasi infinita talia possunt inueniri in scriptura, quę concludũntur ex principalibus articulis: nec in talibus est aliqua difficultas, nisi illa, quã implicant articuli, ex quibus concluditur. Et ideo scriptura nõ indiget defensione, vel declaratione: quantũ ad conclusiones, de quibus est, sed quantum ad principia, ex quibus procedit. Principia autẽ, ex quibus sacra scriptura procedit modo doctrinę, sunt principales articuli, qui sunt de Deo subiectiue: ergo Theol. quæ est habitus defendens, & declarans scripturam, cum concludat vtrunq̃ articulum, vel possibilitatem articuli, est de Deo subiectiue.

q.4.nũ.4.

14 Nunc restat inquirere, sub qua ratione sit subiectũ, vtrum sub ratione absoluta, qua Deus est, an sub aliqua ratione determinata, puta sub ratione glorificatoris, vel alia quacunq̃ tali. Et videtur quibusdam, quòd sub ratione absoluta: quod probant primo ex ambitu subiecti sic: Subiectum secundum suam rationem formalem, debet ambire, & fundamentaliter continere omnia, de quibus tractatur in scientia: sed nulla ratio attributalis potest esse talis: ergo secũdum nullam rationem attributalem potest deus esse subiectum in Theologia. Maior patet, quia tantum extendit se consideratio scientiæ, quantum formalis ratio subiecti. Medicus enim in tantum considerat neruum, inquantum est susceptiuus sanitatis, quæ est subiectum medicinæ, vt habet Philos. Et similiter est in omnibus aliis. Minor probatur: quia considerat Theologia multa de Deo dicta secundum substantiam. Omnis enim ratio attributalis dicitur de Deo per modum accidentis: substantia autem non habet attributionem ad accidentia, sed potius econuerso. Item Theologia cõsiderat multa, quę conueniunt Deo secundum se, & non per respectũ ad creaturas, sicut esse æternum, trinum, & vnum, & huiusmodi. Talia autem non habent attributionẽ ad illud, quod cõpetit Deo per respectum ad creaturas: sicut est ratio glorificatoris, vel redemptoris, Ergo, &c.

15 Secundo probant idem, ex habitudine subiecti ad passionem sic: Illud, quod quæritur in scientia, tanquam aliquid probãdum de alio, non est subiectum, sed potius passio vel proprietas subiecti: sed esse glorificatorem, quę quæritur in Theologia, tanq̃ aliquid probandum de alio: ergo esse glorificatorem, non est formalis ratio subiecti Theologiæ. Maior patet: quia omnis scientia supponit suum subiectum secundum suam formalem rationem, nec probat ipsum de alio, sed alia de ipso. Minor similiter patet: quæritur enim in Theologia, vtrũ Deus sit glorificator, sicut quæritur, vtrum sit sapiens vel omnipotens. Ergo: &c.

16 His autem non obstantibus, dicendū, ꝙ in Theologia, de qua nūc loquimur, Deus est subiectū, nō sub ratione absoluta, sed sub ratione determinata. Quod patet sic Sub eadē ratione est Deus subiectū in Theologia, de qua nūc loqnimur, & in fide articulorū: sed in fide articulorū Deus est subiectū nō sub ratione absoluta, sed sub ratione determinata: ergo Deus nō est subiectū in Theologia sub ratione absoluta. Maior patet: quia sicut supra dictū est, illud idē, & sub eadē ratione, est subiectū in scientia, quod est subiectū in cōclusione principaliter illata: sed articuli fidei sunt cōclusiones principaliter illatæ in Theologia, prout nūc loquimur, vt supra declaratū est: ergo idē & sub eadē ratione est subiectum in Theologia, & in fide
Num. 13. articulorū, ita ꝙ Theologia, & fides articulorū, non differunt quantū ad subiectū, sed solū quantū ad modum assentiendi. Et hæc fuit maior. Minor probatur, scilicet ꝙ in fide articulorū Deus non sit subiectum sub ratione absoluta, sed sub ratione determinata: quia sicut probatū fuit in prima quæstione, licet fides, secundum suā formalem rationē, possit esse simul in eodē, & de eodē, de quo est scien-
Num. 23. tia: tamen fides accepta secundū specialē materiā, qualis est fides articulorū, de qua sola loquuntur Theologi, nō est de aliquo scibili pro statu viæ, quia nec articuli possūt demonstrari, nec rationes adductæ contra articulos pos-
q. 1. nu. 42. sunt scientificè solui, vt probatū fuit suprā. Ex hoc sic arguitur: Deus nō est subiectum in fide articulorū sub illa ratione, sub qua multa possūt probari de ipso demōstrative & scientificè, alioqui inueniretur aliquis articulus fidei qui posset viatori demonstrari: sed de Deo sub ratione absoluta, qua Deus est, possunt multa probari demonstrative & scientificè, verbi gratia, ꝙ Deus est vnus, ꝙ Deus est intellectualis, & similia: Ergo Deus sub ratione absoluta non est subiectum in fide articulorum, sed sub aliqua ratione determinata.

17 Quæ autē est ista ratio: credo ꝙ sit ratio Saluatoris: quod patet primō: quia illa est ratio subiecti in aliquo habitu, quæ in illo principaliter attenditur & consideratur, & quæ conrinet alias fundamentaliter, & per illas explicatur. Exemplū de corpore mobili in scientia naturali. Sed ratio Saluatoris est huiusmodi. Principaliter enim in fide intenditur. Nunq̄ enim fuit fides, nec in statu innocentiæ, nec post lapsum, quin explicitè fuerit de Saluatore: nō sic autem est de aliis. Itē hæc ratio continet alias fundamentaliter, & implicitè, scilicet esse incarnatū, passum, resurrexisse, ascendisse in cœlum, venturum ad iudicium: quibus explicatur, qualiter Deus salutem nostram operatus est. Et ipse articulus Trinitatis cōtinetur implicitè etiam in ratione Saluatoris, propter determinationē personæ saluantis nos meritoriè: quæ est principale obiectum completæ salutis. Ergo Deus sub ratione Saluatoris, est subiectum in fide articulorum.

18 Secundo patet idem sic: Sub illa ratione Deus est subiectum in fide artiulorū, sub qua maxime habet habitudinem ad opus meritorium: sed talis est ratio Saluatoris: ergo, &c. Maior patet quia principia oportet habere per se habitudinem ad conclusionem: articuli autem fidei sunt principia respectu eorum, quæ in sacra scriptura cōcludūtur de opere meritorio, vt dictū fuit prius: ergo oportet illud, quod subiicitur in fide articulorū, habere habitudinē ad opus meritoriū. Minor similiter probatur: quia illa ratio habet maxime directā habitudinem ad opus meritoriū, quę includit aliqualiter rationē finis, & aliqualiter modum perueniendi ad finem. Hoc patet, quia in agibilibus, finis habet rationē prīcipij, vt habetur 2. Phys. Sed ratio Saluatoris includit finem operis meritorij. f. salutem, & implicitè modum perueniēdi ad hunc finem: ergo Deus sub ratione Saluatoris maxime habet habitudinem ad opus meritorium. Et hęc fuit minor. Sequitur ergo cōclusio, quōd Deus sub ratione Saluatoris, sit subiectum in fide articulorum, & in theologia, quę est fidei declaratiua & defensiua. Ad hoc facit, ꝙ ille, de quo omnes articuli loquuntur, nomen Saluatoris accepit, vt dicitur Mat. 1. & Luc. 1. & 2. cap.

19 Ad rationes alterius opinionis respondendum est. Cum enim primo dicitur, ꝙ subiectum debet continere fundamentaliter omnia de quibus determinatur in scientia: concedatur. Et ad minorem dicendū est, per interemptionem. Ad probationē respondendū est dupliciter: Primo, quia attributio aliorum ad formalem rationē subiecti, nō est secundū ordinem causalitatis in essendo, vel inhærendo subiecto: quia si sic esset, tunc dicta secundū substantiā, non haberent attributionē ad dicta per modum accidētis: nec dicta de Deo absolute, ad ea quę dicūtur de deo in respectu ad creaturas. Sed nō est sic: Videmus enim ꝙ formalis ratio subiecti in scientia naturali, est ratio mobilis, ad quā habet attributionem ratio quāti: & ad generabile ratio cōpositi ex materia & forma, quæ ad substantiam pertinent. Ex hoc enim ꝙ aliquid est mobile, probamus ꝙ sit quantum, vt patet. 6. Phys. Et ex eo, quōd est generabile, probamus, ꝙ sit compositum ex materia & forma: vt patet primo de generatione, &. 2. Phys. Et constat quōd hæc attributio nō secundū ordinem causalitatis in essendo vel in inhęrēdo. Nō enim propter hoc aliquid est quantū, quia est mobile, sed ecōuerso: nec propter hoc aliquid est cōpositū ex materia & forma, quia est generabile & corruptibile, sed ecōuerso. Ergo attributio, quā habēt ea, de quibus determinatur in scientia ad rationem formalem subiecti, nō est secundum ordinem naturæ & causalitatis, sed secūdum ordinem cognitionis. Sic enim subiectum cum sua formali ratione est suppositum in scientia, tāquam præcognitum. Cætera autem de subiecto inquirūtur. Et hoc modo nihil prohibet, dicta per modum substantiæ, habere attributionem ad aliquid dictum per modum accidēris, (quia accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est, vt dicitur. 1. de Anima.) & ea quæ dicuntur absolute, ad ea quæ dicuntur respectiue. Nam operationes diuinæ, transeuntes ad creaturam, natæ sunt deducere nos in cognitionem aliquarū perfectionum, quæ Deo absolute conueniunt. Et sic ad rationem Saluatoris, licet sit denominatiua & respectiua, possunt habere attributionem alia dicta de Deo absolute & secundum substantiam. Secundo, quia dicta de Deo secundum substantiam, & absolute, nō pertinent proprie ad Theologiam: vtpote, quōd Deus sit substantia intellectualis, vel aliquid tale: quia ad Theologiam, & ad fidem, secūdum materiam, in qua loquimur, vt Theologi, non petineut proprie, & per se, ea quę possunt de Deo demonstrari. Et huic concordat, quod dicit Aug. 9. de Trin. Huic scientiæ illud tantummodo attribuitur, &c. Sed talia supponuntur, ab alia scientia Metaphysica, vel Naturali, quæ innituntur lumini naturali: & cum de talibus inquirit Theologus, assumit formā, Philosophi, & transgreditur limites Theologi.

20 Ad secundum argumentū dicendum, ꝙ in Theologia supponitur Deum esse Saluatorē: quo supposito, inquiritur modus. f. ꝙ per meritum suæ incarnationis, passionis, & huiusmodi. Et si quis inquirit, an Deus sit saluator, simile est, ac si Naturalis inquirat, an aliquid sit mobile. Vnde argumentū falsum supponit. Sic patet secundus articulus. f. quid sit subiectum in theologia, quæ est habitus defensiuus fidei, & declaratiuus.

21 NVNC videndum est de tertio. f. quid sit subiectum in Theologia, prout dicit habitum eorū, quæ deducuntur ex articulis fidei. Et sicut dictum fuit supra, nō video ꝙ ex articulis aliquid proprie speculatiuum deducatur: sed potius ad articulum declarandum adducitur. Si tamē aliquid deducatur, idem est subiectū in tali habitu, & in fide articulorū. Cuius ratio est, quia in demonstratione, & in omni ratione syllogistica cōcludente directe, subiectū conclusionis sumitur idem, & sub eadem ratione, qua in minori propositione. Minor enim extremitas subiicitur in cōclusione, & præcipitur semper in propositione minori. Sed in omni eo, ꝙ speculatiue deducitur ex articulo, articulus tenet locū minoris propositionis. Et maior sumitur, tanq̄ nota in lumine naturali: vt si arguatur sic: Vbicunq; est vnitas essentiæ in pluribus suppositis, impossibile est distinctionē esse secūdum absoluta: sed in Deo est sic, cū Deus sit trinus & vnus: ergo, &c. Patet, ꝙ hic articulus sumitur pro minore propositione: similiter in aliis: ergo subiectum talis conclusionis, & per consequens talis habitus continetur idem, & sub eadem ratione in articulo, nō vt prædicatum est, sed vt subiectū, si arguatur in prima figura, in cuius virtute aliæ concludunt: propterea quōd ad primam reducūtur. Ergo idem

est subiectum conclusionis deductæ ex articulo, & articu li: & per consequens, Theologiæ sic acceptæ, & articulorũ fidei. Quid autẽ sit illud, dictum est in secundo articulo quæstionis. Magis tamen sto in hoc, ꝙ nullius scientię est deducere aliquid speculatiuum ex articulo, quia talis de ductio, in nullo, aut modicũ perficeret intellectum. Practicè autẽ multa deducuntur ex articulis, vtpote, ꝙ humi liter est viuendum exemplo Christi, qui seipsum exinani uit, formam serui accipiens, vt dicitur Philip. 2. multa, imò quantumcũq; grauia, sustinenda sunt pro salute, ex emplo Christi, qui passus est pro nobis, & salute nostra: sicut arguit Beat. Petrus. 1. Can. ca. 2. vt dictum est suprà, Christus passus est pro nobis, relinquens nobis exẽplum &c. Et simili modo ex aliis articulis multa deducuntur, quæ etsi modicũ & quasi in nullo, perficiant intellectum quoad cognitionẽ: mirabiliter tamen promouent affectũ & bonã operationem. Et cùm cõplures, & consimiles de ductiones per sacrã scripturam fiant, patet ꝙ Theologia accepta pro habitu eorum, quæ ex articulis deducuntur, coincidit cum sacra scriptura: propter quod de subiecto eius, & ratione subiecti, idem est dicendum, quod de sub iecto sacræ scripturæ dictum est suprà, scilicet ꝙ opus me ritorium est in ea subiectum.

22 Ad primũ argumentũ dicendũ, ꝙ dictum Philoso phi primo Posteriorũ intelligitur de scientia potissima, seu propter quid, in qua demonstratur passio de subiecto per causam passionis, sed scientia quia, quæ procedit ex effectu ad causam, nõ concludit semper passionẽ de causa sed cõcludit quandoq; solũ de causa quia est. Et ideo sub iectum in tali scientia non oportet habere aliquas passio nes realiter differentes ab ipso. Et si in tali scientia cõclu datur de causa quia est, non solùm accipiendo esse secun dò adiacens, sed & tertiò adiacens, vt quia est intelligens vel volens, vel aliquid huiusmodi, sufficit ꝙ ista differant à subiecto ratione. Et per hunc modum potest haberi sci entia de Deo tam acquisita, quàm infusa.

23 Ad secundũ dicendum est ꝙ Deus est subiectum in Theologia quæ est fidei defensiua & declaratiua. Ratio autẽ formalis subiecti, est ratio Saluatoris, ad quã habent attributionẽ omnia, de quibus determinatur in Theolo. vt dictum fuit prius. Non nego tamen, ꝙ Deus sub ratio ne absoluta, nõ sit subiectum in Theol. propterea ꝙ illa ratio est infinita, vt tangebatur in arguendo. Istud enim nõ valet, quia siue accipiatur infinitum pro eo, quod for maliter importatur per nomen infiniti, quod est priuatio finis: siue accipiatur pro re subiecta infinitati: semper de infinito potest esse haberi scientia finita. Quod patet, quantũ ad primũ modum. Eiusdem enim scientiæ est, cõ siderare habitum & priuationẽ: quia rectus est iudex sui & obliqui. Ergo scientia, quæ considerat rationẽ finiti in quacunq; materia, siue in quantitate, molis, siue virtutis, habet cõsiderare rationem infiniti, quæ ei opponitur pri uatiue. Primum potest scientia finita: ergo & secundum. Vnde & Philo. 3. Phys. tradit scientiam de infinito. Sed ra tio infiniti nõ potest esse primum subiectum. Quantum ad secundum, patet idem: quia si repugnaret scientiæ fini tæ, esse de re infinita, tota ratio repugnantiæ esset nõ pro pter rem, sed propter rei infinitatem: quia quãtum ad hoc solum, apparet ibi oppositio secundum finitum & infini tum. Si ergo scientiæ finitæ non repugnat tractare de ra tione infinitatis, vt statim ostensum est, multo minus re pugnat ei cõsiderare rem subiectam infinitati. Et mirum est hoc negare, cum Deus secundum illud quod est, & nõ secundum aliquam specialem rationem, sit obiectum sci entiæ beatorum, quæ finita est. Et si dicatur, quòd scien tia fortitur rationem ab obiecto: verum est, sed non vni uocam cum obiecto: alioquin scientia de motu esset mo bilis: & scientia, quam habemus de lapide, esset lapidea: quod est absurdum. Quare similiter non oportet scien tiam de infinito esse infinitam.

24 Ad tertium dicendum, quòd scientia strictè & pro priè accepta nõ potest hic haberi de Deo, quòd sit trinus, neq; per causam, neq; per effectum, sicut probat argumen tum: sed accipiendo scientiam largè, pro quacunq; noti tia declaratiua articulorũ, siue per autoritatem, siue pro quacunq; apparentia probabili, quibus posset persuaderi eorum veritas, sic de articulis potest esse talis scientia, & talem dicimus esse Theologiam.

25 Ad argumenta alterius partis respondendũ est: ad primum, ꝙ scientia viatoris, per quã declarantur articuli: & aliqualiter defenduntur, & scientia Beatorũ, non diffe runt solum ex parte luminis & modi cognoscẽdi, sed etiã ex parte obiecti. Scientia enim Beatorum, est præmiã no strum: propter quod eius obiectum est Deus, sub ratione qua potest capacitatẽ intellectus replere, quod non posset facere aliqua determinata ratio attributalis. Sed scientia quã habemus de Deo in via, dirigit nos ad opus merito rium: & ideo subiectũ in ea est deus, secundũ rationẽ illã, quæ maxime respicit meritũ. Et hæc est ratio Saluatoris, vt declaratã fuit. Veruntamen quia ratio absoluta latior est, q̃ ratio Saluatoris, & eã includit: ideo visio patriæ cla ra erit de oĩbus, de quibus nũc est fides ænigmatica, & nõ econuerso. Propter quod, quicquid nũc videmus ænigma ticè, tunc videbimus facie ad faciẽ: & sic fidei succedet vi sio de eodem, & non adæquata, imò superexcedens.

26 Ad secundum dicendum, quòd in Theologia, qua litercunq; accepta nõ consideratur de Deo secundum ea, quæ ipsi absolute conueniũt, sed solum in habitudine ad creaturas: vnde ratio Saluatoris, secundum quam consi deratur de Deo, est respectiua.

27 Ad tertium dicendum, ꝙ habitus non semper de nominatur à formali ratione subiecti, sed sit quãdoq; de nominatio à digniori. Et quia in opere nostræ salutis di gnius est illud, quod est ibi ex parte Dei q̃ illud, quod est ibi ex parte nostra: ideo Theologia, quę est scientia no stræ salutis, denominatur à Deo.

QVAESTIO SEXTA.

Tho. 1. q. 1. ar. 4. Scotus q. 4. n. 5. Prologi.

DEinde quæritur, verum Theologia sit practica, an speculatiua. Et videtur, ꝙ sit speculatiua: quia nobi lissima scientia est gratia sui, vt dicitur primo Metaphys. sed Theologia est nobilissima scientia: ergo est gratia sui contrà scientia practica, non est gratia sui, sed operis: er go Theologia non est practica, sed speculatiua.

2 Item Fides, & Theologia accepta pro sacra scriptu ra, sunt idem habitus, vt dictum fuit: sed fides est habitus speculatiuus: ergo & Theologia.

3 IN contrarium est, quia scientia quæ dirigit ad ope rationem bonam, est practica: sed Theologia dirigit ad operationem bonam, vt patet Iacobi pri. Estote factores verbi, & non auditores tantùm, & simile habetur in com pluribus locis: ergo &c.

4 RESPONSIO. Circa quæstionem istam viden da sunt tria. Primum est, à quo denominatur scientia spe culatiua, vel practica. Secundum est, supposito ꝙ à fine, vtrum à fine proximo, an remoto. Tertium est: applicare ista ad propositum, inquirendo scilicet, vtrum Theolo gia sit practica, an speculatiua.

5 QVANTVM ad primũ, sciendũ ꝙ distinctio sci entiarũ secundũ speculatiuũ & practicũ, est à fine forma liter, à subiecto autẽ originaliter & radicaliter. Primũ pa tet, quia scientia dicitur speculatiua ab actu speculandi, vel à speculatiõe, vt ipsũ nomẽ insinuat. Practica verò ab ope ratione extra intellectũ per eandẽ rationẽ. Praxis enim Græcè est operatio Latinè, nõ quæcunq;, sed extra intel lectum. Speculatio autẽ, & operatio, sunt fines scientiarũ ergo distinctio earũ secundũ speculatiuũ & practicum, est formaliter ex parte finiũ. Maior patet ex vi nominis. Mi nor declaratur, quia omnis habitus est finaliter propter operationẽ, quæ est secundũ habitũ illum: vnde & felici tas, quæ habet rationẽ finis, non est habitus, sed operatio secundũ habitum perfectissimũ, vt vult Philosophus. 1. & 10. Ethic. Operatio autẽ secundũ habitũ scientiæ, est spe culatio vel praxis. Ergo speculatio, & praxis, sunt fines scientiarũ. Quòd autẽ operatio secundũ habitũ scientiæ, sit speculatio, vel praxis, patet: Cùm enim scientia attin git suũ obiectum per suã operationẽ, illa operatio vel est sola cognitio veritatis circa obiectum, quæ speculatio di citur, vel est cognitio dirigens in faciendo obiectũ, sicut ars domificatiua præbet cognitionẽ dirigentẽ in faciendo domum, & medicinalis in causando sanitatẽ. Et talis operatio praxis dicitur ratione vlterioris operationis, ad quã dirigit. Ergo speculatio & praxis sunt operationes scientiarum, & fines earum, secundum quorum differen tiam formaliter distinguntur scientiæ secundum specula tiuum & practicum,

1. cap. 3. 10. cap. 6.

6 Secun

6 Secundum.s.q̃ ista distinctio sit radicaliter à subiecto,patet sic:Ex hoc habet radicaliter scientia,q̃ sit speculatiua vel practica, q̃ operatio scientiæ circa suũ obiectũ consistat in cognitione veritatis,vel sit directiua vlterioris operis.Et hoc patet ex pręcedẽtibus.Sed hoc habet scientia ex natura sui obiecti. Ex hoc enim,q̃ obiectum scientiæ tale est,q̃ nullo modo est agibile vel factibile à nobis,nec per operationẽ nostrã,contingit ipsum sic vel aliter se habere,prouenit,q̃ operatio scientiæ,consistit in sola circa ipsum cognitione veritatis. Quando autẽ obiectum est agibile,vel factibile à nobis,& per operationem nostrã cõtingit ipsum sic vel aliter se habere, tunc operatio scientiæ circa ipsum nõ consistit in cognitione veritatis,sed dirigit in prosecutione operis. Ergo sciẽtia habet radicaliter ex obiecto,q̃ sit speculatiua vel practica, licet hoc habeat formaliter à fine.Et vtrũq; istorũ innuit Philosophus.3.de Anima,vbi primò dicit, q̃ intellectus practicus differt à speculatiuo fine,quantũ ad differentiã formalẽ.& postea tangẽs radicẽ & originẽ huius differẽtiæ subdit q̃ obiectũ intellectus practici,est bonũ non autem omne,sed actuale, quod est etiã cõtingens aliter se habere. Et sic patet primum principale.f.vnde sumatur distinctio scientiarum secundum speculatiuũ & practicum.

7 Quantũ ad secundũ,dicunt quidam, q̃ Theologia dicitur speculatiua vel practica,magis à fine remoto, q̃ à proximo:& quia finis remotus Theologia est speculatio patriæ:ideo dicunt,q̃ propter istũ finem Theologia qualitercũq; sit accepta,est speculatiua simpliciter. Assumptũ probant tripliciter.Primò, quia denominatio debet fieri à fine principal.& magis intẽto : sed finis principalior,& magis intentus,est beatitudo patriæ:ergo ab ea debet denominari Theologia. Secundò, quia viator q̃diu est in via,nõ potest attingere finẽ aut terminũ: sed Theologia est scientia viatoris : ergo finis eius non est aliquid,quod possit in via attingi : ergo finis eius nõ est cognitio viæ quę attingitur nunc, sed cognitio patriæ, & sic idẽ quod prius. Tertiò,quia in finibus & habitibus ordinatis finis supremus nominat habitum supremum: sicut regere ciuitatẽ,& regnum, cũ sit supremus finis in vita ciuili, denominat politicam,quæ est suprema inter morales sciẽtias: sed beatitudo patriæ est supremus finis hominis:ergo debe: denominare Theologiã,quę est suprema scientia.

8 His tamen non obstãtibus,dicendũ est,quod Theologia non debet denominari speculatiua à fine remoto, scilicet à speculatione patriæ. Quod patet tripliciter : Primo sic: Omnis finis,qui denominat aliquam scientiã, est operatio,quam scientia elicit,vel operatio quam regulat,atq; dirigit:sed beatitudo patriæ, non est operatio elicita ex nostra Theol.nec est directe regulata per Theologiam nostram:ergo non denominat eam, vt ab ipsa dicatur speculatiua vel practica.Minor est de se clara:sed maior probatur: quia sicut dictũ fuit prius,cum omnis scientia attingat obiectum per suam operationẽ,illa operatio vel est sola cognitio veritatis, quæ speculatio dicitur, & ab hac dicitur speculatiua:vel est cognitio dirigens ad faciendum obiectũ,vel ad factionem vel actionem obiecti, & tũc dicitur practica. Nec practicum,seu speculatiuum, aliter acceptũ est vsq; adhuc à quocũq; Philosopho.Et sic patẽt tam maior,quàm minor:sequitur ergo conclusio.

9 Secundo probatur idem sic:nulla scientia potest denominari speculatiua,vel practica,à fine ad quem solum ordinatur per modũ disponentis à remotis,vel per modũ meriti,aut mediãte merito: sed Theol.non ordinatur ad beatitudinẽ patriæ,nisi solum disponendo à remotis, vel per modũ meriti,vel mediante merito:ergo nõ debet denominari speculatiua à speculatione patriæ.Maior patet, quia habitus immediate disponit habentem ad operationem,quę denominat ipsum.Si enim sufficeret remota dispositio,tunc virtutes morales essent habitus speculatiui, cũ disponãt saltẽ à remotis ad beatitudinẽ naturalẽ, quæ secundum Philo.10.Ethi.consistit in cõtemplatione veritatis.Si enim sufficeret ordo meriti ad prẽmium,fortiori ratione ipsum meritũ debet dici contemplatiuum magis q̃ illud quod ordinatur ad contẽplationem mediante merito:quod est absurdum. Item vbi habitus ordinatur ad aliquem finem mediante merito, consecutio finis est secundum modum meriti,& non secundum modum habitus, vt in proposito. Beatior enim est vetulã, vel idiota magni meriti, q̃ doctor in Theologia parui meriti: imò vetula bona,vel idiota, consequitur finem illum.s.beatitudinem patriæ per meritum absq; habitu theologiæ:doctor autem malus,habens habitum absq; merito, nõ consequitur. Inconueniens autem est,q̃ ille finis denominet habitum, qui nõ potest attingi per habitum absq; aliquo alio , & potest attingi per aliud absq; tali habitu. Patet ergo maior,scilicet quòd scientia non denominatur speculatiua, vel practica à fine ad quem solũ ordinatur per modum disponentis à remotis, vel mediante merito. Minor similiter patet : quia Theologia nostra immediate non disponit ad visionem patriæ,sed habitus gloriæ:sed si disponat,hoc esset mediante merito,sine quo non attingitur beatitudo ergo,&c.

10 Tertio patet illud sic:si Theologia diceretur habitus speculatiuus à speculatione patriæ , cùm illa sit visio Dei per essentiã,posset dici,q̃ Theol. est habitus visionis Dei per essentiã. Consequens est falsum:ergo & antecedens.Probatur cõsequentia:quandocunq; sub aliquo termino communiter sumpto nõ est dare nisi vnum contentum sub ipso , licitum est ex termino communi inferre terminum specialem sub ipso contentum:verbi gratia,si nullus esset homo,nisi Sortes,& diceretur,quòd homo currit:vere sequeretur,ergo Sortes currit. Necessariũ est enim,terminum communem verificari pro aliquo cõtento sub ipso:sed sub beatitudine patriæ nõ est dare aliquid contentum,nisi visionem Dei per essentiam : ergo si Theologia diceretur speculatiua à speculatione patrię,diceretur etiam speculatiua à speculatione dei per essentiã, quia nulla est alia speculatio Dei in patria,in qua sit beatitudo nostra.

11 Ad rationes aliorũ dicendum:ad primã,q̃ denominatio propria habituum secundũ speculatiuum & practicum,debet attendi secundum fines proprios, & nõ secundum fines communes,dato q̃ sint principaliores:quia ad eundem finem remotũ possunt ordinari habitus speculatiuus & practicus,sicut ad beatitudinẽ viæ , quæ est contemplatio dei possibilis in via, ordinãtur virtutes morales,disponendo hominẽ,vt aptior sit in cõtemplando, ne perturbetur passionibus. Ordinantur etiam ad idem sciẽtiæ naturales, quia ex sensibilibus consurgimus in cognitionem dei.Metaphysica etiã ordinatur ad idem, magis de propinquo. Si ergo à tali fine fieret denominatio, totũ esset speculatiuũ & nihil practicũ,vel ecõuerso:quod est inconueniens.Sic in proposito,quia beatitudo patriæ non est finis proprius,sed remotus.

12 Ad secundum dicendũ, q̃ viatori repugnat attingere finem vltimũ simpliciter,sed nõ repugnat ei atringere finem congruentẽ suo statui, alioquin non hospitaretur alicubi vsq; ad finem viæ, similiter nunc attingimus finem viæ congruentem statui viæ,quæ est cognitio licet ænigmatica articulorũ de Deo saluatore,& aliorũ,quantum sufficit ad dirigendum ad salutem.

13 Ad tertiũ dicendum, q̃ supremus habitus est habitus gloriæ speculatiuus,non autẽ Theol.nostra:imò magis sequitur contrariũ:quia idem finis nõ potest denominare diuersos habitus propria denominatione.

14 QVANTVM ad tertium articulum,de quo est principale propositũ,dicunt quidam,q̃ Theol.nec est speculatiua,nec practica,sed affectiua:quod probãt sic:quia illa scientia est affectiua, cuius finis principalis est amor, vel affectio:sed Theol.est huiusmodi:ergo ipsa est affectiua. Maior patet: sed minor probatur : primo per illud, quod dicit Apost.1.ad Tim.1.Finis præcepti est charitas. Secundo,per illud,quod dicit Aug.& inductũ fuit prius, Ille tenet & quod latet,& quod patet,&c. Tertio,per rationem : quia illud habet rationem finis,quod habet rationem melioris:sed in via amor Dei melior est cognitione Dei, quam habemus per fidem , vt patet.1.ad Cor.13. Maior horum charitas.ergo,&c. Si autem est affectiua, nõ est speculatiua,nec practica: quia speculatiuum & practicum pertinent ad intellectum,affectiuum autem pertinet ad voluntatem.

15 Hæc autem opinio vnum affirmat,scilicet q̃ Theologia debet dici affectiua,de quo postea videbitur.Aliud autem negat,scilicet q̃ nec est speculatiua, nec practica:

quòd nō videtur verū: quod patet primò, ostendendo generaliter de omni scientia, ꝙ oportet eam esse practicam, vel speculatiuā. Secundò, ostendendo illud de theologia, etiamsi ponatur affectiua. Primū patet sic: ex parte actuū, omnis scientia attingit suū obiectum per actum qui consistit in sola cognitione veritatis, vel per actū qui dirigit in exercitium vlterioris operis: sed scientia, quæ attingit suum obiectum per operationē quæ consistit in sola cognitione veritatis, est speculatiua: illa autem, cuius actus dirigit in exercitium vlterioris operis est practica: ergo omnis scientia est speculatiua, vel practica. Vtraq; præmissarum patet ex præcedentibus.

16 Secundò patet idem ex parte obiectorum. Omnis scientia, quę habet obiectum agibile vel factibile à nobis quod per operationē nostram conuenit sic vel aliter se habere, est verè practica. Quæ autē non habet obiectum factibile à nobis: nec per operationem nostram cōtingit sic vel aliter se habere, est verè speculatiua. Sed oīs scientia habet tale vel tale obiectum, cū fiat diuisio per affirmationē & negationē: ergo &c. Maior patet ex præmissis.

17 Secundò patet idem de Theologia, etiam ponendo ꝙ sit effectiua: quia cùm agamus nunc de denominatione scientiæ, quæ est à fine formaliter, vt dictum fuit, finis Theologiæ erit aut sola cognitio veritatis circa charitatem & affectionem, aut erit cognitio qualiter charitas & bona affectio habet fieri in nobis. Sed primo modo Theologia esset purè speculatiua, secundo esset verè practica, vt patet ex propriis rationibus speculatiui & practici suprà positis. Ergo &c.

18 Ratio autē eorum nō valet, nec colorē habet. Cū enim dicitur, ꝙ speculatiuū & practicū pertinent ad intellectum, affectiuum autē ad voluntatē, ergo & quod est affectiuum, nō est speculatiuū nec practicū: non valet, primò, quia directè est contra eos: quia Theologia & omnis scientia est habitus intellectiuus: sed affectiuū nō pertinet ad intellectū, sed ad voluntatem: ergo nec theologia, nec aliqua scientia potest dici affectiua: cuius contrariū ipsi dicunt. Secundò, quia omnis moralis scientia ordinatur finaliter ad hoc vt boni fiamus, vt patet ex variis locis lib. Ethi. Bonitas autē moralis consistit in hoc, ꝙ bene afficimur, tam secundū voluntatem, q̄ secundū appetitū sensitiuum: ergo scientia moralis verè est affectiua, & tamē ponitur practica: ergo affectiuū non excludit practicum.

19 Dicendum ergo, ꝙ licet speculatio, à qua dicitur scientia speculatiua, sit in intellectu, tamē praxis, à qua scientia dicitur practica, nō est in intellectu, sed in aliqua alia potentia. Scientia tamen denominatur practica, quia est causa praxis per modum dirigētis: & simili modo posset dici affectiua, licet affectio non sit in intellectu, sed in voluntate: sicut dicimus, ꝙ ars est habitus factiuus, & tamē factio nō est in intellectu, sed in rebus extra eum. Sed factionem dirigit ars. Patet ergo, quòd dato quòd Theol. diceretur affectiua, istud tamen non excludit, quin oporteat eam esse speculatiuam, aut practicam.

20 Dicendum ergo iuxta distinctionem suprapositā, ꝙ aut quæritur de Theol. quæ est habitus eorū, quæ in sacra scriptura traduntur, aut de Theol. quæ est fidei defensiua & declaratiua. Tertius enim modus coincidit cū primo, vt dictū fuit in precedente quæstione. Loquendo de Theol: primo modo, dicēdum, quòd ipsa est practica simpliciter, quod patet sic: Quia illa scientia, quæ habet pro obiecto aliquid agibile, vel factibile à nobis, ꝙ per operationem nostrā contingit sic vel aliter se habere, est verè & simpliciter practica, sed Theol. accepta primo modo, pro habitu quo cognoscimus ea, quæ in sacra scriptura traduntur, habet pro subiecto opus meritorium, quòd est agibile à nobis, & per operationem nostrā contingit sic vel aliter se habere: ergo Theo. vel sacra scriptura est verè & simpliciter practica. Vtraq; præmissarum patet ex præcedentibus.

21 Sed contra rationem potest obiici sic: Scientia practica habet subiectū sic agibile vel factibile à nobis, quòd nos possumus eius esse causa sufficiens, vt patet in Polit. & Moral. Sed nos nō possumus esse causa sufficiēs operis meritorij, cū requirat charitatē, quę nō est in potestate nostra. Ergo sacra scriptura nō est practica, quāuis sit de opere meritorio, vt de subiecto. Est dicendum, ꝙ maior proꝓ positio est falsa. Nō enim requiritur ad scientiam practicam, quòd homo per eam sit sufficiens causa sui obiecti: sed sufficit, ꝙ sit causa vel concausa, ita quòd operatio hominis necessario requiratur ad causandum obiectū, & ꝙ ad hoc ordinetur scientia: Sic autem est in proposito. Necesse est enim, opus nostrum cōcurrere ad meritū. Item licet nō sit in potestate hominis, causare in se charitatē, est tamen in potestate sua, disponere se in tārum, quòd Deus dabit illi charitatem, & habita charitate, in potestate eius est, meritoriè agere: ideo instantia nulla est.

22 Secundo patet idem sic: Illa scientia est simpliciter practica, cuius operatio circa obiectum suum nō consistit in contemplatione veritatis, sed dirigit in prosecutione operis: sed Theol. vel sacra scriptura, est huiusmodi: ergo ipsa est simpliciter practica. Maior patet ex præcedentibus. Et minor patet quasi ex infinitis locis scripturæ, in quibus commendātur facientes, & reprehenduntur audi tores, & nō facientes. Et sine dubio mirū esset, nisi esset practica, cū euidenter appareat omni considerāti scripturam à principio vsq; ad finē, quia semper pro vna scripturæ columna, in qua agitur de his quæ sunt purè speculabilia à nobis, sunt plusq̄ quingenta folia, in quibus agitur de purè practicis. Et quia opus meritorium nō est sine charitate, qua principaliter diligimus deum: ideo sacra scriptura, quæ principaliter agit de opere meritorio in cōpluribus locis hortat ad charitatē, qua bene afficimur ad deū. Et si propter hoc sacra scriptura dicatur affectiua, non negando tamen eam esse practicam, nō est male dictum. Iuxta quē sensum sunt accipiendæ autoritates ad hoc inductæ per alios, & rationes similiter. Cū enim finis practicę sit operatio, per quā sit suum subiectū, & dilectio est opus quoddā meritorium, nec sine dilectione sunt alia meritoria, ponendo dilectionē finem magis, q̄ cognitionem, nō discedimus à proposito nostro, quod dictum est, ꝙ subiectum theologię est opus meritorium, & finis eiusdem est dilectio respectu operis meritorij. Patet ergo primum, scilicet quòd Theol. accepta pro habitu eorum, quæ tradit sacra scriptura, est simpliciter practica.

23 Si accipiatur Theol. pro habitu quo articuli principales defenduntur & declarantur, sic dicendū, quòd Theol. est simpliciter speculatiua. Quod patet dupliciter, primo ex parte obiecti sic. Illa scientia est speculatiua, & nō practica, cuius obiectum non est agibile à nobis, nec factibile, nec per operationē nostram contingit ipsum aliter se habere: sed Theol. quæ est fidei defensiua & declaratiua, est huiusmodi, cùm obiectum eius, vel subiectum, sit Deus sub ratione Saluatoris: ergo ipsa est simpliciter speculatiua. Vtraq; præmissarum patet ex præcedentibus. Secundo patet idem ex parte finis sic: Illa scientia est simpliciter speculatiua, cuius operatio circa suum obiectum consistit in cognitione veritatis: sed actus theologiæ, qui defendit & declarat fidem, consistit in sola cognitione veritatis. Ad hoc enim solū directe ordinatur, vt veritas articulorum, quę secundum humanū intellectum multum dubia est & obscura aliqualiter declaretur & defendatur: ergo ipsa est speculatiua.

24 Ad rationes principales respondendum est. Ad primam, cū dicitur, quòd nobilissima scientia est gratia sui, concedatur. & cum subditur: quòd Theolo. est nobilissima scientia, si fiat comparatio respectu omnis scientię, generaliter falsum est. Scientia enim beatorum, multo nobilior est, & illa est gratia sui, & purè speculatiua. Si autē fiat comparatio respectu scientiarum, quæ habentur in via, tunc dicendum, quòd aut tunc loqueris de Theolo. quæ est defensiua fidei & declaratiua, & tunc es pro me, quia illam pono speculatiuam, aut de Theologia, quæ est habitus eorum, quæ ex principalibus articulis, cōcludun tur, & sic dico ꝙ Theol. non est nobilissima, nec ratione subiecti, cum sit de opere meritorio, tanq̄ de subiecto, nec ratione certitudinis euidentiæ, cum aliæ multo certius, hoc est euidentius procedāt. Est tamen nobilior inter scientias practicas, & ratione finis, & subiecti. Potest etiā dici, ꝙ est nobilior omnibus scientiis humanitus adinuentis ratione luminis, in quo reuelantur, & cognoscuntur theologica: sed ista nobilitas non arguit eam esse speculatiuā, cū in illo lumine æquè possent reuelari & cognosci speculatiua, sicut practica, & econuerso. Sed q. 5.

25 Ad

25 Ad secundū dicendum, q̄ fides accepta secundum suā totā latitudinē, & prout est idē cū Theologsa primo modo dicta, est habitus practicus, quia nō est principaliter vt cognoscamus, sed vt boni fiamus, vnde tota vel principalis necessitas fidei est, vt cognito fine nostro, diriganur opera nostra ad consequendū finē. Propter quod d. Iacob. Can. sua. 2. dicit fidem sine operibus otiosam. Otiosum enim est, quod non attingit finē, ad quē ordinatur. Ergo fides ordinatur ad hoc, vt per opera meritoria ac salutaria consequamur nostrā salutē. Et sic est habitus practicus. Si autē arctaretur præcise ad fidē articulorum principalium, sic esset habitus speculatiuus, & Theolog. declarans ac defendens eā, est speculatiua: quia vt sic consistit in speculatione, & declaratione, seu defensione veritatis articulorum. Sed quia in Theologia primo modo, & tertio modo sumpta, articuli applicantur practicè ad conclusiones ibidem deductas: ideo Theolog. sic assumpta est practica. Et est simile, q̄ regnante tali astro, vel constellatione mare sit tempestuosum, purè est speculabile à nobis. Et hoc pertinet ad habitū purè speculatiuū, vtputa ad Astronomiā: & tamen nauigatiua hoc principium applicat ad opus sic, Non expedit nauigare, mari existente tempestuoso, sed regnante tali astro, vel constellatione, mare est tempestuosum: ergo tunc nō expedit nauigare. Vnde nauigatiua nō est speculatiua. Similiter in proposito nostro licet fides articulorum principalium sit de purè speculabilibus à nobis, tamen practicè applicantur ad opus meritoriū, tanq̄ directiua operis meritorii, vt ostensum fuit prius: propter quod licet fides articulorum sit habitus speculatiuus, tamen Theologia quæ articulos fidei applicat ad opus meritorium, est practica.

QVVESTIO SEPTIMA.
De subalternatione scientiæ.

Thom. 1. q. 1. ar. 2.

POstquam quæsitum est de his, quæ pertinent ad causas Theologiæ, nunc quærendum est de comparatione eius ad alias scientias.

1 Et primō, vtrūm ipsa subalternetur scientiæ Beatorū. Secundō, vtrum ipsa subalternetur alicui scientiæ humanitus inuentæ, vel aliæ sibi. Ad primum sic proceditur, Et arguitur, q̄ Theologia nostra subalternetur scientiæ beatorum, quia Theologia subalternatur illi scientiæ, à qua necessariò dependet: sed illa necessario dependet à scientia Beatorum: ergo subalternatur ei. Minor probatur, quia de Supernaturalibus, de quibus est fides, & Theologia, nihil possumus cognoscere, nisi quantum reuelatum est nobis à Deo, & à Beatis, qui vident ea quæ nos credimus.

2 Item sicut se habet linea visualis ad lineam absolutè sumptam, ita Deus Saluator ad Deum absolutè sumptū: sed scientia, quæ est de linea visuali, vt perspectiua, subalternatur Geometriæ, quæ est de linea absolutè sumpta: ergo similiter Theologia, quæ est de Deo sub ratione Saluatoris, subalternatur scientiæ Beatorum, quæ est de deo absolutè sumpto.

3 Item, vbi finis vnius scientiæ est sub fine alterius, ibi est vera subalternatio, vt patet ex. 1. Eth. de frænifactiua, & equestri: sed finis Theol. siue sit speculatio viæ, siue sit opus meritorium ordinatur ad contemplationem patriæ tanquam ad finem: ergo Theologia tam practica, quàm speculatiua, subalternatur scientiæ Beatorum.

4 IN contrarium arguitur sic: Scientia subalternās & subalternata sunt cōpossibiles in eodem, imò vna confirmatur per alteram, vt patet de Geometria, & Perspectiua, & de Arithmetica & Musica: sed Theologia viatorū, & scientia beatorum, non sunt compossibiles: ergo nō se habent, sicut subalternans & subalternata.

5 RESPONSIO. Circa quæstionē istam videnda sunt duo. Primū est, quid sit subalternatio. & quot modis fiat. Secundò declarabitur propositū. Quantū ad primum, sciendum q̄ scientiā subalternari scientiæ, est vnā sub altera collocari. Hoc autē potest esse dupliciter: vno modo secundum rationem vniuersalis & particularis, sicut indiuidua collocantur sub specie, & species sub genere. Et hoc modo omnes scientiæ sic acceptæ collocantur sub scientia in cōmuni accepta: & sic non loquimur de subalternatione, quia cōstat q̄ Geometria, & Perspectiua quæ ei subalternatur, non se habent, sicut indiuiduum & species, nec sicut species & genus: sed sunt scientię dispara tę. De quarū tamē subalternatione tractat Philo. 1. Poste. Cap. 7. & 10.
Alio modo collocatur vna scientia sub alia secundū rem, & hoc dupliciter: vno modo, secūdum gradum dignitatis, qui gradus est in sciētiis vel ex nobilitate subiecti, vel certitudine modi procedendi, vt patet in Procem. lib. de Anima. Et talis collocatio nō facit subalternationem, de qua quærimus, & de qua Philo. loquitur. 1. Post. quia liber de Anima, est de nobiliori subiecto, quā Geometria, vel arithmetica: sed econtrario istæ certius procedunt, quàm scientia de anima: & ramē nec illa subalternatur istis, nec istæ illi. Alio modo collocatur vna scientia sub alia, secundum dependentiā cognitionis. Quæ dependentia potest causari ex duobus: quandoq; quidem ex parte scibilis, & quādoq; ex parte scientis. Ex parte scientis potest esse dependentia, vel propter conditionem indiuidui, sicut cum aliquis est sic dispositus q̄ nihil potest scire de geometria, sed solum credit illi, qui habet de talibus scientiā. Tunc enim opinio eius dependet à scientia alterius. Vel est dependentia à conditione status communis, sicut manente statu, quo homo nihil potest cognoscere, nisi ex sensibilibus: & tunc impossibile est cognoscere illa, quæ ex sensibilibus nō possunt probari, nisi quādo reuelatur ab illis, qui talia vident, & sunt in alio statu.

6 Ex prima cōditione nullus dicit esse subalternationem. Sed ex secunda dicūt quidam, q̄ potest esse subalternatio: nullam verò rationē habentes, nisi solū palliationē illius opinionis, quę dicit, q̄ Theol. nostra subalternatur scienriæ Sanctorum illo modo.

7 Hoc autem est satis friuole dictū, quia secundum statum communē omnis cognitio intellectiua, & scientia, dependent in omni homine à cognitione sensitiua: ergo si talis dependētia causat subalternationē, cognitio intellectiua subalternaretur sensitiuæ, quod nullus vnquā dixit. Et iterū, scientia Beatorum subalternaretur scientiæ Dei, quia ab ea dependet secūdum illum totum statum: quod etiam nullus dicit.

8 Restat ergo, q̄ illa sola dependētia cognitionis, quę est ex parte scibilis, causet subalternationem: quod potest esse dupliciter: vno modo, quia subiecta se habent, sicut pars & totum. Alio modo, quia se habent, sicut causa & effectus. Si vt pars & totū, adhuc dupliciter, vel sicut pars & totum essentialiter ordinata, vt homo & animal, corpus mobile & corpus mobile ad formā, vel ad vbi. Hæc enim se habent, vt totū vniuersale, & sua pars subiectiua, vel sicut totum in modo & sua pars, vt homo & homo albus: quomodo se habent linea, & linea visualis. Si subiectum dependeat à subiecto, quoad cognitionē, quia se habent sicut pars subiectiua & suū totum essentialiter ordinata: sic est quidā modus subalternationis, sed nondū perfectus. Est quidē ibi aliquis modus subalternationis, quia ignoratis cōmunibus, quæ sunt quo ad nos notiora (vt habetur. 1. Phys.) & quorū rationes & passiones conueniunt partibus, necesse est particularia & passiones eis cō uenientes ignorare. & secundū hoc scientia libri Cæli & mundi, & de Generatione, quæ sunt de corpore mobili ad situm & ad formā, subalternatur sciētiæ lib. Phys. quæ est de corpore mobili in cōmuni. Sed hic modus subalternationis non est vsquequaq; perfectus. Cuius ratio est, quia in subalternatione propria & perfecta, scientia subalterna dependet à subalternante, quātum ad perfectam cognitionem suorum principiorū, ita q̄ de principiis, de quibus scientia subalterna dicit tantūmodo quia, sciētia subalternans dicit propter quid: sed quando subiectum differt à subiecto, sicut pars essentialis & subiectiua à suo toto, superior scientia non potest dicere de principiis inferioris scientiæ, nec quia, nec propter quid: ergo non est ibi propria & perfecta subalternatio. Maior patet ex ratione propriæ & perfectę subalternationis. Minor probatur. accipiamus, gratia exempli, q̄ vna scientia sit de animali, & alia de homine, nec per animal, nec per aliquid aliud sibi conueniens, potest aliquid homini proprium probari nec quantum ad quia, nec quantum ad propter quid, cuius ratio est, quia quod conuenit animali per se sicut est omne quod demonstratur conueniat ei vniuersaliter: tale autē non potest esse propriū homini, sed com

mune omni animali. Vnde nec istud nec per ipsum concluditur aliquid de homine homini proprium. nullo ergo modo per animal,nec per aliquid animali conueniēs, potest aliquid proprium concludi de homine: passio autem communis bene concluditur de homine per animal, sed non quo ad propter quid,sed quia, quia quę sunt vnū per essentiā.vnum nō dicit propter quid de altero nec de aliquo ei conueniente. Alioquin diceret propter quid de seipso.ex quo non sunt duo,sed vnum.Homo autē & animal sunt vnum per essentiam: ergo per animal nō potest dici propter quid de homine,nec de aliqua passione communi homini cōueniente,sed est vnum & idem,quod dicit propter quid de vtroq; : & sic patet ꝙ non est perfecta subalternatio,quando subiectum differt à subiecto solum sicut pars essentialis & subiectiua.

9 Quando autē vnū differt ab altero,sicut pars in modo verbi gratia linea & linea visualis dicunt quidā quod tunc potest esse perfecta & vera subalternatio. quia pars in modo vt linea visualis includit duo, scilicet quantitatem lineæ,& id per quod est visualis,quorū vnum,scilicet quantitas,est causa subiectiua alterius:propter quod passiones lineæ possunt esse causa alicuius varietatis contingentis,in modo videndi,vtpote ꝙ res videtur maior vel minor : causa est,quia videtur sub maiori vel minori angulo linearum,ideo scientia quæ considerat lineam absolute,& passiones lineæ,vt Geometria, potest dicere propter quid de his,de quibus scientia quæ considerat lineam visualem vt perspectiua dicit quia, vnde perspectiua proprie subalternatur Geometriæ.

10 Sed istud non videtur bene dictum: quia quauis linea,siue quantitas,non sit visualis,nisi sit colorata,& linea colorata se habet ad lineam, sicut pars in modo ad suum totum:tamen secundum hoc non attenditur subalternatio inter Geometriam & Perspectiuam ratione subiectorum. Non enim subiectum perspectiuæ est linea colorata,sed visio seu modus videndi: nec Perspectiua concludit aliquam passionem, quæ insit subiectiuè lineæ coloratæ,sed visioni, quauis non denominet rem secundū se& realiter,sed solū vt est visa. Verbi gratia,Perspectiuus docet,quomodo res videtur maior vel minor,propinquior vel remotior, recta vel inuersa, in alio,& alio situ : & certe ista nō insunt rei,quę secundū se non mutatur,quantercūq; videatur:sed visioni inest quidā modus,siue passio,ratione cuius res apparet vidēti sic,vel aliter. Et istius modi,siue passionis in visione,causa est quantitas, vel alia passio quantitatis,non subiectiua,sed effectiua. Non subalternatur ergo Perspectiua Geometriæ ratione subiectorum,tanquā vnum sit sub altero, sicut pars in modo sub suo toto. Quod autem consueuit dici,quòd perspectiua est de visuali linea,vt de subiecto: intelligēdum est sic,ꝙ est de visione,considerando modos,rationes & passiones eius, secundum quas linea vel quantitas est vario modo visa. Non est ergo subalternatio,inquantum subiectum est sub subiecto vt pars in modo , vel saltem vt in exemplo posito.

11 Restat ergo,quòd fiat subalternatio alio modo,videlicet quādo subiecta duatum sciētiarum sunt omnino res diuersæ,quarum vna nō includit alteram,ordinantur tamen secundum habitudinem effectus, & causæ, maxime finalis,& efficientis,& effectus finalis quidem,vt frenum & equitatio,quorum vnum est finis alterius. Non enim fit frænum,nisi propter equitationem.Scientia ergo,quæ considerat finem,subalternat sibi propriè illam,quæ considerat id quod est propter finem , vt equestris frænifactiuam,quia equestris dicit propter quid frænū debet esse talis formę,de quo frænifactiua solum dicit quia. Hæc autem subalternatio maxime inuenitur in practicis , & in artibus. Similiter,quando se habent,vt effectus & causa efficiens,sicut sanitas quam considerat Medicus,& virtutes rerum naturalium, quas considerat Naturalis Philosophus.Vnde Medicus dicit quod rheubarbarum purgat choleram,sed Naturalis dicit propter quid:ergo Medicina subalternatur Philosophię naturali. Ex prædictis patet,duos esse modos proprię subalternationis tantum,scilicet quando subiecta se habent sicut finis, & id quod est ad finem : & quando se habent, vt effectus & causa efficiens,& sic patet primum.

12 NVNC restat videre de principali quæsito, videlicet vtrum Theol.subalternetur scientiæ Beatorum. Et dicendum,ꝙ quāuis Theo.nostra dependeat à scientia dei, & beatorum propter conditionem status nostri, quādiu sumus viatores,tamen nō subalternatur ei propriè secundum aliquem prædictorum modorum. Cuius ratio est, quia vbicunq; est vera & perfecta subalternatio, scientia subalternans dicit propter quid de principiis scientię subalternæ,de quibus ipsa solum dicit quia:sed scientia Beatorum non dicit propter quid de illis, de quibus fides & Theol.dicunt quia : ergo non est ibi propria & perfecta subalternatio. Maior patet ex.1.Post. Minor probatur: quia quædā eorum,quæ tradit fides & Theol.non habēt propter quid,seu causam,vt Deum esse trinam.Quędam verò etsi habeant propter quid & causam,vt Deum fuisse incarnatum, passum, & huiusmodi (hæc enim omnia facta sunt à Deo propter nostrā salutem finaliter) istud tamen propter quid æquè dicit Theol.nostra,sicut scientia Beatorū, nec istud accipit plus Theol.à scientia Beatorū ꝙ alia. Sciētia autem vere subalterna,nunq; dicit propter quid de suis principiis, nisi induendo formā scientię subalternantis,quod nō fit in proposito. Et sic patet minor, & per consequens tota ratio.Hęc autem magis patebunt ex solutione argumentorum.

13 Ad primum argumentū dicendum,ꝙ dependentia scientiæ à scientia,quę est ex parte scientis,non sufficit ad subalternationem , vt declaratū fuit prius,sed requiritur dependentia ex parte scibilis,ex qua consurgit talis habitudo,quòd superior dicat propter quid de principiis inferioris scientię,de quibus ipsa solum dicit quia: taliter autem non dependet Theo.à scientia Beatorum, sed solum primo modo.

14 Ad secundum dicēdum,quòd maior propositio est falsa, quia linea habet aliquas passiones nobis notas, & de quibus considerat Geometria,& quæ possunt esse causa propter quā accidit diuersitas in modovidēdi, vt prius dictum fuit. Et ideo inter scientiā considerātem lineam, & considerantem lineam visualem,potest esse vera subalternatio:sed deus nō habet aliquā proprietatē quę sit causa nostrę salutis, vel quæ dicat causam propter quā saluat nos, nisi volūtatem suā sicut scriptū est, Saluum me fecit, quoniam voluit me. Et hanc nō accipit Theol.à scientia beatorū,sed habet à se ipsa,sicut cætera,& ideo non cōsurgit talis habitudo, ꝙ scientia quæ habet Deum pro obiecto,dicat propter quid de his, de quibus Theol. dicit solum quia. Et ideo non est simile hic, & ibi.

15 Ad tertium dicendum, ꝙ nō semper subalternatur scientia scientiæ,quando finis vnius iuuat ad finē alterius quia tunc morales scientiæ,quæ docent animum quietari à passionibus,quo facto aptior est ad contemplationē veritatis, subalternarentur omnibus scientiis speculatiuis: quod nō dicimus:sed requiritur ad verā subalternationē ꝙ subiectum vnius ordinetur ad subiectum alterius,tanq; ad finem,& ꝙ superior scientia vtatur subiecto inferioris scientiæ ad consecutionē proprii finis. Verbi gratia, frænum vel factio fræni, de qua est ars frænifactiua,& equitatio,de qua est ars equestris,& militare,de quo est ars militaris,sic se habent,ꝙ frænum est finaliter propter equitationē,& eo vtitur ars equestris in equitando, & vsus equi est finaliter propter bene pugnare, & eo vtitur ars militaris ad bene pugnandum. Et ex hoc ordine consurgit, ꝙ superior scientia dicit propter quid de hoc,de quo inferior dicit solùm quia,sicut equestris dicit propter quod frænū debet esse talis formæ: de quo frænifactiua dixit quia forma debet esse talis: sed equestris dicit propter quid,scilicet quia talis forma necessaria est ad bene ducendum & regendum equum,& eadem ratio est de militari,respectu equestris.Nunc est ita,ꝙ speculatio viæ,nō est subiectum Theologiæ nostræ. Opus autē meritorium licet sit subiectum Theologiæ practicę,scientia tamen Beatorum non vtitur tali opere ad consecutionem sui finis : quia nec talia opera sunt in vita beata. Et ideo non dicit de opere meritorio propter quid est fiendum sic,vel aliter sicut dicit Theologia nostra : propter quod non est ibi subalternatio.

QVAESTIO OCTAVA.
Vtrum Theologia subalternetur Metaphysicæ.

AD secundum sic proceditur.

1 Et arguitur, quòd Theologia subalternetur Metaphysicæ, quia scientia quæ dicit propter quid, de his, de quibus Theologia dicit, quia subalternat sibi Theologiam: sed Metaphysica est huiusmodi: ergo, &c. Maior patet ex præcedentibus. Minor probatur. Theologia enim dicit, quòd Deus est vnus: Metaphysica autem dicit, propter quid est vnus, videlicet ex eo quòd est primũ ens simpliciter, & omnino perfectum. tale enim necesse est tantũ esse vnum, vt infrà patebit: quare, &c.

2 Item illa scientia, quæ supponit ea, quæ probantur in alia scientia, & vtitur eis, tanquam principiis, videtur illi scientiæ subalternari: sed Theologia sic se habet ad Metaphysicã: ergo, &c. Minor probatur: quia Theologia supponit Deum esse vnum & vtitur hoc vt quodã principio. istud autem probatur in. 2. Metaphysicę. Et sic patet, quòd processus Theologiæ confirmatur per illud principium declaratum in Metaphysica. De quolibet affirmatio, vel negatio, & de nullo ambo simul, quare, &c.

3 IN CONTRARIVM arguitur, ꝙ Theologia subalternet sibi alias scientias humanitus inuentas. Et primò, quantũ ad practicas sic: Scientia, quæ est de vltimo fine, subalternat eas, quæ sunt de mediis finibus, qui sunt fines sub fine. Sed Theologia est de vltimo fine: ergo subalternat sibi scientias practicas humanitus inuentas, quæ sunt de fine medio & propinquo qui est finis sub fine.

4 Item arguitur quo ad speculatiuas: quia scientia quæ dicit propter quid de principiis aliarum scientiarũ, subalternat sibi alias: sed Theologia est huiusmodi: ergo, &c. Minor probatur: quia naturalis scientia dicit, ꝙ talis res habet talẽ virtutem: Theologia autẽ dicit, quia Deus hoc voluit sibi dare: & hoc dicendo dicit causam quare, &c.

5 CIRCA quæstionem istam videnda sunt duo. Primum est, vtrum Theologia subalternet sibi alias scientias. Secundum est, vtrum subalternetur aliis. Quãtum ad primum dicendum est, quòd Theologia nõ subalternat sibi alias scientias. Cuius ratio est, quia illæ scientiæ quæ habent de suis principiis euidẽtiorem notitiã, quàm sit illa, quæ de eis traderetur per Theologiam, non subalternantur Theologiæ. Sed scientiæ humanitus adinuentæ sunt huiusmodi: ergo, &c. Maior patet: quia propria subalternatio est, quando inferior scientia dependet à superiore, quãtum ad perfectam cognitionem suorũ principiorum. Et ideo non potest esse quòd per scientiam subalternatam perfectius cognoscantur principia, quàm per scientiã subalternantem: & per consequens nec euidentius: quia euidentia per se pertinet ad perfectionem cognitionis, & magis quàm adhæsio, quæ potest esse de falsis. Propter quod illa cognitio est perfectior, quæ est euidentior. Minor similiter patet: quia scientiæ humanitus adinuentæ habent de suis principiis claram euidentiam via sensus, memorię, & experiẽtiæ, vt dictum est suprà, & vt patet ex Proœmio Metaphy. Theologia autem, si quam tradit de eis cognitionem, illa est ænigmatica tantùm, quia est per solam auctoritatem, ideo, &c.

6 QVANTVM ad secundum, dicendum, ꝙ Theologia non subalternatur alicui scientiæ humanitus adinuentæ. Et patet dupliciter: Primò, quia Theologia plus dependet à scientia Dei & Beatorum, quàm à quacunque scientia humanitus inuenta: sed ipsa non subalternatur propriè scientiæ Beatorum, vt patet ex prędicti quæstione: ergo nec alicui humanitus inuẽtæ. Secundò, quia nullus modus subalternationis inueniri potest inter ipsam & illas, vt patet discurrendo per singulas. Non enim subiectum cuiuscunq; alterius scientiæ, est finis subiecti Theolog. qualitercunq; acceptæ, sed potius econuerso: nec aliæ scientiæ dicunt causam de principiis cuiuscunq; veritatis, de qua Theologia dicat tantùm quia: ergo nullo modo subalternatur Theologia alicui scientiæ humanitus inuentæ.

7 Ad rationes vtriusq; partis respondendum est. Ad primam per interemptionem minoris: & cùm probatur per hoc, quòd Metaphysica dicit propter quid Deus est vnus, de quo Theolo. dicit solùm quia: dicendum, quòd falsum est, quia Deum esse vnum non habet causam. Vnde licet Deum esse primum ens simplicissimum, & vndequaq; perfectum, concludat infallibiliter, Deum esse vnum, & posse esse, quo ad nos, medium cognoscendi: tamen non est causa rei cognitæ, nec de ea dicit propter quid.

8 Ad secundam dicendum, quòd supponere ea, quæ in illa scientia probantur, & vti eis, non sufficit ad subalternationem. Alioquin omnes aliæ scientiæ subalternarẽtur Logicæ, quia supponunt modum arguendi, & vtũtur eo. Quòd si intelligatur, non de modo sciendi, sed de principiis scientiæ, vt argumentum videtur assumere: dicẽdum est tunc, quòd assumere pro principiis ea, quæ in alia scientia probata sunt probatione quæ fit à priori per causam dicẽtem propter quid, bene facit ad veram subalternationem: sed Theologia nihil tale assumit à Metaphyfica: tũ quia quòd Deus sit vnus, non assumit ab ea, sed tenet sola autoritate diuina, cui magis innititur quàm cuicunq; rationi humanæ: tum quia Metaphysica non probat Deum esse vnum per causam à priori, sed solũ à posteriori. Quod autem subditur, quòd processus Theologiæ confirmatur per illud principium Metaphysicum, De quolibet affirmatio, vel negatio, & de nullo ambo simul: verum quidẽ est, sed non oportet, quòd sumatur à Metaphysica, quia per se notum est cuicunq; intelligenti terminos: nec Metaphysica dicit de hoc propter quid, sed solùm dat declarationes quasdam contra negantes voce, quanuis non possint negare mente.

9 Ad rationes alterius partis dicendum est: ad primam, cùm dicitur, quòd illa scientia, quę est de fine vltimo, subalternat sibi alias: verũ est, si aliæ cõsiderent sua subiecta in ordine ad finem illum, sicut frenifactiua considerat frenum in ordine ad equitationem: & si ex tali ordine consurgat hæc habitudo quòd superior scientia dicat euidenter propter quid de principiis inferioris sciẽtiæ. Neutrum autem istorum est inter Theologiam, & alias scientias: quia scientiæ præcticæ, quanuis sint de talibus, quæ possint ordinari ad illud de quo est Theologia, tamen non considerant ea, vt sub tali ordine: nec Theol. dicit de principiis eorum propter quid, vel saltem non euidenter.

10 Quod arguitur vltimò de Theologia, quòd dicit propter quid de principiis aliarum scientiarum, quia voluntas Dei est causa rerum, dicendum, quòd istud non valet, propter tria. Primum est, quia scientia subalternata necessariò habet accipere propter quid à subalternante, quia aliter se habere non potest. Scientiæ autem humanæ non habẽt necessariò accipere istud propter quid à Theologia. Per rationem enim naturalem potest sciri, quòd Deus est causa rerum per voluntatem. Ideo, &c. Secundò, quia istud propter quid non redditur nisi per causam remotam: quod nõ sufficit ad propriam subalternationem. Tertiò, quia istud propter quid non manifestat ipsum quia, vel non euidenter: sed econtrario per ipsum quia, innotescit ipsum propter quid. Non enim Theologus, vel quicunque alius, primò nouit voluntatem Dei, ac deinde per voluntatem notam cognoscit quòd talis res habet talem virtutem: sed econuerso, per hoc quòd videmus quòd talis herba habet talem virtutem, cognoscimus voluntatem Dei esse, quòd talis herba possit hoc vel illud facere. ideo tale propter quid, non facit ad veram subalternationem.

DIVI-